

VOL. 3, NO. 5, SEPTEMBER-OCTOBER 2025
ISSN: 2985-2307 (Online)

JOURNAL OF APPLIED EDUCATION

Editor:

Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai

For More Info:

<https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JAE/index>

Journal of Applied Education ปีที่ 3 ฉบับที่ 5

JAE

ISSN: 2985-2307 (Online)

Journal of Applied Education Vol. 3 No. 5

Journal of Applied Education

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, 081-601-5934 อีเมล: j.applied.edu@gmail.com

เจ้าของ: ปัญญาพัฒน์ 3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสิริ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.กชพร นานาผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริยา คูหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สธิพร เขาวนชัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ฤงแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพิน ใจแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้จัดการวารสาร:

นางสาวศิริรัตน์ ประศรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

Journal of Applied Education มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 6 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร <https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JAE/index> เพื่อดำเนินการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

จุดมุ่งหมายและขอบเขต (Aim and Scope)

Journal of Applied Education มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความหนังสือ ด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และด้านอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการศึกษา ปีละ 6 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย ด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และด้านอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการศึกษา
- 2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

Journal of Applied Education ฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 5 (กันยายน – ตุลาคม 2568) Journal of Applied Education ได้มุ่งเน้นการเผยแพร่ บทความทางด้านครุศาสตร์ ศีลภาศาสตร และด้านอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตรและสังคมศาสตรที่สัมพันธ์กับการศึกษา จากหลากหลายหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งนี้ ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่าน ที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่าน ซึ่งจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตรอย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน จึงกล่าวได้ว่า บทความที่ทางวารสารการศึกษาประยุกต์ได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ

กระผมในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้จัดการวารสาร และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่ง รองรับผลงานดี ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการ แก่นักวิชาการ และวิญญูชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป ด้วยจิตคารวะ และขอบคุณทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส

บรรณาธิการ Journal of Applied Education

สารบัญ

บทความวิจัย

ผลของการใช้รูปแบบโน้ตสนักร่วมกับการใช้คำถามที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทย และความเข้าใจในโน้ตสนักร่วมกับหลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต <i>ธนพร พุ่มชาติ, สง่า วงศ์ไชย</i>	1-12
การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 <i>เสาวลักษณ์ บุญปลอดวาย, อรุณช ลิ้มศิริ</i>	13-22
การพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอบึงสามพัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 <i>ธัญญ์ สรภูมิ, ศิริพร พึ่งเพ็ชร</i>	23-36
การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 <i>ภูมิชาย พุ่มวิเชียร, สุภัทรรักษ์ คำสามารถ</i>	37-46
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา <i>ฐิติพร พาสี, วิมลรัฐพัชร โพธิ์เพชร</i>	47-58
การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09-11 ระดับอาชีวศึกษา <i>พรรัฐ ทองมี</i>	59-74
แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 <i>รัชฎาภรณ์ เมืองนาม, พระครูชัยรัตนกร</i>	75-84
Transforming University Sports Associations into Learning Organizations: A Case Study of Harbin Normal University <i>Xianwei Lin, Anchalee Chayanuvat</i>	85-96

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ

การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนยุคเจนเอเรชันอัลฟ่า: บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการขับเคลื่อนการพัฒนา พระครูบุญญาพิศาล (วิชาญชัย กตปุญโญ), อีระพงษ์ สมเภาใหญ่, พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สุเมธ สุเมธ), ครอบรัฐ ใจเรือง	97-108
ความรับผิดชอบของเด็กไทยในยุค AI: การปรับตัว เรียนรู้ และสร้างคุณค่าในโลกาภิวัตน์ พระครูบุญญาพิศาล (วิชาญชัย กตปุญโญ), อีระพงษ์ สมเภาใหญ่, ครอบรัฐ ใจเรือง	109-122

The Effects of Concept Attainment Model Combined with Questioning Techniques on Learning Achievement and Concept Understanding in Thai Grammar among Undergraduate Students

Thanachaporn Pumpachart^{1*} and Sa-nga Wongchai¹

¹ Faculty of Education, Ramkhamhang University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: thanachaporn.p21@ru.ac.th

ABSTRACT

This article aimed to study (1) the comparison of the pretest and posttest regarding Thai grammar learning achievements of undergraduate students who were taught using the Concept Attainment Model combined with Questioning Techniques, and (2) the development of conceptual understanding in Thai grammar among undergraduate students who were taught using the Concept Attainment Model combined with Questioning Techniques. The research design is a quantitative pre-experimental study with a one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 36 Thai major undergraduate students from the Faculty of Education, Ramkhamhaeng University. They were selected through Stratified Random Sampling and Simple Random Sampling. The instruments for data collection included (1) lesson plans utilizing the Concept Attainment Model combined with Questioning Techniques, (2) Thai grammar learning achievement pretest and posttest, and (3) a Thai grammar concept comprehension assessment form. Data analysis was conducted using descriptive statistics, T-test for dependent samples, and Relative Gain Score. The research findings were as follows: 1) The mean score of the Thai grammar learning achievement posttest for undergraduate students who were taught using the Concept Attainment Model combined with Questioning Techniques was statistically significantly higher than that of the pretest at the .05 level. 2) The Thai grammar concept comprehension of undergraduate students who were taught using the Concept Attainment Model combined with Questioning Techniques showed a higher level of Relative Gain Score.

Keywords: Thai Grammar, Concept Attainment Model, Questioning Techniques

ผลของการใช้รูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลักภาษาไทยและความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ธนพร พุ่มชาติ^{1*} และ สง่า วงศ์ไชย¹

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: thanachaporn.p21@ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถาม และ (2) ศึกษาพัฒนาการความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทยของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถาม การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 36 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบการสุ่มแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถาม (2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทย (3) แบบวัดความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทย โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) ศึกษากลุ่มเดียวมีการวัดก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติการทดสอบแบบที่ (t-test for dependent) และการวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 2) ความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทยของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ในระดับที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: หลักการใช้ภาษาไทย, รูปแบบมโนทัศน์, การใช้คำถาม

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้เป็นครูภาษาไทยที่มีคุณภาพด้านวิชาการและวิชาชีพ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในมุมมองของอาจารย์ผู้สอน พบว่า นักศึกษายังขาดความรู้และความแม่นยำในด้านเนื้อหา ขาดแนวทางในการสร้างความเข้าใจหลักภาษาไทย ขาดกระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปมโนทัศน์หลักภาษา รวมถึงการเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปใช้ในทักษะการสื่อสาร โดยนักศึกษาต้องการเทคนิควิธีการทำความเข้าใจเนื้อหาหลักภาษาไทย ความคงทนในการเรียนรู้ และต้องการแนวทางการนำความรู้หลักภาษาไทยไปใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา (ซันชัย อธิเกียรติ, 2567; สุทธิพงษ์ มากุล, 2568) จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสรุปเพื่อหาสาเหตุของปัญหาได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความรู้ด้านหลักภาษาไทย 2) กระบวนการสร้างองค์ความรู้ และ 3) แนวทางการนำความรู้ไปใช้ แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนหลักภาษาไทยจะใช้วิธีการที่หลากหลายแต่ก็ยังใช้การบรรยายเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งนักศึกษามักจะใช้วิธีท่องจำเนื้อหาโดยไม่ได้เน้นการประยุกต์ใช้ เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหา กับกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ผู้วิจัยจึงสืบค้นแนวทางเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อุณหภูมิหลักภาษาไทยของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษาและนักวิชาการส่วนใหญ่นำรูปแบบการสอน วิธีสอน หรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้หลักภาษาไทยอยู่เสมอ แต่สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกรูปแบบมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) เนื่องจากมีแนวโน้มแก้ไขปัญหาดังที่กล่าวไว้ข้างต้นได้

รูปแบบมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) เป็นรูปแบบที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจมโนทัศน์ และสามารถนิยามมโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่าง ๆ (Estes & Mintz, 2016; ทิศนา แคมมณี, 2564) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบมโนทัศน์มี 4 ขั้น (Kibane & Milman, 2014) ได้แก่ ขั้นแรก presentation of examples เป็นการนำเสนอตัวอย่างที่ใช่และไม่ใช่มโนทัศน์ เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตและวิเคราะห์ลักษณะและความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ ขั้นที่สอง formation and analysis of hypotheses เป็นการเชื่อมโยงและตั้งข้อสังเกตหรือสมมติฐานเพื่อให้ผู้เรียนสรุปว่าคุณสมบัติหรือลักษณะร่วมกันคือตัวอย่างที่ใช่หรือไม่ใช่มโนทัศน์ด้วยตนเอง ส่วนขั้นที่สาม closure เป็นการอภิปรายและสะท้อนคิด เพื่อให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดที่หลากหลายเพื่อหาทางสรุปความเข้าใจมโนทัศน์ จากตัวอย่างและหา ความแตกต่างของตัวอย่างที่ไม่ใช่มโนทัศน์ และขั้นที่สี่ application เป็นการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ เพื่อเป็นการพิสูจน์ข้อสังเกตหรือสมมติฐานที่ผู้เรียนได้กำหนดไว้ในขั้นที่สองว่าถูกต้องหรือไม่ การศึกษาผลจากการนำรูปแบบมโนทัศน์ไปพัฒนาความเข้าใจมโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น พบว่า ศิริรัตน์ ตีโต และปกรณ ประจัญบาน (2561); Habib (2019); Ifrianti et al. (2019) ได้นำรูปแบบมโนทัศน์ไปพัฒนาความเข้าใจมโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบมโนทัศน์มีคะแนนเฉลี่ยของ ความเข้าใจมโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น

อย่างไรก็ดี รูปแบบมโนทัศน์มีขั้นตอนการสอนอย่างเป็นลำดับ คือ การเปรียบเทียบตัวอย่าง การตั้งสมมติฐาน การอภิปรายและการประยุกต์ใช้ แต่ยังคงขาดการกระตุ้นกระบวนการคิดที่ชัดเจนและเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงนำเทคนิคการใช้คำถามมาประยุกต์รวมกับการใช้รูปแบบมโนทัศน์เพื่อทำให้กระบวนการพัฒนาความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากเทคนิคการใช้คำถามเป็นการตั้งคำถามที่สอดคล้องกับเนื้อหา โครงสร้าง สมรรถนะหรือทักษะเพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการวัด (นลินี ณ นคร, 2561) และยังช่วยพัฒนาการคิดจากระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง ผู้วิจัยจึงศึกษาผลของการใช้เทคนิคการใช้คำถาม (ศิริวรรณ อินทร์กำเนิด และคณะ, 2564; กฤษณา สมบัติ, 2565; Sahu, Ho & To, 2022) มีข้อค้นพบตรงกันว่า เทคนิคการใช้คำถามสามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่าน กระบวนการคิด ความเข้าใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาเพิ่มสูงขึ้น และเมื่อนำสองแนวคิดมารวมกันจึงได้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสามารถนำแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น

บทความวิจัยนี้จึงนำเสนอศึกษาผลของการใช้รูปแบบมโนทัศน์รวมกับการใช้คำถามที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมโนทัศน์หลักภาษาไทยของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้หลักภาษาไทยในการศึกษาระดับต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบมโนทัศน์รวมกับการใช้คำถาม
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทยของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบมโนทัศน์รวมกับการใช้คำถาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 477 คน (อ้างอิงจากจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567) ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power โดยกำหนดค่าขนาดอิทธิพลระดับกลาง (effect size=0.5) ระดับนัยสำคัญ (α) ที่ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ (Power = $1-\beta$) ที่ 0.80 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 34 คน แต่ผู้วิจัยกำหนดเผื่อกลุ่มตัวอย่างถอนตัวหรือขาดหายจากการวิจัยเป็นจำนวน 40 คน

การคัดเลือกตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามปีที่เข้าศึกษาของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อระบุจำนวนในแต่ละชั้นปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562-2567 โดยแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้จำนวน 40 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบง่าย (Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากตามสัดส่วนข้างต้น เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมีกลุ่มตัวอย่างจริง 36 คน เนื่องจากมีนักศึกษาเข้าเรียนไม่ครบจำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถาม จำนวน 4 แผน แบ่งเป็น 1) เสียงในภาษาไทย 2) ชนิดของคำ 3) การสร้างคำ และ 4) ประโยค โดยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 นำเสนอตัวอย่างโดยใช้คำถามระดับความรู้ความจำและความเข้าใจ ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงและตั้งสมมติฐานโดยใช้คำถามระดับการวิเคราะห์ ขั้นที่ 3 อภิปรายและสะท้อนคิดโดยใช้คำถามระดับสร้างสรรค์และประเมินค่า และขั้นที่ 4 ประยุกต์ใช้โดยใช้คำถามระดับการนำไปใช้และสร้างสรรค์ แผนการจัดการเรียนรู้ได้รับการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติ คือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทยและการวัดและประเมินผล การศึกษา มีประสบการณ์ทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน แบ่งเป็น อาจารย์มหาวิทยาลัยด้านการสอนภาษาไทย 1 คน ศิษยานุศิษย์ 1 คน และครูวิทยฐานะชำนาญการ สังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 3 คน ผลการประเมินพบว่า คะแนนองค์ประกอบภายในของแผนการจัดการเรียนรู้มีความถูกต้อง ความสอดคล้อง และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด (มาเรียม นิลพันธ์, 2558) โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20-5.00

2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทย เป็นรูปแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยใช้กรอบเนื้อหา 4 เรื่อง ได้แก่ เสียงในภาษาไทย ชนิดของคำ การสร้างคำและประโยค เรื่องละ 10 ข้อ โดยกำหนดระดับพฤติกรรมในการวัดตามแนวคิด Bloom's Taxonomy แบบทดสอบได้รับการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับข้อ 1.1 จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นปรนัย (Objectivity) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.6-1.00 ไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ ค่าความยากง่ายอยู่ที่ 0.33-0.75 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ที่ 0.33-1.00 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรของ Kuder-Richardson (KR-20) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

2.3 แบบวัดความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทย เป็นรูปแบบอัตนัยจำนวน 4 ข้อ เพื่อประเมินมโนทัศน์ 4 มโนทัศน์ ได้แก่ เสียงในภาษาไทย ชนิดของคำ การสร้างคำ และประโยค โดยให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับข้อ 1.1 จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเป็นปรนัย (objectivity) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.6-1.00 นำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นตรวจให้คะแนนความเข้าใจมโนทัศน์ โดยมีผู้ประเมินเป็นอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 2 คน นำคะแนนที่ได้จากผู้ประเมินมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องภายในระหว่างผู้ประเมิน (inter-rater reliability) และวิเคราะห์ความแปรปรวน ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของผู้ตรวจเกณฑ์แต่ละคน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.84 ที่ระดับนัยสำคัญ .01

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3.2 ความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ในระดับที่สูงขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำเอกสารแจ้งทางคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงว่ากำลังดำเนินการวิจัย และเสนองานวิจัยเพื่อรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยได้รับการรับรองจากสำนักงานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัย สาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา รหัสจริยธรรมการวิจัย SCPHYLIB-2568/294

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างนักศึกษาจำนวน 40 คน เพื่อประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย รวมทั้งประโยชน์และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการวิจัย จากนั้นให้นักศึกษาลงนามเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจ และสามารถถอนตัวจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ระหว่างดำเนินการวิจัยมีกลุ่มตัวอย่างเข้าเรียนไม่ครบจำนวน 4 คน จึงทำให้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน

4.3 ผู้วิจัยได้ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียน (pretest) จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

4.4 ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบโน้ตสโนว์กับการใช้คำถามให้นักศึกษาในภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 แผน รวม 16 ชั่วโมง เมื่อจัดการเรียนการสอนจบในแต่ละแผน ผู้วิจัยวัดความเข้าใจโน้ตสโนว์หลักภาษาไทยของนักศึกษาโดยใช้แบบวัดความเข้าใจโน้ตสโนว์หลักภาษาไทย ครั้งที่ 1 – 4 ด้วยแบบวัดความเข้าใจโน้ตสโนว์หลักภาษาไทย รูปแบบอัตร้อย จำนวน 4 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที

4.5 เมื่อจัดการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยของนักศึกษาโดยใช้แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยหลังเรียน (posttest) ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับก่อนเรียนแต่สลับข้อและสลับตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

4.6 นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียน และคะแนนที่ได้จากแบบวัดความเข้าใจโน้ตสโนว์หลักภาษาไทยครั้งที่ 1 - 4 ของนักศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และนำมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน (t -test for dependent)

5.2 วิเคราะห์พัฒนาการความเข้าใจโน้ตสโนว์หลักภาษาไทยโดยคำนวณคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (relative gain score)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบโน้ตสโนว์ร่วมกับการใช้คำถาม

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบโน้ตสโนว์ร่วมกับการใช้คำถามของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทย	M	SD	t	df	p
ก่อนเรียน	17.25	4.49	-18.77*	35	.000
หลังเรียน	24.08	4.55			

หมายเหตุ: * $p \leq .05$

จากตารางที่ 1 นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -18.77$, $df = 32$, $p = .000$) และพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ย (M) ก่อนจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบโน้ตสนร่วมกับการใช้คำถามเท่ากับ 17.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 4.49 ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (M) เท่ากับ 24.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 4.55 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

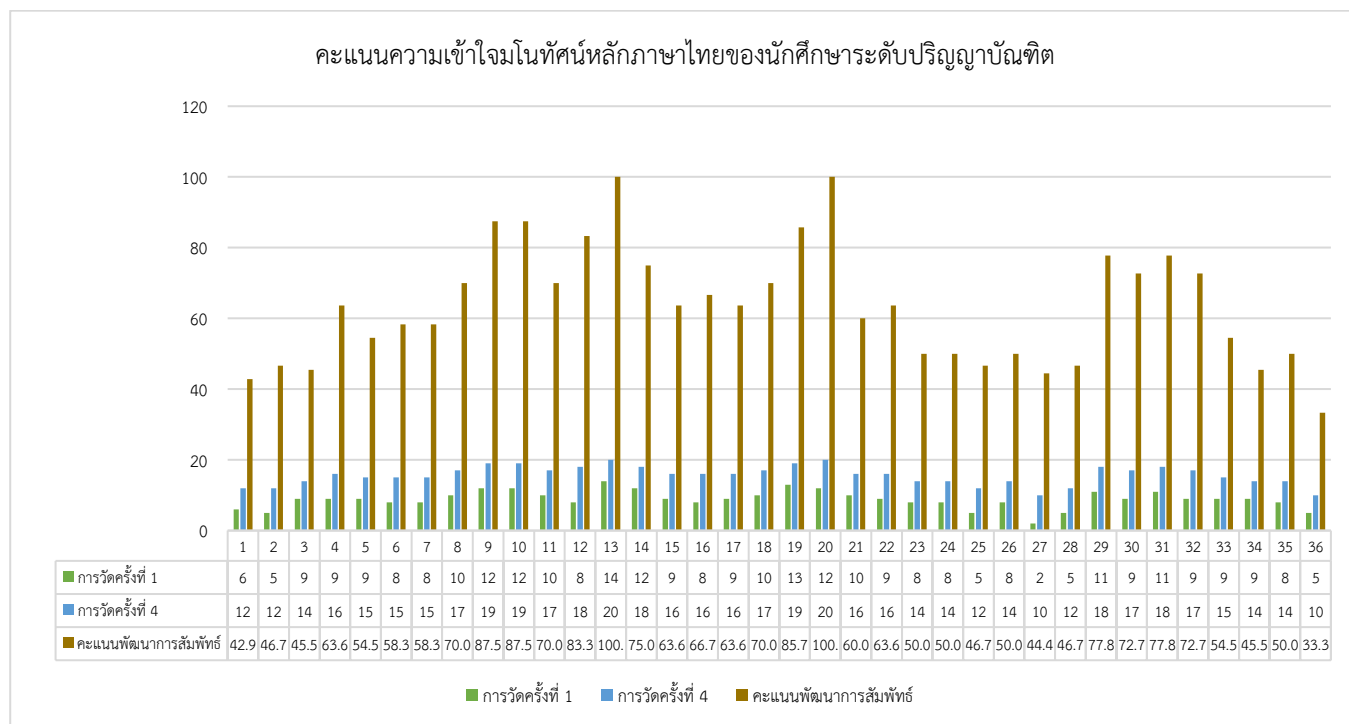
2. ผลการพัฒนาการความเข้าใจโน้ตสนร่วมนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบโน้ตสนร่วมกับการใช้คำถาม

นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบโน้ตสนร่วมกับการใช้คำถามมีระดับพัฒนาการของความเข้าใจโน้ตสนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยผลจากการวัดครั้งที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับการวัดครั้งที่ 4 มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ GS(%) เฉลี่ยเท่ากับ 63.57 ($M_{\text{ก่อนเรียน}} = 8.86$, $M_{\text{หลังเรียน}} = 15.61$) ดังข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของความเข้าใจโน้ตสนหลักภาษาไทยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจากการวัดครั้งที่ 1 กับ 4

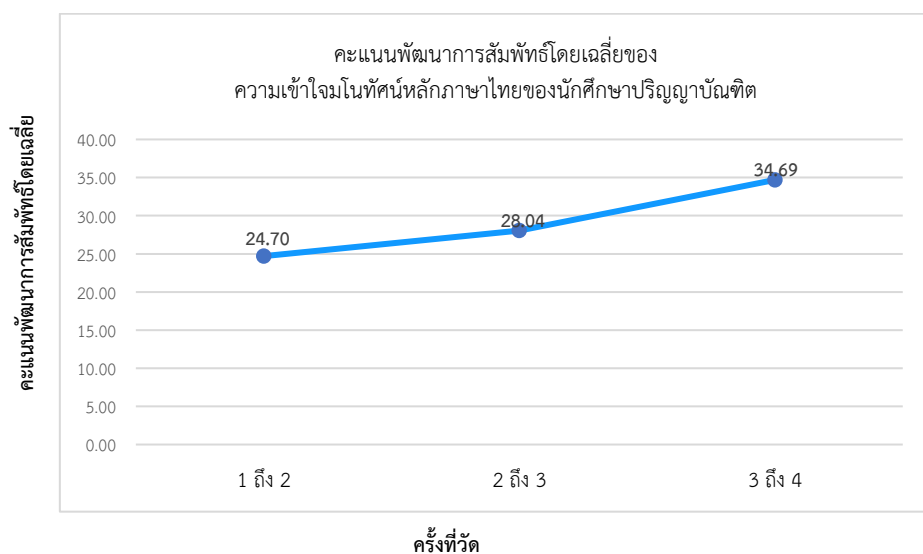
คนที่	คะแนนครั้งที่ 1 (X)	คะแนนครั้งที่ 4 (Y)	คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (GS(%))	แปล	คนที่	คะแนนก่อนเรียน (X)	คะแนนหลังเรียน (Y)	คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (GS(%))	แปล
1	6	12	42.86	กลาง	19	13	19	85.71	สูงมาก
2	5	12	46.67	กลาง	20	12	20	100.00	สูงมาก
3	9	14	45.45	กลาง	21	10	16	60.00	สูง
4	9	16	63.64	สูง	22	9	16	63.64	สูง
5	9	15	54.55	สูง	23	8	14	50.00	ต้น
6	8	15	58.33	สูง	24	8	14	50.00	กลาง
7	8	15	58.33	สูง	25	5	12	46.67	กลาง
8	10	17	70.00	สูง	26	8	14	50.00	กลาง
9	12	19	87.50	สูงมาก	27	2	10	44.44	กลาง
10	12	19	87.50	สูงมาก	28	5	12	46.67	กลาง
11	10	17	70.00	สูง	29	11	18	77.78	สูงมาก
12	8	18	83.33	สูงมาก	30	9	17	72.73	สูง
13	14	20	100.00	สูงมาก	31	11	18	77.78	สูงมาก
14	12	18	75.00	สูง	32	9	17	72.73	สูง
15	9	16	63.64	สูง	33	9	15	54.55	สูง
16	8	16	66.67	สูง	34	9	14	45.45	กลาง
17	9	16	63.64	สูง	35	8	14	50.00	กลาง
18	10	17	70.00	สูง	36	5	10	33.33	ต้น
					M	8.86	15.61	63.57	สูง

จากตารางที่ 2 แสดงคะแนนความเข้าใจโน้ตสนหลักภาษาไทยของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คะแนนเฉลี่ย (M) จากการวัดครั้งที่ 1 เท่ากับ 8.86 ส่วนการวัดครั้งที่ 4 เท่ากับ 15.61 คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (GS%) เท่ากับ 63.57 ซึ่งแปลผลตามเกณฑ์ของศิริชัย กาญจนวาสี (2556) พบว่า มีพัฒนาการระดับสูง แสดงข้อมูลเพิ่มเติมดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงคะแนนการวัดครั้งที่ 1 คะแนนการวัดครั้งที่ 4 และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของความเข้าใจโน้ตสนหลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

เมื่อพิจารณาระดับพัฒนาการความเข้าใจโน้ตสนหลักภาษาไทยของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตจากช่วงเวลาของการทดสอบอีก 3 ครั้ง พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถาม มีระดับพัฒนาการของคะแนนก่อนเรียนหรือการทดสอบครั้งที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับ การทดสอบครั้งที่ 2 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต้น โดยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ GS(%) เฉลี่ยเท่ากับ 24.70 ($M_{\text{ก่อนเรียน}} = 8.86$, $M_{\text{หลังเรียน}} = 11.56$) ระดับพัฒนาการของคะแนนก่อนเรียนหรือการทดสอบครั้งที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบกับ การทดสอบครั้งที่ 3 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับกลาง โดยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ GS(%) เฉลี่ยเท่ากับ 28.04 ($M_{\text{ก่อนเรียน}} = 11.56$, $M_{\text{หลังเรียน}} = 13.78$) ระดับพัฒนาการของคะแนนก่อนเรียนหรือการทดสอบครั้งที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับ การทดสอบครั้งที่ 4 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต้น โดยมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ GS(%) เฉลี่ยเท่ากับ 34.69 ($M_{\text{ก่อนเรียน}} = 13.78$, $M_{\text{หลังเรียน}} = 15.61$)

ภาพที่ 3 กราฟแสดงคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยของความเข้าใจโน้ตสนหลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จากภาพที่ 3 จากการวัดความเข้าใจโน้ตศัพท์หลักภาษาไทย 4 ครั้งดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ระดับพัฒนาการของความเข้าใจโน้ตศัพท์หลักภาษาไทยในภาพรวมพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบโน้ตศัพท์ร่วมกับการใช้คำถามมีระดับพัฒนาการความเข้าใจโน้ตศัพท์หลักภาษาไทยโดยเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ โดยที่นักศึกษาแต่ละคนจะมีระดับพัฒนาการของทักษะการเขียนเพิ่มสูงขึ้นมากหรือน้อยจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

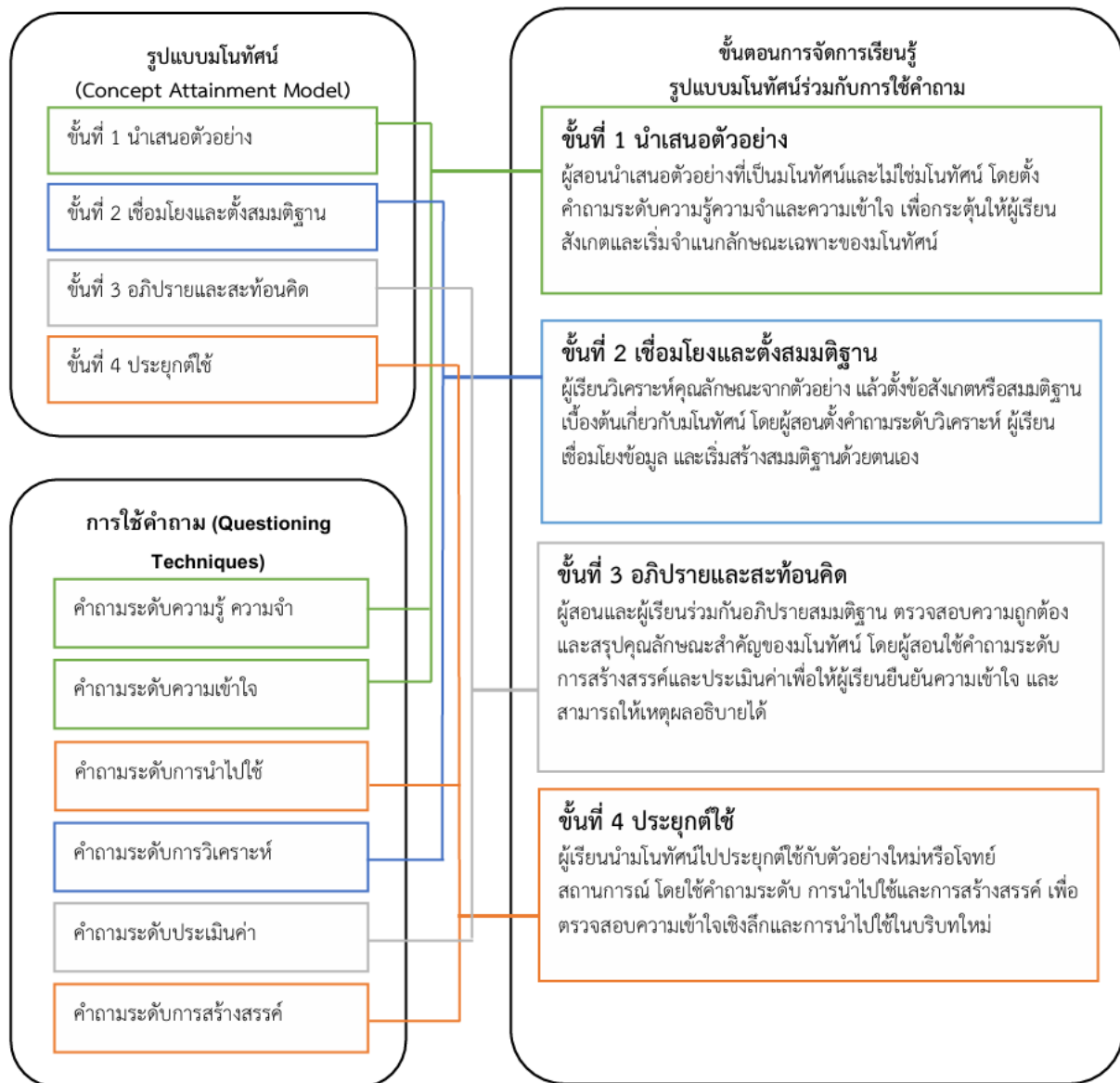
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบโน้ตศัพท์ร่วมกับการใช้คำถามมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เริ่มจากให้ผู้เรียนเปรียบเทียบตัวอย่างที่ใช้และตัวอย่างที่ไม่ใช่ คิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลจากความรู้เดิมแล้วสร้างสมมติฐาน แล้วรวบรวมข้อมูลจากการอภิปรายในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ได้ จากนั้นนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่อธิบายว่า กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หรือประสบการณ์เดิมกับสิ่งใหม่ที่ได้พบเห็น แล้วใช้กระบวนการคิดสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ดังที่งานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaur & Kaur (2024) ที่ใช้รูปแบบโน้ตศัพท์ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ในวิชาสังคมศึกษา พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การใช้คำถาม (Questioning techniques) มีบทบาทช่วยกระตุ้นการคิดอย่างเป็นระบบตั้งแต่การจดจำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ho & To (2022) ที่กล่าวว่า การใช้คำถามที่วางแผนอย่างเป็นระบบตามแนวคิด Bloom's Taxonomy เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียนและช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษดีขึ้น และงานวิจัยของ ฤชณา สมบัติ (2565) ที่ศึกษาผลการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (BLOOM) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าการใช้คำถามตามแนวคิด Bloom's Taxonomy สามารถพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ในรายวิชาภาษาไทยได้

ความเข้าใจโน้ตศัพท์หลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบโน้ตศัพท์ร่วมกับการใช้คำถามมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ในระดับที่สูงขึ้นสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ เนื่องจากระดับการสอนรูปแบบโน้ตศัพท์ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือกระทำผ่านการทำกิจกรรม โดยใช้ทักษะการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอน อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือโน้ตศัพท์ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและเกิดความคงทนในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ifrianti, Zulkardi & Somakim (2019) ที่ศึกษาความเข้าใจโน้ตศัพท์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบโน้ตศัพท์มีความเข้าใจโน้ตศัพท์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังที่งานวิจัยของ Chimmalee & Anupan (2022) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบ มโนทัศน์ในการเรียนรู้ด้วยอุปกรณ์พกพา (Cloud-Based Mobile Learning) สามารถช่วยเสริมความเข้าใจโน้ตศัพท์คณิตศาสตร์ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีได้อย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ประกอบกับการใช้คำถามในการจัดการเรียนการสอนช่วยพัฒนากระบวนการคิดของผู้สอนจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับสูง และยังช่วยส่งเสริมกระบวนการสืบค้นและหาคำตอบ การใช้คำถามของผู้สอนจะช่วยเป็นเครื่องมือชี้แนะหรือแนวทางให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียน เนื่องจากผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรม สมรรถนะ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการที่ได้มาซึ่งคำตอบ ดังที่ นลินี ญ นคร (2561) กล่าวว่า การตั้งคำถามของครูทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามสืบเสาะหาความรู้เพื่อหาคำตอบและช่วยให้เข้าใจรายละเอียดสิ่งต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการที่ได้จากซึ่งคำตอบทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการสร้างความเข้าใจเพิ่มขึ้นทีละน้อย ๆ จนนำไปสู่การคิดอย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chica Cárdenas (2018) ที่พบว่า การใช้คำถามของผู้สอนช่วยทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันจากการตั้งคำถามและตอบคำถาม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แย่ง ดังนั้น การใช้คำถามจึงเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และยังพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ที่สำคัญคือพัฒนาทักษะการคิดในระดับที่สูงขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ข้างต้นสามารถชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการรูปแบบโน้ตส์กับการใช้คำถาม มีศักยภาพในการพัฒนาการเรียนการสอนหลักภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบโน้ตส์ (Concept Attainment Model) เป็นรูปแบบการสอนที่มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 นำเสนอตัวอย่าง ตัวอย่าง ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงและตั้งสมมติฐาน ขั้นที่ 3 อภิปรายและสะท้อนคิด และขั้นที่ 4 ประยุกต์ใช้ ซึ่งรูปแบบนี้ใช้ในการพัฒนานโน้ตส์อันเป็นพื้นฐานความคิดของมนุษย์ โดยเฉพาะความคิดที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์หรือหลักการต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงหลักการใช้ภาษาไทย ส่วนเทคนิคการใช้คำถามตามแนวคิดของ Bloom's Taxonomy ประกอบด้วยคำถามระดับความรู้ ความจำ คำถามระดับความเข้าใจ คำถามระดับการนำไปใช้ คำถามระดับการวิเคราะห์ คำถามระดับประเมินค่า และคำถามระดับสร้างสรรค์ ซึ่งเทคนิคการสอนนี้สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการคิดให้แก่ผู้เรียน จากการสร้างความเข้าใจเพิ่มขึ้นทีละน้อย ๆ จนนำไปสู่การคิดอย่างมีคุณภาพ การนำรูปแบบโน้ตส์มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการใช้คำถามทำให้ได้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักภาษาไทยหรือเนื้อหาสาระอื่น ๆ ได้ แสดงเป็นแผนภาพดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่: ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการรูปแบบโน้ตส์ร่วมกับการใช้คำถาม

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบโน้ตสนั้ร่่วมกับการใช้คำถามสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตอย่างมีนัยสำคัญ ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีพัฒนาการสัมพัทธ์ความเข้าใจมโนทัศน์หลักภาษาไทยอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการเปรียบเทียบตัวอย่าง การสร้างสมมติฐาน การอภิปราย และการประยุกต์ใช้ ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิด Bloom's Taxonomy ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบส่งผลให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเหมาะสมต่อการพัฒนาการเรียนการสอนหลักภาษาไทยในระดับปริญญาบัณฑิต ทั้งนี้สามารถขยายผลการวิจัยไปสู่เนื้อหาสาระอื่น ๆ และการจัดการศึกษาในระดับอื่นได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ผู้สอนจะต้องเลือกตัวอย่างที่เป็นมโนทัศน์และไม่เป็นมโนทัศน์ให้สอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 1.2 ผู้สอนควรพิจารณาระดับคำถามให้สอดคล้องกับความสามารถและวัยของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดจากระดับพื้นฐานไปสู่การคิดระดับสูงได้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน
- 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ที่จะนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ไปใช้อาจปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรนำรูปแบบมโนทัศน์ไปจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิคหรือวิธีการสอนอื่น เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่ม, การสะท้อนคิด, think pair share เป็นต้น
- 2.2 ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
- 2.3 ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำรูปแบบมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามไปพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านอื่น เช่น ทักษะการคิดขั้นสูง การอ่านเชิงวิเคราะห์ การให้เหตุผล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ภุชญา สมบัติ. (2565). ผลการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (BLOOM) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 4(1), 66–80.
- จันทร์ชัย อธิเกียรติ. (2567). ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *สัปดาห์*. 11 ธันวาคม.
- ทิตินา เขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นลินี ณ นคร. (2561). *วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริรัตน์ ดีโต และ ปกรณ์ ประจันบาน. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนมโนทัศน์ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารศึกษาศาสตร์และนวัตกรรม*, 20(2), 224–232.

- ศิริวรรณ เอี่ยมประเสริฐ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเมโนทัศน์ทางชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- สุทธิพงษ์ มากุล. (2568). อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สัมภาษณ์. 8 มกราคม.
- Chica, Y.I. (2018). Questioning as an Effective Tool to Enhance Students' Interaction in the English Classroom. *International Congress on the Didactics of the English Language Journal*, 3(1), 1-8.
- Chimmalee, B., & Anupan, A. (2022). Effect of Model-Eliciting Activities Using Cloud Technology on the Mathematical Problem-Solving Ability of Undergraduate Students. *International Journal of Instruction*, 15(2), 981-996.
- Estes, T. H., & Mintz, S. L. (2016). *Instruction: A model approach*. Boston, MA: Pearson.
- Habib, H. (2019). Effectiveness of Concept Attainment Model of Teaching on Achievement of XII Standard Students in Social Sciences. *Shanlax International Journal of Education*, 7(3), 11-15.
- Ho, T. M. L., & To, M. T. (2022). Delegating critical thinking skills in learners through effective questioning technique in the class. *International Journal of TESOL & Education*, 2(3), 13-31.
- Ifrianti, S., Maharani, L., Komikesari, H., Yusandika, A. D., & Jamilah, S. (2019, February). The influence of concept attainment models on students' conceptual understanding. In *Journal of Physics: Conference Series* (p. 012020). Bristol: IOP Publishing.
- Kaur, S., & Kaur, A. (2024). Investigating the constructivist concept attainment model's influence on social studies concept acquisition of secondary school students. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 11(7), 134-139.
- Kibane, C. R., & Milman, N. B. (2014). *Teaching models: Designing instruction for 21st century learners*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.

The Development of Learning Achievement in Thai Spelling Using Multimedia for Prathomsuksa 1 Students

Saowalak Bunplodwai¹ and Oranuch Limtasiri²

¹ Master's degree student, Curriculum Innovation and Learning Management Program, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

² Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: saowaluk882@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to create and evaluate multimedia materials on spelling for Prathomsuksa 1 students based on the 80/80 criterion, and (2) to compare academic achievement before and after studying the topic of final consonants using multimedia for Prathomsuksa 1 students. The sample consisted of 30 Prathomsuksa 1 students from Anuban Nakhon Si Thammarat Na Nakhon Utit School, selected through cluster random sampling using a lottery method. The research instruments included: (1) multimedia materials, (2) lesson plans utilizing multimedia, and (3) an achievement test in the Thai language. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, efficiency (E1/E2), and a dependent samples t-test. The results of the research were as follows: (1) The efficiency of the multimedia materials on spelling was 80.75/82.15, which met the 80/80 criterion, and (2) the academic achievement in the topic of spelling for Prathomsuksa 1 students using multimedia showed that the posttest scores were significantly higher than the pretest scores at the .05 level of significance.

Keywords: Academic Achievement, Thai Subject, Spelling, Multimedia

การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เสาวลักษณ์ บุญปลอดวาย¹ และ อรุณ ลิ้มศิริ²

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชานวัตกรรมการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: soowaluk882@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 และ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาจากการใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็น หน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) สื่อมัลติมีเดีย 2) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียตามเกณฑ์ 80/80 (E1/E2) และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระ (dependent samples t-test) ผลการวิจัย พบว่า 1) สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.75/82.15 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย หลังการทดลองใช้สื่อมัลติมีเดียสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิชาภาษาไทย, มาตราตัวสะกด, สื่อมัลติมีเดีย

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553) มาตรา 22 หมวด 4 กำหนดให้การจัดการเรียนรู้อย่างส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อาทิ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งจะสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ในด้านของการอ่าน การเขียน การฟังดู และพูด หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดี และวรรณกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากการรายงานการประเมินผลการอ่านการเขียน (RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” ปีการศึกษา 2566 พบว่า คะแนนการอ่านการเขียน (RT) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 90 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการจัดการเรียนรู้ที่ยังคงเน้นการบรรยายในการถ่ายทอดเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนจดจำ ซึ่งยังขาดเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ขาดสื่อการเรียนรู้และสื่อนวัตกรรมที่ทันสมัยและไม่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ ขาดความเข้าใจ ไม่กระตือรือร้นในการเรียนรู้ ไม่เข้าใจในเนื้อหา ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” ปีการศึกษา 2566 พบว่า เรื่องมาตราตัวสะกดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คือ ร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญในการเรียนรู้ โดยเฉพาะในเรื่อง มาตรฐานตัวสะกด ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีปัญหาการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยและรายวิชาอื่น ๆ ด้วย

กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย บูรณาการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นการนำเสนอเนื้อหา ได้อย่างดีและน่าสนใจกว่าการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย สื่อมัลติมีเดียจึงเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก ต่อการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ สามารถสร้างแรงจูงใจ และช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งสามารถดึงดูด ความสนใจของผู้เรียนได้ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการจดจำที่ดี ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจเนื้อหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (วนสนันท์ ยศน้อย, 2553) การใช้สื่อมัลติมีเดียในลักษณะปฏิสัมพันธ์ก็เพราะผู้ใช้สามารถเรียนรู้หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองได้สื่อต่าง ๆ ที่นำมา รวมไว้ในสื่อมัลติมีเดีย จะช่วยทำให้เกิดความหลากหลายในการใช้คอมพิวเตอร์ อันเป็นเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์แนวทางใหม่ ที่ทำให้การใช้คอมพิวเตอร์นั้นมีความน่าสนใจและสร้างความสนใจ เพิ่มความสนุกสนานในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (สุรัมภา เพ็ชรขำ และทองศักดิ์ สววจัสตกุล, 2565) โดยสื่อมัลติมีเดียเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ที่บรรลุตามจุดประสงค์ได้ สามารถช่วยให้บทเรียนน่าสนใจ สามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจหาแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการสร้างสื่อมัลติมีเดีย เพื่อให้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา ทั้งก่อนและหลัง การทดลองใช้สื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” อำเภอ เมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/7 โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” อำเภอ เมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยได้มาจากการใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ ห้องเรียนเป็น หน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีขั้นตอนในการสร้างและหา ประสิทธิภาพ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสื่อมัลติมีเดีย และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาการสร้างสื่อมัลติมีเดีย กำหนดเนื้อหาของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย และกำหนดจำนวนสื่อมัลติมีเดีย จากนั้นกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สื่อมัลติมีเดียที่ 1 เพลง มาตราตัวสะกด

สื่อมัลติมีเดียที่ 2 คลิปวิดีโอมาตราตัวสะกดแม่กม

สื่อมัลติมีเดียที่ 3 คลิปวิดีโอมาตราตัวสะกดแม่กง

สื่อมัลติมีเดียที่ 4 คลิปวิดีโอมาตราตัวสะกดแม่เกย

สื่อมัลติมีเดียที่ 5 คลิปวิดีโอมาตราตัวสะกดแม่เกว

สื่อมัลติมีเดียที่ 6 เกมมาตราตัวสะกดแม่กม

สื่อมัลติมีเดียที่ 7 เกมมาตราตัวสะกดแม่กง

สื่อมัลติมีเดียที่ 8 เกมมาตราตัวสะกดแม่เกย

สื่อมัลติมีเดียที่ 9 เกมมาตราตัวสะกดแม่เกว

ขั้นที่ 3 สร้างสื่อมัลติมีเดีย เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 นำสื่อมัลติมีเดียที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาให้คำแนะนำ ข้อบกพร่อง เพื่อนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 นำสื่อมัลติมีเดียเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และความครอบคลุมเนื้อหาของกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยเกณฑ์ ขั้นต่ำในการพิจารณาว่าสื่อมัลติมีเดียมีความเหมาะสมต้องมีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

ขั้นที่ 6 นำผลการประเมินความเหมาะสมและคุณภาพของสื่อมัลติมีเดีย มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ซึ่งผลการหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ทั้ง 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 แบบรายบุคคล มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.82/83.35 ขั้นที่ 2 แบบรายย่อย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.55/81.65 และขั้นที่ 3 แบบภาคสนาม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.75/82.15 โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา จำนวน 4 แผนการจัดการ เรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ขอบข่ายเนื้อหาวิชาภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 5 สาระ 22 ตัวชี้วัด

ขั้นที่ 2 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” จังหวัด นครศรีธรรมราช กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิเคราะห์เนื้อหาสาระ คำอธิบายรายวิชา ตามโครงสร้างรายวิชาภาษาไทย ท11101 หนังสือเรียนภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย ซึ่งมี ขั้นตอนทั้งหมด 3 ขั้นตอน โดยแบ่งตามขั้นการจัดกิจกรรมการสอนได้ ดังนี้ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูกระตุ้นความคิด เชื่อมโยงสู่เรื่องที่จะสอน 2) ขั้นสอน ครูใช้สื่อมัลติมีเดียและอธิบายเนื้อหาเรื่องที่สอน 3) ขั้นสรุป ครูใช้คำถามกระตุ้น เพื่อนำไปสู่การสรุปประเด็นเกี่ยวกับเรื่องที่สอน

ขั้นที่ 4 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่กม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่กง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่เกย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง มาตราตัวสะกดแม่เกว

ขั้นที่ 5 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา ที่สร้างขึ้น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและขอคำแนะนำในส่วนที่บกพร่องและนำมาปรับปรุง

ขั้นที่ 6 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้อง ความสอดคล้อง ระหว่างสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ เนื้อหา กับกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอนและการวัดผลประเมินผล โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จากการคำนวณค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมรวมในระดับมากที่สุด โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง มาตรการตัวสะกดแม่กม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง มาตรการตัวสะกดแม่กง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง มาตรการตัวสะกดแม่เกย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง มาตรการตัวสะกดแม่เกว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96

ขั้นที่ 7 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์และเหมาะสมกับผู้เรียน

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ขั้นที่ 2 ศึกษาทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา และเกณฑ์การตรวจให้คะแนนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้และจำนวนข้อสอบ จากนั้นสร้างแบบทดสอบประเภทข้อสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

ขั้นที่ 4 สร้างตารางวิเคราะห์แบบทดสอบตามเนื้อหาสาระที่กำหนดและระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแนวคิดของ Bloom

ขั้นที่ 5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

ขั้นที่ 6 เสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) แล้วเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC

ขั้นที่ 7 นำเสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา จำนวน 30 ข้อ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นคร อุทิศ” ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและเคยเรียนเรื่องนี้มาก่อนเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

ขั้นที่ 8 นำเสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) พิจารณาคัดเลือกแบบทดสอบ โดยมีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.37-0.67 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.39-0.64 ซึ่ง ผ่านเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ และครอบคลุมเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้งหมด

ขั้นที่ 9 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา จำนวน 20 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลาก และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา แบบ KR-20 พบว่ามีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูง

ขั้นที่ 10 นำเสนอแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา จำนวน 20 ข้อ ฉบับสมบูรณ์ไปทดลองจริงกับกลุ่มทดลองต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลอง

4.2 ผู้วิจัยวางแผนดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน

4.3 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองและวิธีดำเนินการทดลองของผู้วิจัย ให้ผู้เรียนในกลุ่มทดลองรับทราบ และเข้าใจ

4.4 ผู้วิจัยให้ผู้เรียนในกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

4.5 ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ เรื่องมาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยใช้สื่อมัลติมีเดียให้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 ชั่วโมง

4.6 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามกำหนดผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) กับกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนการทดลอง

4.7 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทั้งก่อนและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป เพื่อสรุปผลการทดลอง

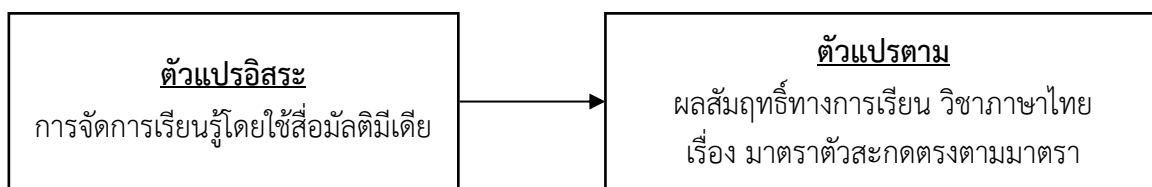
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยใช้ สูตร $E1/E2$ ตามเกณฑ์ 80/80

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย ด้วยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระ (dependent samples t-test)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน (คน)	ประสิทธิภาพของกระบวนการ		ประสิทธิภาพของผลลัพธ์		E1/ E2
		$\bar{X}$	ร้อยละ(E1)	$\bar{X}$	ร้อยละ(E2)	
รายบุคคล	3	32.33	80.82	16.67	83.35	80.82/83.35
รายย่อย	9	32.22	80.55	16.33	81.65	80.55/81.65
ภาคสนาม	30	32.30	80.75	16.43	82.15	80.75/82.15

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการหาค่าประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา ทั้ง 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นที่ 1 แบบรายบุคคล ทดลองกับนักเรียนจำนวน 3 คน มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.82/83.35 ขั้นที่ 2 แบบรายย่อย ทดลองกับนักเรียนจำนวน 9 คน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.55/81.65 และขั้นที่ 3 แบบภาคสนาม ทดลองกับนักเรียนจำนวน 30 คน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.75/82.15 แสดงว่าสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา มีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ซึ่งตรงกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่กล่าวว่า “สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80”

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนการทดลอง	30	12.03	1.159	43.95	<.001*
หลังการทดลอง	30	19.13	1.008		

หมายเหตุ: *p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา ก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 12.03 (S.D. = 1.159) และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 19.13 (S.D. = 1.008) และเมื่อเปรียบเทียบแล้ว พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กล่าวว่า “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรการตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05”

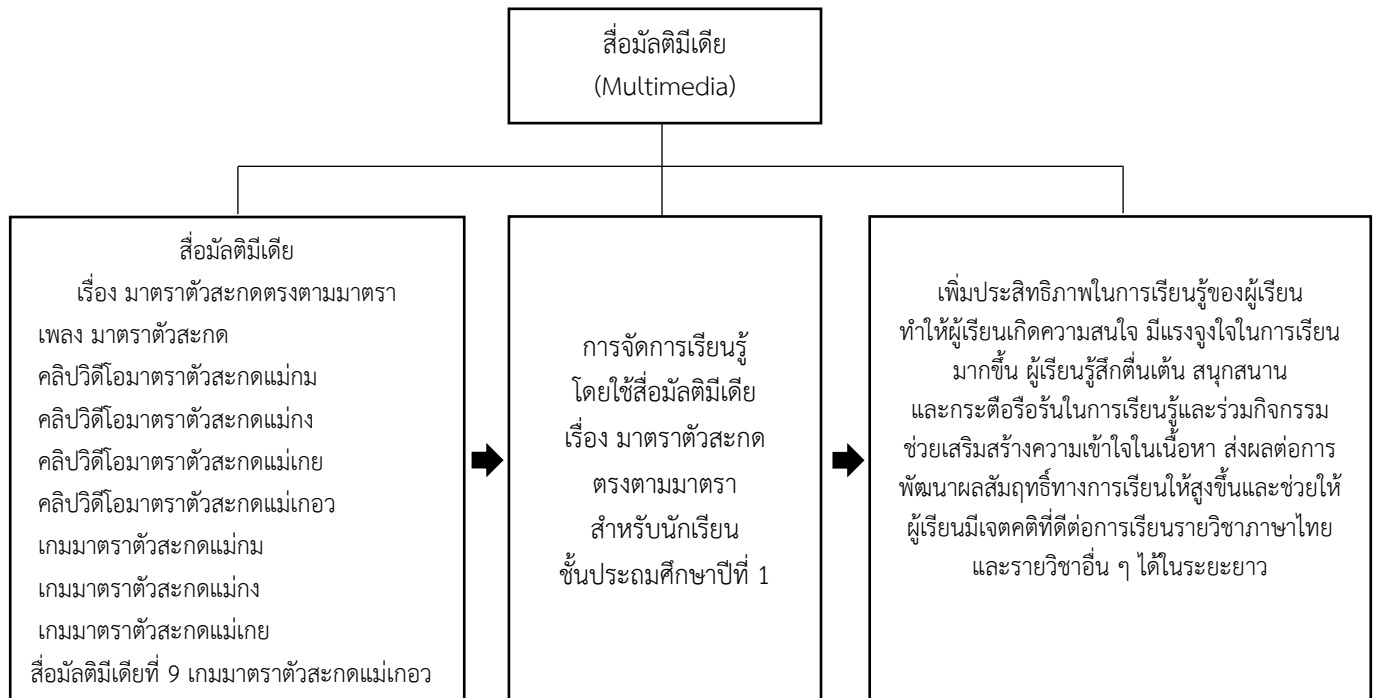
อภิปรายผล

สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.75/82.15 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด E1/E2 คือ 80/80 จึงเห็นได้ว่าสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ เนื่องจากสื่อมัลติมีเดีย เรื่องมาตรฐานตัวสะกดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามระบบขั้นตอน มีการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ และส่วนประกอบต่าง ๆ ภายในสื่อ โดยสื่อมัลติมีเดียมีความหลากหลายทั้งภาพ เสียง วิดีโอ เกม ทั้งออฟไลน์ และออนไลน์หลากหลายรูปแบบ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้นและสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การจัดการเรียนรู้ ในรูปแบบเดิมที่จะใช้เพียงข้อความหรือตัวอักษรประกอบการบรรยายเท่านั้น ซึ่งผู้เรียนแต่ละบุคคลจะสามารถเกิดการเรียนรู้ จากวิธีจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะทำให้ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านสื่อรูปภาพ วิดีโอ เพลง แบบทดสอบ เกมทางการศึกษาทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ซึ่งจะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และสื่อมัลติมีเดียเป็นเครื่องมือที่มีความทันสมัย มีความหลากหลาย สามารถสร้างความสนใจ และนำมาใช้ในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา เสนสม (2563) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง ประโยค เพื่อการสื่อสารวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีค่า ประสิทธิภาพเท่ากับ 81.58/ 82.86 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ ของ E1/E28 คือ 80/80 ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะแสดง ว่าสื่อมัลติมีเดียมีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ และสอดคล้องกับ สุทธิณี ภาพพิมพ์ใจ (2561) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง เทคโนโลยีน่ารู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ที่พบว่า สื่อมัลติมีเดีย เรื่องเทคโนโลยีน่ารู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 มีประสิทธิภาพ 91.14/ 85.44

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา ระหว่างก่อนและหลัง การทดลอง โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตรา โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย มีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อมัลติมีเดียสามารถช่วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตราได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเนื้อหาเรื่องมาตรฐานตัวสะกดตรงตามมาตราเป็นเรื่อง ที่เป็นนามธรรม การเรียนรู้เรื่องดังกล่าวจึงมีความสำคัญในการอ่านและการเขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทำ ความเข้าใจหลักเกณฑ์ของแต่ละมาตราให้ชัดเจน ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย สามารถช่วยสร้างความสนใจ ความสนุกสนาน ตื่นเต้น สามารถสร้างความกระตือรือร้นให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยเพิ่มความมั่นใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียนในรายวิชาภาษาไทย และสื่อมัลติมีเดียยังสามารถช่วยให้ ผู้เรียนจดจำและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาและส่งเสริมความสามารถด้านการฟัง การอ่าน การพูดและการเขียนได้อีกด้วย ช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านและเขียนได้ถูกต้องชัดเจน ซึ่งการอ่านและการเขียนเป็น หัวใจสำคัญในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยและวิชาอื่นๆ ในระยะยาวต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริรัตน์ โพธิสาข (2556) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์วิชาภาษาไทย ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการวิเคราะห์ จัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.17 และหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.76 ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง การทดลองจึงสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา ที่ประกอบด้วยเพลง มาตราตัวสะกด คลิปปิธีโอมาตราตัวสะกดแม่กม คลิปปิธีโอมาตราตัวสะกดแม่กง คลิปปิธีโอมาตราตัวสะกดแม่เกย คลิปปิธีโอมาตราตัวสะกดแม่เกว เกมมาตราตัวสะกดแม่กม เกมมาตราตัวสะกดแม่กง และเกมมาตราตัวสะกดแม่เกย เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เนื่องจากสื่อมัลติมีเดียมีความหลากหลายทั้งภาพ เสียง วิดีโอ เกมแบบออฟไลน์และออนไลน์ ซึ่งช่วยให้การจัดการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้น สนุกสนาน และกระตือรือร้นในการเรียนรู้และร่วมกิจกรรม ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหา ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นและช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรายวิชาภาษาไทยและรายวิชาอื่น ๆ ได้ในระยะยาว

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.75/82.15 สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

สื่อมัลติมีเดียที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกดตรงตาม มาตรา ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การใช้สื่อมัลติมีเดีย ทำให้ผู้เรียนสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ดังนั้น จึงควรนำสื่อมัลติมีเดีย ที่หลากหลายไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 การนำสื่อมัลติมีเดีย ไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนต้องดูแลและติดตามการเรียนรู้ ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และควรเลือกใช้สื่อมัลติมีเดียที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดียสำหรับรายวิชาภาษาไทยในเนื้อหาอื่น ๆ เช่น มาตราตัวสะกดไม่ตรงมาตรา การอ่าน และการเขียนคำ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาการนำสื่อมัลติมีเดียไปทดลองใช้กับรายวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และคณิตศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. สืบค้นจาก

<https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/4.->

%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9E%E0%B8%A8.2542%E0%B8%89.3.pdf.

วนัสนันท์ ยศน้อย. (2555). *สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน*. สืบค้นจาก <https://wanussanun.wordpress.com/>.

วรัญญา เสนสม. (2563). *การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่องประโยค เพื่อการสื่อสาร วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

สุทธิณี ภาพพิมพ์ใจ. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง เทคโนโลยีน่ารู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

สุรัมภา เพ็ชรขำ และ ทนงค์ศักดิ์ โสวัจสสุตากุล. (2565). *การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย ด้วยวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2*. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 21(3), 99-108.

สุรรัตน์ โพธิสาขา. (2556). *บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

Developing Teachers' Skills and Applying Artificial Intelligence (AI) in Educational Management, of School Teacher in Khon Buri District under Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 3

Thatchaphon Soraphum^{1*} and Siriporn Phunphet¹

¹ Vongchavalitkul University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: thatchaphon_sor@vu.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to (1) investigate the current problems and conditions of artificial intelligence (AI) skills development and application in educational management among school teachers in Khon Buri District under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3, (2) develop AI skills and applications for educational management among school teachers, and (3) examine satisfaction levels regarding AI skills development and application in educational management among school teachers. This quasi-experimental research involved teachers from medium-sized and large schools under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3 in Nakhon Ratchasima Province. From a total of 10 schools, 5 schools were selected through multi-stage random sampling, yielding 60 participants. Ultimately, 30 participants were chosen for the study through random sampling. The research instruments comprised: (1) a questionnaire assessing current problems, knowledge, and technical skills in using AI tools to support teaching and learning among teachers for AI skills development and application in educational management, (2) AI application media, (3) a practical skills test measuring AI skills and applications with a reliability coefficient of 0.82, (4) lesson plans, and (5) a satisfaction questionnaire. Data analysis employed descriptive statistics, including percentages, means, standard deviations, and dependent t-tests. The research findings revealed that: 1) The overall level of problems regarding AI skills development and application for educational management in schools within Khon Buri District was high; 2) the results of AI skills development and application, as well as achievement outcomes for educational management, showed that teachers' overall pre-training and post-training practical test scores demonstrated statistically significant improvement at the .05 level; and 3) teachers' satisfaction with AI skills development and application for educational management was overall at a high level.

Keywords: Artificial Intelligence, Practical Skills, Teacher Satisfaction

การพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ธัชพนธ์ สรภูมิ^{1*} และ ศิริพร พึ่งเพชร¹

¹ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: thatchaphon_sor@vu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 (2) พัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู (3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ ครู มีโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จังหวัดนครราชสีมา จากทั้งหมด 10 แห่ง โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้มา 5 แห่ง จำนวน 60 คน และจับฉลาก ได้มาจำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามสภาพปัญหา ความรู้และทักษะเชิงเทคนิคในการใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน จากครูในการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู (2) สื่อแอปพลิเคชัน AI (3) แบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 (4) แผนการจัดการเรียนรู้ และ (5) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบ dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี โดยรวมของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ และผลสัมฤทธิ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโดยรวมของครูมีคะแนนปฏิบัติก่อนเรียน และคะแนนปฏิบัติหลังเรียน มีระยะห่างความก้าวหน้าของคะแนน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ความพึงพอใจของครูมีระดับความพึงพอใจการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, ทักษะปฏิบัติ, ความพึงพอใจของครู

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

ช่วงสามปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2565–2568) เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีพัฒนาการอย่างก้าวกระโดด ส่งผลกระทบสำคัญต่อหลายภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะการพัฒนา แบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Models) เช่น Anthropic เปิดตัว Claude 3 ซึ่งมีความสามารถประมวลผลภาษาที่ละเอียดและแม่นยำมากขึ้น พร้อมเน้นความปลอดภัย และจริยธรรมในการใช้งาน (Anthropic, 2024) ในด้านจริยธรรมและความปลอดภัย นักวิจัยและองค์กรระดับนานาชาติร่วม พัฒนารอบแนวทางเพื่อให้การใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความรับผิดชอบ (UNESCO, 2023) ขณะเดียวกัน ปัญญาประดิษฐ์ ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่าง กว้างขวางในภาคอุตสาหกรรม เช่น การแพทย์ การเกษตร การผลิต และการบริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน (World Economic Forum, 2023) การลงทุนในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง บริษัทเทคโนโลยียักษ์ใหญ่และ สตาร์ทอัพแข่งขันพัฒนานวัตกรรม AI อย่างรวดเร็ว (McKinsey & Company, 2024) ปัญญาประดิษฐ์ จึงมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาใน ประเทศไทยเช่นเดียวกัน โดยการนำ AI มาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา

การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในภาคการศึกษาของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2565-2568 มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยที่ให้ความสำคัญกับการนำ AI มาใช้ในระบบการศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประกาศแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษาในปี พ.ศ. 2565 โดยสำนักงาน ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2565) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย และการบริหารจัดการในสถาบันการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา, 2565) โดยมหาวิทยาลัยชั้นนำเริ่มนำ AI มาใช้ในการสร้างระบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) และเครื่องมือช่วยสอนอัจฉริยะ รวมถึง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในปี พ.ศ. 2566 มีการพัฒนางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ AI ในการศึกษา โดยเฉพาะการออกแบบระบบการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-Driven Learning Design) ซึ่งช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการสอน อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ในการศึกษา ยังเผชิญกับความท้าทาย เช่น การเตรียมความพร้อม ของบุคลากรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี รวมถึงประเด็นจริยธรรม โดยในปี พ.ศ. 2567 มีการริเริ่ม โครงการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลสำหรับอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2567) นอกจากนี้ สถานการณ์ปัญหาทักษะดิจิทัลของครูในประเทศไทยยังต้องการการปรับปรุง เนื่องจากครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ และทักษะในการใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงความเข้าใจในข้อมูลและการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ในการบูรณาการ AI ในการจัดการเรียนรู้ (The Equitable Education Fund (EEF), 2023) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ จัดทำโครงการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูอย่างเร่งด่วนในปี พ.ศ. 2566 เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ การจัดการสอน และการทำงาน เชิงวิชาการของครู โดยงานวิจัยและรายงานระดับนานาชาติจาก UNESCO (2019) ยืนยันว่าบทบาทของครูยังคงเป็นหัวใจ สำคัญในกระบวนการศึกษา และ AI ไม่สามารถแทนที่บทบาทเชิงสร้างสรรค์และการพัฒนาสังคมอารมณ์ของครูได้ รายงาน จาก Microsoft ร่วมกับ McKinsey (2018) ชี้ให้เห็นว่า “ห้องเรียนปี 2030” จะต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและพัฒนา ทักษะที่หลากหลาย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และทักษะทางสังคมอารมณ์ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนระดับประถม ศึกษาในเขตอำเภอครบุรียังเผชิญกับข้อจำกัดด้านการประยุกต์ใช้ AI โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (2565) ระบุว่าแม้มีโครงการพัฒนาทักษะ AI และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แต่ครูในพื้นที่ยังขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นในการ ประยุกต์ใช้ AI โดยมีปัญหาด้านความพร้อมทางเทคนิค การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และความเข้าใจเชิงจริยธรรม ในการใช้ AI อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ งานวิจัยของ พิษณุตม์ มีเครือ และคณะ (2568) ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมและการพัฒนาองค์ความรู้ของครู แต่ครูยังขาดการพัฒนาทักษะ AI ซึ่งเป็นความท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดและนโยบายของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 และผู้วิจัยมองเห็นถึงประโยชน์ต่อครูและนักเรียนในอนาคต มุ่งพัฒนาทักษะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อครูและนักเรียนในอนาคต โดยสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติที่กำหนดทิศทางการพัฒนาครู ในยุคดิจิทัล ครูจึงจำเป็นต้องเสริมสร้างทักษะการใช้ AI เพื่อยกระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ตอบสนอง ต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ เชิงร่วมนวัตกรรม การส่งเสริมการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมและปลอดภัย ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้าน AI อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน และวิธีการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์ ซึ่งจะสนับสนุนการทำงานด้านวิद्यฐานะและการวิจัยในชั้นเรียน ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน มีความปลอดภัยและน่าเชื่อถือ พร้อมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เปิดรับนวัตกรรมในโรงเรียน ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ ทางดิจิทัลและสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาการศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3
2. เพื่อพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ และผลสัมฤทธิ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นครูในสถานศึกษาเขตอำเภอครบุรี โดยมีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จากทั้งหมด 10 แห่ง จำนวน 120 คน คือ โครงสร้างหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ศึกษาศาสตร์ และสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ ครู มีโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จังหวัดนครราชสีมา จากทั้งหมด 10 แห่ง โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Stage Sampling) อ้างอิงของ (May, 1997) ได้มา 5 แห่ง คือ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลครบุรี จำนวน 14 คน โรงเรียนบ้านวังโนนห้วยทราย จำนวน 12 คน โรงเรียนบ้านหนองหว้าดอนตะเกียด จำนวน 12 คน โรงเรียนบ้านเฉลียง จำนวน 12 คน และโรงเรียนบ้านหนองทุ่งแขวน จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการจับสลาก จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาสภาพปัญหา จากครูในการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำนวน 10 ข้อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงปัญหา ด้านเนื้อหา กิจกรรม โดยใช้ดัชนีสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม โดยมีเกณฑ์ประเมิน คือ ข้อคำถามที่ใช้ได้จะต้องมีค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามที่ได้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทำการประเมิน โดยผู้ เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้/กิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อให้ความรู้และทักษะด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์เป็น 5 ระดับ โดยผู้วิจัยดัดแปลงมาจากความคิดของ ลิเคิร์ต (Likert, 1961) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้านเนื้อหา กิจกรรม และด้านวัดผลของแผนการจัดการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโดยใช้ดัชนีสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม โดยมีเกณฑ์ประเมิน คือ ข้อคำถามที่ใช้ได้จะต้องมีค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามที่ได้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สะท้อนว่าวัตถุประสงค์ และเนื้อหา มีความเหมาะสม สอดคล้อง และสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 แบบวัดทักษะปฏิบัติการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ที่ผ่านการตรวจสอบจากประเมินเครื่องมือและกรรมการเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการวัดผล จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สร้างแบบวัดทักษะปฏิบัติหลังเรียนจำนวน 30 ข้อ และแบบวัดทักษะปฏิบัติท้ายหน่วยการ ดังนี้

1. Canva AI	จำนวน 9 ข้อ
2. Chat GPT	จำนวน 7 ข้อ
3. Claude AI	จำนวน 7 ข้อ
4. Scispace	จำนวน 7 ข้อ

ให้ครอบคลุมเนื้อหาและผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง เป็นแบบ รูปลึแบบภาพรวม (Holistic Rubric) แบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ดี	ตรวจให้	3 คะแนน
พอใช้	ตรวจให้	2 คะแนน
ควรปรับปรุง	ตรวจให้	1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติของครูด้านการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 จำนวน 30 ข้อ โดยมาจากเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring rubric) ของ Panadero et al. (2023) เป็น 3 ระดับ ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 75 - 90 หมายถึง ทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับดี
 คะแนนเฉลี่ย 50 - 74 หมายถึง ทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้
 คะแนนเฉลี่ย 30 - 49 หมายถึง ทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับปรับปรุง

นำแบบวัดทักษะปฏิบัติที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้านเนื้อหา กิจกรรม และด้านวัดผล โดยใช้ดัชนีสอดคล้องระหว่างแบบวัดทักษะกับจุดประสงค์ คือข้อคำถามที่ใช้ได้จะต้องมีค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามที่ได้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.4 แบบวัดความพึงพอใจที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้านเนื้อหา ด้านวัดผล คือข้อคำถามที่ใช้ได้จะต้องมีค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามที่ได้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3. สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ และผลสัมฤทธิ์เพื่อการจัดการศึกษาของครู โรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 สูงกว่าก่อนใช้นวัตกรรม ที่ระดับ 0.05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเตรียมการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู

4.1.1 ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือ เพื่อทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเรียนรู้ด้วยการจัดการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู

4.1.2 กำหนดเวลาที่ทำการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู แจ้งให้ครู และบุคลากรที่สนใจ

4.2 ดำเนินการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู

4.2.1 แนะนำกลุ่มครูด้วยแอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ ให้สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และทดลองใช้จริงโดยใช้ เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

4.2.2 ให้กลุ่มครูที่เรียนด้วยด้วยแอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ ทำวัดทักษะปฏิบัติก่อนการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูที่ผู้วิจัยสร้างข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

4.2.3 ทำการการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู โดยให้ครูได้เรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์

4.2.4 ให้กลุ่มครูที่เรียนด้วยแอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ ทำแบบวัดทักษะปฏิบัติหลังการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู ที่ผู้วิจัยสร้างแบบวัดทักษะปฏิบัติ จำนวน 30 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

4.2.5 ให้กลุ่มครูที่เรียนด้วยแอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ ทำแบบวัดทักษะปฏิบัติหลังการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู ที่ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

4.3 ให้กลุ่มครูที่เรียนด้วยแอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์ ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต3

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้สถิติพื้นฐาน โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยหาค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent t-test)

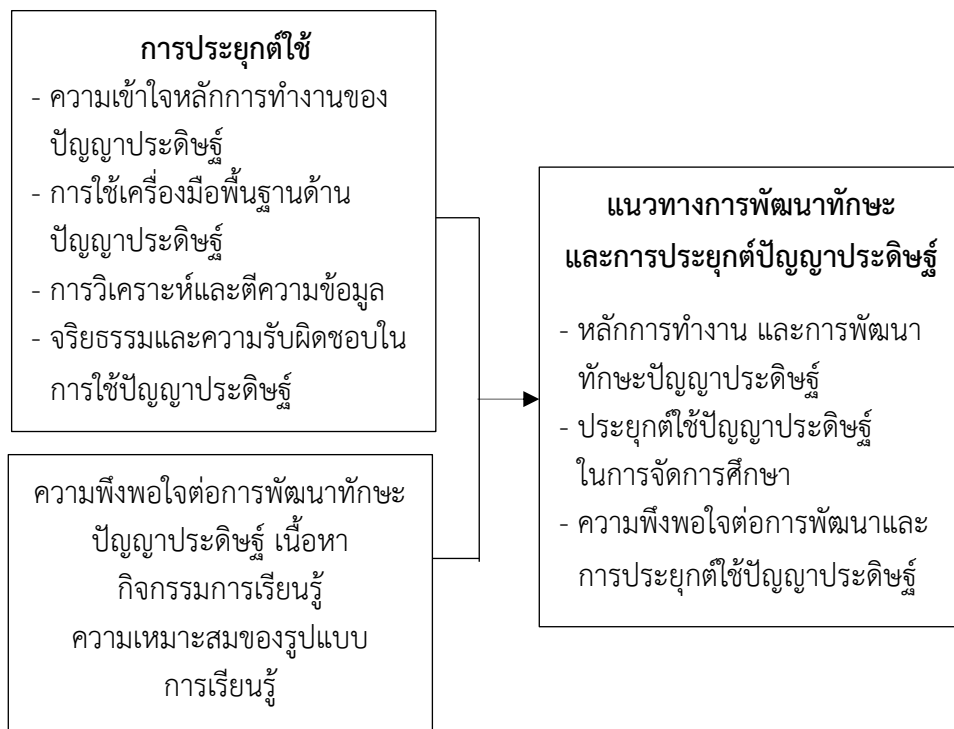
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยแนวคิดหลักด้านการจัดการศึกษาและการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่เน้นการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและเป็นรายบุคคล โดยมีการบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อปรับแผนการเรียนรู้และตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) (ธงชัย สิทธิกุล, 2566) อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของ ปัญญาประดิษฐ์ ในช่วง พ.ศ. 2565–2568 (ค.ศ. 2023–2025) ที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นช่วงเวลาสำคัญของการปฏิรูปด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยนักวิชาการให้ความสำคัญกับปัญญาประดิษฐ์ เชิงจริยธรรม โดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2564) กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญ เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความมั่นคงปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว ความยุติธรรม และความยั่งยืน

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดหลักการวิจัย อยู่ที่ การพัฒนาทักษะและการประยุกต์ใช้ สำหรับการจัดการศึกษาของครู โดยมีตัวแปรสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาทักษะและการประยุกต์ใช้ ซึ่งประกอบด้วย ความเข้าใจหลักการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ การใช้เครื่องมือพื้นฐานด้านปัญญาประดิษฐ์ การวิเคราะห์และตีความข้อมูล จริยธรรมและความรับผิดชอบในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ทักษะเชิงลึก เช่น Prompt Questions การออกแบบระบบปัญญาประดิษฐ์ และการจัดการโครงการปัญญาประดิษฐ์ การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ข้ามศาสตร์ เพื่อสร้างนวัตกรรมและเสริมทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ (สวทช., 2567)

ความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งครอบคลุมมิติหลัก ได้แก่ ความพึงพอใจต่อเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ เช่น หลักสูตรระยะสั้น การอบรมออนไลน์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความพึงพอใจต่อการสนับสนุนทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ความพึงพอใจต่อความสามารถในการนำไปปรับใช้จริง รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นในเทคโนโลยีและการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

ขั้นตอนการวิจัย จัดทำขึ้นโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การสร้าง โครงสร้างของเครื่องมือวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แบบสอบถามวัดทักษะการประยุกต์ใช้ ปัญญาประดิษฐ์ ที่อ้างอิงเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และมีการทดสอบค่าความเชื่อมั่น เพื่อให้มั่นใจในความแม่นยำของการประเมิน และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ ซึ่งใช้เกณฑ์ประเมินเชิงพฤติกรรม ครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ดังภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญหาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับสภาพปัญหาในการใช้ปัญหาประดิษฐ์ ทางการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (S.D. = 0.72) อยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความกังวลเรื่อง ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล สูงที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 (S.D. = 0.50) ซึ่งจัดอยู่ในระดับ “มากที่สุด” แสดงถึงความสำคัญของประเด็นด้านจริยธรรมและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการใช้ปัญหาประดิษฐ์ทางการศึกษา นอกจากนี้ ปัญหาที่อยู่ในระดับ “มาก” ได้แก่ การละเมิดลิขสิทธิ์และจรรยาบรรณในการใช้ปัญหาประดิษฐ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 (S.D. = 0.65) และ ผลกระทบต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 (S.D. = 0.65) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความกังวลต่อการใช้ปัญหาประดิษฐ์ อย่างไม่เหมาะสมจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังพบปัญหาเกี่ยวกับ ความยากในการเรียนรู้และใช้งานเครื่องมือ ปัญหาประดิษฐ์ และข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือปัญหาประดิษฐ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 (S.D. = 0.81) รวมถึงความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลจาก ปัญหาประดิษฐ์ และความท้าทายในการประเมินผลงานที่สร้างจากปัญหาประดิษฐ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 (S.D. = 0.71) ซึ่งล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและการประเมินคุณภาพการเรียนรู้

ขณะเดียวกัน ยังมีประเด็นที่อยู่ในระดับ “มาก” แต่มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำกว่า คือ การขาดการอบรมและพัฒนาทักษะการใช้ ปัญหาประดิษฐ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 (S.D. = 0.74) และ การต่อต้านหรือทัศนคติเชิงลบต่อการใช้ ปัญหาประดิษฐ์ในการศึกษา ปัญหาประดิษฐ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 (S.D. = 0.82) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนในการใช้ปัญหาประดิษฐ์ อย่างสร้างสรรค์และการสร้างทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีสรุปจากระดับสภาพปัญหา การพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญหาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยรวมของครูอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาระดับสภาพปัญหาในการใช้ปัญหาประดิษฐ์ ทางการศึกษา

ของครู พบว่า ความกังวลเรื่องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 (S.D.=0.50) ซึ่งจัดอยู่ในระดับ “มากที่สุด” สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักของผู้ใช้ต่อประเด็นด้านจริยธรรมและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในทางตรงกันข้าม ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การขาดการอบรมและพัฒนาทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 (S.D. = 0.74) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” เช่นกัน แต่ถือเป็นเพียงข้อเดียวที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามยังมองว่าปัญหาด้านการขาดการอบรมและพัฒนาทักษะมีอยู่จริง

2. ผลการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ และผลสัมฤทธิ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ผลคะแนนปฏิบัติก่อนพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 54.33, (S.D. = 7.47) และจากคะแนนเต็ม 90 คะแนน พบว่า มีคะแนนสูงสุดอยู่ที่ 67 คะแนน และคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 45 คะแนน

ผลคะแนนปฏิบัติหลังพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 75.96, (S.D. = 7.47) และจากคะแนนเต็ม 90 คะแนน พบว่า มีคะแนนสูงสุดอยู่ที่ 88 คะแนน และคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 69 คะแนน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูมีพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติสูงขึ้นหลังการได้รับการพัฒนา

ผลต่างของคะแนนที่แสดงถึงการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.03, (S.D. = 16.65) และผลต่างของคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 44.44 และผลต่างคะแนนต่ำสุดคิดเป็นร้อยละ 4.44

ผลต่างของคะแนนที่แสดงถึงการพัฒนา บ่งชี้ว่าการนำปัญญาประดิษฐ์ มาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาของครูสามารถช่วยเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	30	54.33	7.47	-12.35	29	.000
หลังเรียน	30	75.96	5.08			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากข้อมูลการวิจัยที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างครู 30 คน พบว่า คะแนนทักษะปฏิบัติเฉลี่ยก่อนเรียนอยู่ที่ 54.33 คะแนน (S.D. = 7.47) และคะแนนเฉลี่ยหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 75.96 คะแนน (S.D. = 5.08) โดยผลการทดสอบสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = -12.35$, Sig. = .000)

กลุ่มตัวอย่าง ผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ โดยบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนรู้ สามารถยกระดับความสามารถของครูได้อย่างชัดเจนและน่าเชื่อถือทางวิชาการ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต3 ดังนี้

ผลศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครู พบว่าระดับความพึงพอใจการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยรวมของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (S.D. = 0.72) อยู่ในระดับ “มาก” แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพการสืบค้นวิจัยของ Scispace มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 (S.D.= 0.50) ความถูกต้องของข้อมูลจากการแปลผลของ Chat GPT มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 (S.D.= 0.50) และความแม่นยำในการตอบคำถามของ Claude AI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 (S.D.= 0.60) แสดงถึงคุณค่าที่ผู้ใช้รับรู้ในเชิงการสนับสนุนการเรียนรู้และวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้าของการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า โดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้ออกแบบและดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งทุกขั้นตอนของการพัฒนาบทเรียนผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างประกอบกับคุณลักษณะเด่นของการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ดังกล่าว ช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ในการเรียนรู้ให้แก่ครู ช่วยให้ครูสามารถเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกันทำกิจกรรมในห้องเรียนทำให้เกิดความท้าทายในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ น้ำทิพย์ เสมอเชื้อ (2567) อนาคตและความท้าทายของการพัฒนานวัตกรรมภาครัฐและการบริหารงานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ พบว่า การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล การลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะ การปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง การกำหนดมาตรฐาน การสร้างกลไกการกำกับดูแล การประเมินผลกระทบ และการสร้างความร่วมมือ แม้หลายประเทศได้ริเริ่มการเพิ่มความสามารถในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในภาครัฐ แต่พบว่า ร้อยละ 66 ของประเทศใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อเสริมการดำเนินงานภายใน ขณะที่มีเพียง ร้อยละ 32 ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อปรับปรุงนโยบาย ซึ่งว่าอัตราการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนนโยบาย อยู่ในระดับต่ำกว่าเมื่อเทียบกับการใช้เพื่อพัฒนากระบวนการภายในของหน่วยงานรัฐ จากที่กล่าวมาทั้งหมด ทักษะและการนำ ปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ยังไม่ตอบสนองการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่ผลักดันให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานภาครัฐ ที่ต้องปรับตัวเพื่อให้ตอบสนองกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างรวดเร็ว และปฏิเสธไม่ได้ถึงการเพิ่มบทบาทของการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อกิจการสาธารณะ และยังคงสอดคล้องกับ สถาบัน Unite.AI. (2025) ปัญญาประดิษฐ์ทำให้การทำงานง่ายขึ้น แต่ข้อเสียคืออะไร ความท้าทายที่ต้องรับมือในยุคปัญญาประดิษฐ์ ได้กล่าวว่า ปัญญาประดิษฐ์จะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว แต่ ปัญญาประดิษฐ์ ยังขาด “ความคิดสร้างสรรค์” และ “สามัญสำนึก” ในการแก้ปัญหาหรือคิดนอกกรอบปัญญาประดิษฐ์ทำงานบนพื้นฐานของข้อมูลที่ป้อนเข้าไป หากข้อมูลมีข้อผิดพลาดหรือมีความลำเอียงปัญญาประดิษฐ์ ก็อาจให้ผลลัพธ์ที่ไม่ถูกต้องหรือนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลจำนวนมาก เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาข้อมูลรั่วไหลหรือการโจมตีทางไซเบอร์ และสอดคล้องกับ ณัฏฐริย์พัทธ์ ภัทรพรชนัด (2568) โอกาสและความท้าทายด้านจริยธรรมสื่อดิจิทัลในยุคปัญญาประดิษฐ์ กล่าวว่า ความท้าทายในด้านจริยธรรมสื่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการผลิตสื่ออาจนำไปสู่ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ การสร้างข้อมูลเท็จ (Fake News) และการบิดเบือนข้อมูล นอกจากนี้ยังเกิดภาวะอคติในการประมวลผลและการนำเสนอที่ขัดต่อข้อเท็จจริงทางสังคม และความกังวลเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของผู้รับสารที่ในปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์กำกับดูแลสื่อใดในโลกที่มีการกำหนดกรอบจริยธรรมเพื่อลดข้อกังวลเหล่านี้ความท้าทายต่อการรู้เท่าทันสื่อ ผู้รับสารจำเป็นต้องมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อวิเคราะห์และประเมินเนื้อหาที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้สามารถแยกแยะความจริงเสมือนและความรู้เสมือนกับโลกแห่งความเป็นจริงได้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุทัศน์ กัมณี และคณะ (2566) การพัฒนารูปแบบเพื่อเพิ่มทักษะด้านการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในการเพิ่มมูลค่าให้กับงานและความสามารถในการทำงานของแรงงานจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ทำงานร้อยละ 32.25 มีจำนวนแรงงานที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์น้อยกว่าร้อยละ 20 เป็นจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.81 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาพรวมแรงงานมีทักษะด้านดิจิทัลในเกณฑ์มากคิดเป็นร้อยละ 3.73 มีความต้องการพัฒนาทักษะปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบออนไลน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.01 ทักษะพื้นฐานด้านดิจิทัลที่แรงงานต้องการมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.08 รูปแบบปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้ในการทำงานมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบ Cognitive Science คิดเป็นร้อยละ 30.49

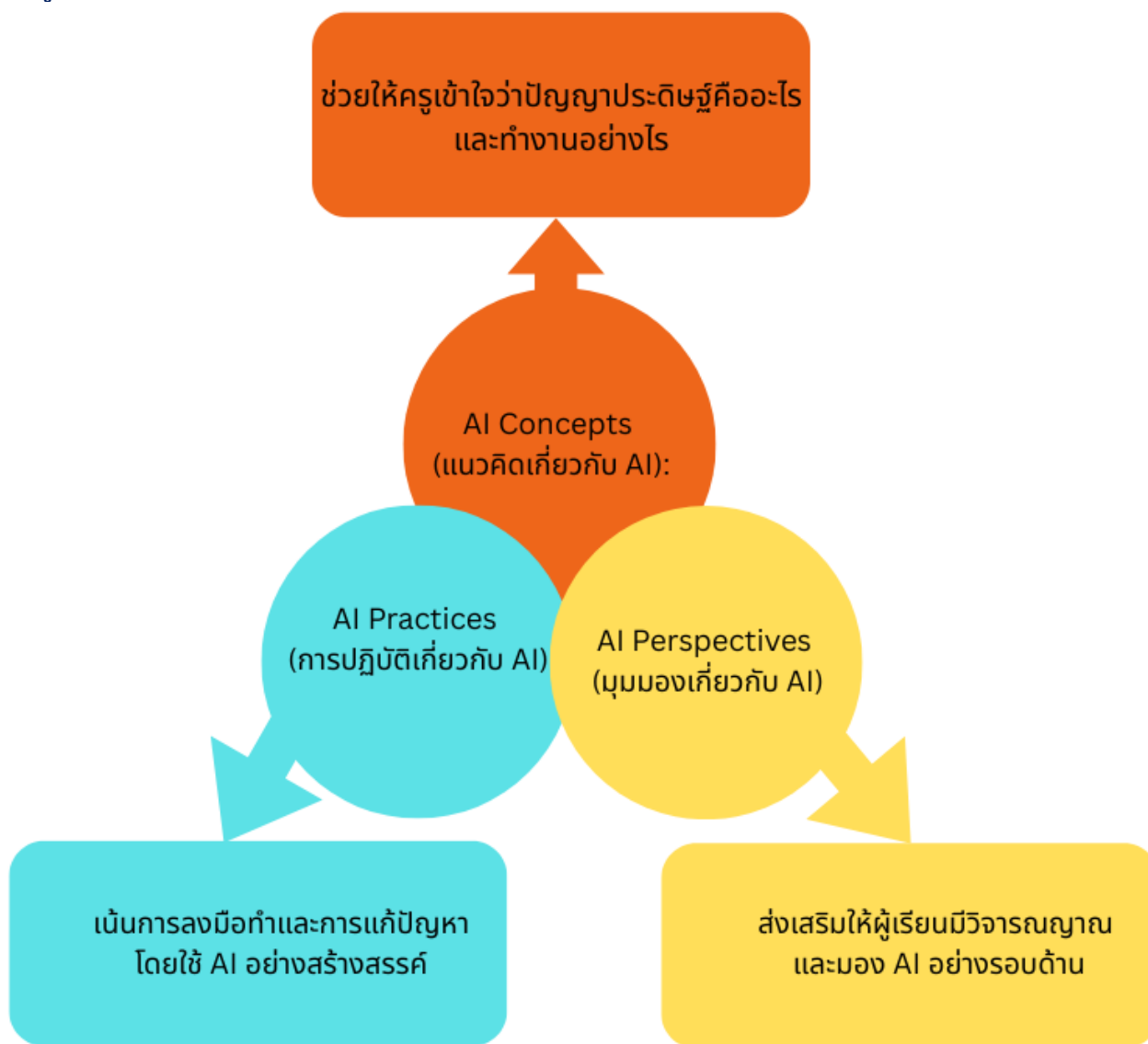
2. ผลการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ และผลสัมฤทธิ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จากคะแนนทั้งหมด พบว่า เพิ่มขึ้น

ร้อยละ 24.03 และผลสัมฤทธิ์ทางสถิติมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Su, et al. (2023) การพัฒนาทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ ในระดับปฐมวัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนา “AI Literacy” หรือการรู้เท่าทันปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI concepts) การปฏิบัติจริง (AI practices) และมุมมองต่อปัญญาประดิษฐ์ (AI perspectives) พบว่า เด็กสามารถเข้าใจแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ เช่น ระบบที่ใช้ความรู้ (knowledge-based systems), การเรียนรู้ของเครื่องแบบมีผู้สอน (supervised machine learning), และ ปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถสร้างสรรค์ได้ (generative AI) ผ่านกิจกรรมที่ใช้ของเล่น AI และหุ่นยนต์ในการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (hands-on) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (experiential learning) ซึ่งส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านทักษะการสืบค้นเชิงสร้างสรรค์ อารมณ์ และการร่วมมือ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัชพงศ์ สร้อยแสง และคณะ (2567) พบว่า การพัฒนาทักษะมีอัตราการพัฒนา ร้อยละ 37.92 เนื่องจากการเป็นกรอบแบบหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติจริงและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Xu, Z. (2024) AI ช่วยปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้ผลลัพธ์ในการศึกษา

3. ความพึงพอใจจากการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต3 พบว่า โดยรวมของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (S.D. = 0.72) แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านประสิทธิภาพการสืบค้นวิจัยของ Scispace มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 (S.D.= 0.50) อยู่ในระดับ “มากที่สุด” ความถูกต้องของข้อมูลจากการแปลผลของ Chat GPT มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 (S.D.= 0.50) อยู่ในระดับ “มากที่สุด” และความแม่นยำในการตอบคำถามของ Claude AI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 (S.D.= 0.60) อยู่ในระดับ “มากที่สุด” แสดงถึงคุณค่าที่ผู้ได้รับรู้ในเชิงการสนับสนุนการเรียนรู้และวิจัย แต่เมื่อพิจารณารายด้าน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านความถูกต้องของข้อมูลวิชาการใน Scispace มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 (S.D.= 0.74) อยู่ในระดับ “มาก” นับว่าเป็น ด้านที่กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัด ของผู้เรียนในการประเมินคุณภาพข้อมูลหรือข้อจำกัดของระบบปัญญาประดิษฐ์ ในการกรองและนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและ เชื่อถือได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wilson, Johnson, & Brown (2024) ซึ่งระบุว่า การใช้ปัญญาประดิษฐ์ แม้ จะช่วยปรับแต่งเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ แต่การประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลยังคงเป็น ความท้าทายสำคัญ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีอายุน้อยหรือประสบการณ์ด้านการใช้ปัญญาประดิษฐ์จำกัด

จึงเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ ภารตระกูล และคณะ (2567) พบว่า อายุระหว่าง 46 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.77 ลำดับต่อมาคืออายุ 41-45 ปี มีความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ลำดับต่อมาคืออายุ 36-40 ปี มีความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และลำดับต่อมาคืออายุ 31-35 ปีและ 30 ปีลงไป มีความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 เมื่อพิจารณาด้านความแตกต่างตามสมมติฐานที่ระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันช่วงอายุที่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wilson, Johnson, & Brown (2024) ที่พบว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการตลาดดิจิทัลช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้ผ่านการปรับแต่งเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการส่วนบุคคล

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากกรอบแนวคิดความรู้รอบรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

AI Concepts (แนวคิดเกี่ยวกับ AI): ครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ เช่น การเรียนรู้ของเครื่อง, วิธีการนำมาใช้ให้ตรงกับชิ้นงาน, วิเคราะห์ที่ตรงตรงถึงผลลัพธ์

AI Practices (การปฏิบัติเกี่ยวกับ AI): ครูจะต้องเป็นนักการพัฒนาทักษะในการออกแบบ ทดลอง และใช้เทคโนโลยี AI อย่างเหมาะสม เช่น การเขียนโปรแกรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ การใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ในงานจริง หรือการพัฒนาโมเดล ปัญญาประดิษฐ์ อย่างมีจริยธรรม

AI Perspectives (มุมมองเกี่ยวกับ AI): ครูจะต้องเป็นผู้มีการพัฒนาเจตคติและความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคม จริยธรรม และวัฒนธรรมของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เช่น การตั้งคำถามเกี่ยวกับอคติในอัลกอริทึม ความเป็นส่วนตัว และความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาทักษะและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อการจัดการศึกษาของครูของโรงเรียนในเขตอำเภอครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนมีการรับรู้ถึงสภาพปัญหาเฉลี่ยอยู่ที่ 4.17 ซึ่งให้เห็นว่า ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาในด้านนี้ อย่างชัดเจน

สำหรับผลการพัฒนาทักษะและผลสัมฤทธิ์ของครู พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาทักษะและการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.17 แสดงถึงการยอมรับและเห็นประโยชน์ของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรจัดการอบรมผู้เรียนและครูเกี่ยวกับ การตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลและการประเมินแหล่งข้อมูล วิชาการ เพื่อเพิ่ม ความมั่นใจและความแม่นยำ ในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ใน การศึกษาค้นคว้า

1.2 ระบบปัญญาประดิษฐ์ ที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรมี ฟังก์ชัน ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เช่น การอ้างอิงแหล่งข้อมูล หรือระบบแนะนำ แหล่งข้อมูลเชื่อถือได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจและความเชื่อมั่นใน ความถูกต้องของข้อมูล เพื่อหา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ ปัญญาประดิษฐ์ อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงทดลอง (experimental study) เพื่อตรวจสอบ ว่าการปรับปรุงระบบ ปัญญาประดิษฐ์ หรือการจัดอบรมเสริม ทักษะการประเมินข้อมูล ส่งผลต่อ ความพึงพอใจและผลลัพธ์ การเรียนรู้ ของผู้เรียนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ชัชพงศ์ สร้อยแสง, จิราภรณ์ หันตุลา และ สุวรรณิ อัสกุลชัย. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และความเสมอภาคทางการศึกษาของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดจันทบุรี. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา*, 2(3), 48–56.
- ณัทธัยพัทธ์ ภัทรพรชนิต. (2568). โอกาสและความท้าทายด้านจริยธรรมสื่อดิจิทัลในยุคปัญญาประดิษฐ์. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 19(62), 547-558.
- ธงชัย สิทธิกุล. (2566). *การเรียนรู้รายบุคคลในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำทิพย์ เสมอเชื้อ. (2567). *อนาคตและความท้าทายของการพัฒนานวัตกรรมภาครัฐและการบริหารงานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์*. พะเยา: สถาบัน AIGC มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พิชญุตม์ มีเครือ, สุชาติ นันทะไชย และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2568). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมความตระหนักรู้จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม มสธ. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 5(1), 35–50.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2562). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัตน์ การตระกูล, ยงยุทธ ศรีสวัสดิ์ และ ชัญญุณท์ กริมใจ. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของบุคลากรในการนำปัญญาประดิษฐ์ด้านการตลาดเข้ามาใช้ในองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *Journal of Nakhonratchasima College (Humanities and Social Sciences)*, 18(3), 164-174.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก. สืบค้นจาก <https://www.secondarytak.go.th/wp-content/uploads/2022/12/แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน-2566-2570-ของ-สพฐ.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2567). รายงานการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพประติมากรรมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2564). แนวปฏิบัติด้านจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ของประเทศไทย (Thailand AI Ethics Guideline). สืบค้นจาก https://op.mahidol.ac.th/ra/contents/research_regulation/AI-ETHICS_NSTDA.pdf.
- _____. (2567). รายงานแนวโน้มเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์. นนทบุรี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สุทัศน์ กำมณี, ณรงค์เดช รัตนานนท์เสถียร และขวัญนรี กล้าปราบโจร. (2566). การพัฒนารูปแบบเพื่อเพิ่มทักษะด้านการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในการเพิ่มมูลค่าให้กับงาน และความสามารถในการทำงานของแรงงานจังหวัดกาญจนบุรีวารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, 11(1), 45-53.
- Anthropic. (2024). *The Claude 3 Model Family: Opus, Sonnet, Haiku*. Retrieved from <https://assets.anthropic.com/m/61e7d27f8c8f5919/original/Claude-3-Model-Card.pdf>.
- Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw – Hill.
- May, T. (1997). *Social research: Issues, methods and process*. (2nd ed.). London: Open University Press.
- McKinsey & Company. (2024). *Global AI investment trends and perspectives*. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/>.
- Panadero, E., Jonsson, A., Pinedo, L., & Fernández-Castilla, B. (2023). Effects of rubrics on academic performance, self-regulated learning, and self-efficacy: A meta-analytic review. *Educational Psychology Review*, 35(4), 113.
- Su, J., Ng, D. T. K., & Chu, S. K. W. (2023). Artificial intelligence (AI) literacy in early childhood education: The challenges and opportunities. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100124.
- The Equitable Education Fund (EEF). (2023). *Empowering Teaching and Learning through AI, EEF*. Retrieved from <https://en.eef.or.th/2023/10/02/empowering-teaching-and-learning-through-ai/>.
- UNESCO. (2019). *Artificial Intelligence (AI) in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development*. Retrieved from <https://www.gcedclearinghouse.org/sites/default/files/resources/190175eng.pdf>.
- _____. (2023). *Ethical guidelines for artificial intelligence development*. Retrieved from <https://www.unesco.org/>.
- Unite.AI. (2025). *10 best AI tools for education*. Retrieved from <https://www.unite.ai/10-best-ai-tools-for-education/>.
- Wilson, G., Johnson, O., & Brown, W. (2024). *The impact of artificial intelligence on digital marketing strategies*. Retrieved from <https://www.preprints.org/manuscript/202408.0276/v1>.
- World Economic Forum. (2023). *AI transforming global industries: A comprehensive report*. Retrieved from <https://www.weforum.org/>.

Xu, Z. (2024). AI in education: Enhancing learning experiences and student outcomes. *Applied and Computational Engineering*, 51(1), 104–111.

Participatory Management Affecting the Management Standards of Vocational Education Institutions under the Central Institute of Vocational Education Region 5

Phumchai Pumvichien^{1*} and Supattarasak Khumsamart²

¹ Master of Education (Education Administration), Thonburi University, Thailand

² Thonburi University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: phumchai@gmail.com

ABSTRACT

This research article aims to study (1) the level of participatory management in educational institutions, (2) the standard of vocational education management in educational institutions, and (3) the impact of participatory management on the standards of vocational education management in institutions under the Central Vocational Education Institute 5. The sample used for the research was randomly selected using stratified sampling, consisting of 217 administrators and teachers. The research instrument included a questionnaire on participatory management affecting the standards of vocational education management in educational institutions. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and the validity and reliability of the questionnaire. The hypothesis testing utilized stepwise multiple regression analysis. The research findings revealed that: 1) Overall, the level of participatory management in educational institutions had a mean score in the high range. When considering each aspect, the aspect of autonomy in responsibility had the highest mean score, followed by the aspect of commitment. The aspect of mutual trust had the lowest mean score. 2) The standard of vocational education management in educational institutions also had a mean score in the high range. When analyzed by individual aspects, the aspect of vocational education curriculum had the highest mean score, followed by the aspect of implementing policies. The aspect of teaching and learning management in vocational education had the lowest mean score. 3) The participatory management factors that significantly influenced the standards of vocational education management in educational institutions, in order of predictive influence, included shared goals and objectives, mutual trust, commitment, and autonomy in responsibility. These factors significantly affected the standards of vocational education management at the .01 level, with a multiple correlation coefficient of .876, indicating that they could predict 76.70% of the standards of vocational education management.

Keywords: Participatory Management, Vocational Education Management Standards, Central Institute of Vocational Education Region 5

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5

ภูมิชาย พุมวิเชียร^{1*} และ สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ²

¹ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยธนบุรี ประเทศไทย

² มหาวิทยาลัยธนบุรี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: phumchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา (2) ระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา (3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวนรวม 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความยึดมั่นผูกพัน ส่วนด้านการไว้วางใจกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านด้านหลักสูตรอาชีวศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายตามลำดับมากที่สุด ได้แก่ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .876 สามารถร่วมกันทำนายมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาได้ร้อยละ 76.70

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา, สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบายและประเมินการจัดการศึกษาของชาติ โดยมีมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หน่วยงานด้านอาชีวศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนามาตรฐานการอาชีวศึกษา โดยมุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนางานร่วมกัน เพื่อสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการจัดการอาชีวศึกษา ซึ่งมีภารกิจในการผลิตกำลังคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ กฎหมายการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้รัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาแก่ผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเท่าเทียม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) อย่างไรก็ตาม การประกันคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาในด้านการประกันคุณภาพและการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งอาจเกิดจากการบริหารงานของผู้ที่ไม่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้มีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับ

มาตรฐานการอาชีวศึกษาและหลักสูตรการอาชีวศึกษา รวมถึงการควบคุมคุณภาพมาตรฐานการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับเศรษฐกิจของชาติ โดยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

ในกรณีศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาวิชาชีพในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยประกอบด้วย 7 สถานศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาคร วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี วิทยาลัยเทคนิคประจวบคีรีขันธ์ วิทยาลัยการอาชีพวังไกลกังวล และวิทยาลัยเทคนิคบางสะพาน ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะส่งผลให้เกิดมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา สำหรับงานวิจัยอื่นที่ช่วยสนับสนุนงานวิจัยนี้จะกล่าวได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (นิตยา เกตุแก้ว และมังกร หิริรักษ์, 2567) จากการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพการศึกษาด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของ สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

จากความเป็นมาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครู ตามมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5
2. เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5
3. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ปีการศึกษา 2567 จำแนกเป็น 7 สถานศึกษาดังนี้ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาคร วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี วิทยาลัยเทคนิคประจวบคีรีขันธ์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี วิทยาลัยการอาชีพวังไกลกังวล และวิทยาลัยเทคนิคบางสะพาน จำนวน 500 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 เทียบกับตารางของเครจซี่และเมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) จำนวน 217 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ(rating scale) โดยกำหนดค่าระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ ของลิเคิร์ต (Likert's five Rating Scale) (Likert, 1961) มีความหมาย ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษามีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดค่าระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของ ลิเคิร์ท (Likert's five Rating Scale) (Likert, 1961) มีความหมาย ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ ทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ร่างแบบสอบถามตามลักษณะของตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

2.3 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปตรวจสอบ ความถูกต้องอีกครั้ง

2.4 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงตามสิ่งที่ต้องการศึกษา ถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาตาม กรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ เพื่อทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

2.5 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) ความถูกต้องของเนื้อหา (Content) และความเหมาะสม ของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) หรือค่าดัชนีความสอดคล้องมาคำนวณเพื่อหาความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยได้ค่าตามความสอดคล้องมีค่า (IOC: Index of Item – objective Congruence) อยู่ในช่วง 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าระหว่าง 0.67 - 1.00

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความ เชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990). ซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินใจค่าความเชื่อมั่น ถ้ามีค่า 0.80 ขึ้นไป แสดงว่า แบบสอบถามนั้นถือว่าใช้ได้ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

2.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำหนังสือเพื่อขอความร่วมมือไปยังสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กับสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 แต่ละแห่งด้วยตนเอง

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืน จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

4.5 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะดำเนินการเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยสถิติ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) โดยการคำนวณหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.3 แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์สมรรถนะของผู้เรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

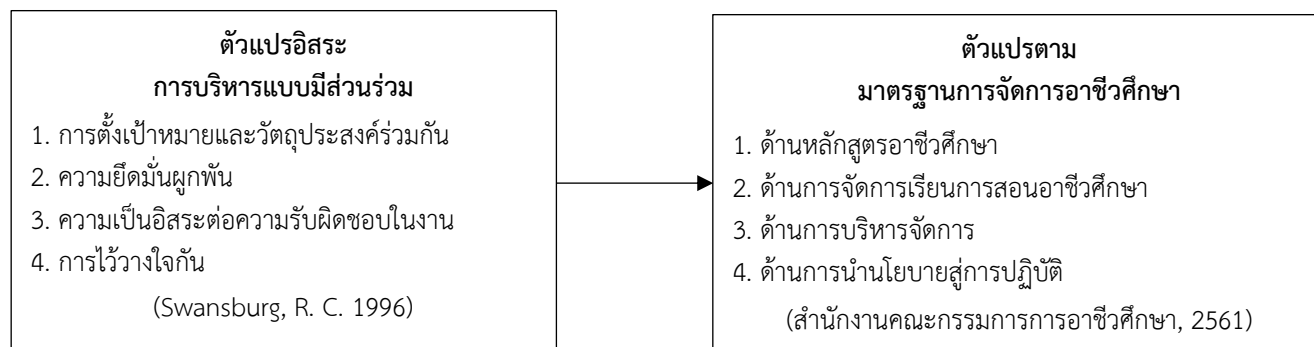
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.4 การวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสวอนเบิร์ก (Swansburg Russell C., 1996) ซึ่งประกอบด้วย 1.การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2.ความยึดมั่นผูกพัน 3.ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน 4.การไว้วางใจกัน เป็นตัวแปรต้นของการวิจัย ส่วนตัวแปรตามจะเป็นไปตามมาตรฐานอาชีวศึกษาของ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2561) ด้านมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตรอาชีวศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ มีตัวแปรที่ส่งผลและสามารถเขียนเป็นภาพอธิบายดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 60.37 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 37.33 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 76.04 มีตำแหน่งครู จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 93.55 มีประสบการณ์ทำงาน 4-6 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

1. ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.69) รองลงมาได้แก่ ด้านความยึดมั่นผูกพัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.72) ส่วนด้านการไว้วางใจกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.68) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 โดยภาพรวม

ที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน	4.28	0.72	มาก	3
2.	ด้านความยึดมั่นผูกพัน	4.30	0.72	มาก	2
3.	ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน	4.31	0.69	มาก	1
4.	ด้านการไว้วางใจกัน	4.27	0.68	มาก	4
	รวม	4.29	0.70	มาก	

2. ระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 โดยภาพรวม

ที่	มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ด้านหลักสูตรอาชีวศึกษา	4.14	0.87	มาก	1
2.	ด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา	4.07	0.88	มาก	4
3.	ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.11	0.86	มาก	3
4.	ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ	4.13	0.82	มาก	2
	รวม	4.11	0.85	มาก	

มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านด้านหลักสูตรอาชีวศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.87) รองลงมาได้แก่ ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.82) ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.88) ดังตารางที่ 2

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (X_1) การไว้วางใจกัน (X_4) ความยึดมั่นผูกพัน (X_2) และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.876 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.767 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R^2_{adj}) เท่ากับ 0.763 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SEest) เท่ากับ 7.083 ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรสามารถพยากรณ์มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 76.70 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5

รูปแบบ	ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² _{adj}	R ² _{change}	SE est.	Fchange	P
1.	X1	0.802	0.643	0.642	0.643	8.701	387.712**	.000
2.	X1 , X ₄	0.857	0.735	0.732	0.092	7.518	74.003**	.000
3.	X1, X ₄ , X ₂	0.869	0.735	0.752	0.020	7.239	17.838**	.000
4.	X1, X ₄ , X ₂ , X ₃	0.876	0.767	0.763	0.011	7.083	10.450**	.001

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลจากรายงานผลทางสถิติการศึกษาครั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปของคะแนนดิบและสมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการทำนายในรูปของคะแนนดิบ ได้แก่

$$Y' = 18.997 + 1.527 (X_1) + 1.196 (X_4) + .961 (X_2) + .923 (X_3)$$

การบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

$$Z_{Y'} = .325 Z_{X_1} + .297 Z_{X_4} + .191 Z_{X_2} + .173 Z_{X_3}$$

อภิปรายผล

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน รองลงมาได้แก่ ด้านความยึดมั่นผูกพัน ส่วนด้านการไว้วางใจกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 มีความมุ่งเน้นการให้อิสระในการดำเนินงานของครู ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมทำงานกับผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่ในการสั่งงานให้เหมาะกับงานของครูแต่ละบุคคล สามารถสนองตอบความต้องการการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก โดยผู้บริหารแสดงบทบาทเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ กล้าตัดสินใจในงานของตนเองชัดเจน กล้าคิด กล้าทำ

และยอมรับความเสี่ยง ทบทวนและเติมใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวุฒิ เยี่ยมสวัสดิ์ (2563) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอกระทุ่มแบนจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอภิปรายผลด้านที่โดดเด่นมากที่สุด คือ ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พิจารณาในรายละเอียดพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้อิสระแก่ครูให้มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสามารถตัดสินใจในงานของตนเอง ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสนองตอบความต้องการด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของครู มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้อิสระแก่ครูให้มีความรับผิดชอบในการทำงาน ให้การตัดสินใจในงานของตนเอง มีการใช้อำนาจสั่งงานเหมาะสมกับหน้าที่ เพื่อตอบสนองต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารสถานศึกษาวางโครงสร้าง ระบบงาน หรือข้อกำหนดบางประการที่ทำให้ตอบสนองความต้องการของครูได้อย่างเต็มที่ในทุกบริบท โดยเฉพาะในส่วนที่ครูต้องการความยืดหยุ่นสูงในการดำเนินงานหรือการตัดสินใจ ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน สื่อสารและการรับฟังความคิดเห็นจากครู ซึ่งสอดคล้องกับ แก้วภัทรา จิตรอักษร และคณะ (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

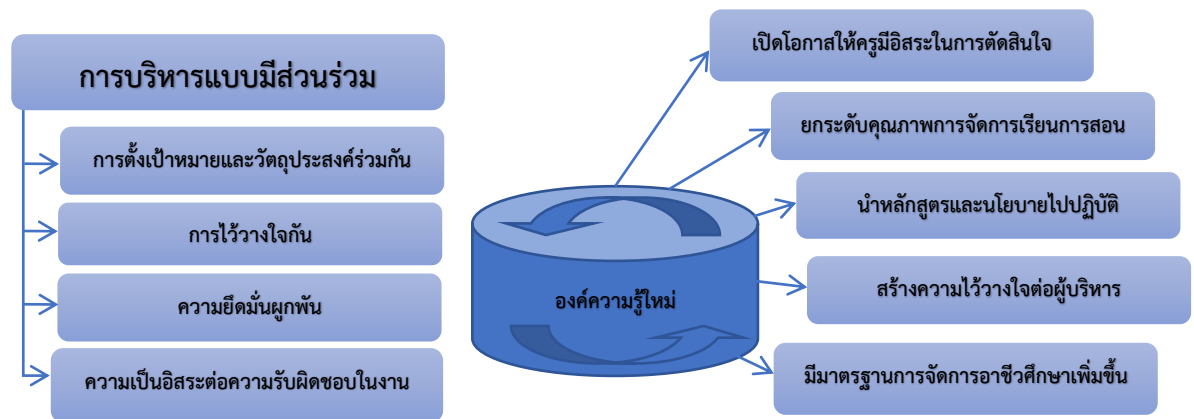
จากผลการวิจัยมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านด้านหลักสูตรอาชีวศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสามารถนำมาอภิปรายผลด้านที่โดดเด่นมากที่สุด คือ ด้านหลักสูตรอาชีวศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ส่วนผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมด้านทักษะชีวิตและทักษะปฏิบัติก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด บริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะรายวิชาให้สอดคล้องกับอาชีพให้ผู้เรียนได้เรียนระบบทวิภาคีได้ฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพหรือฝึกอาชีพหรือเตรียมความพร้อมด้านทักษะชีวิตและทักษะปฏิบัติก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ อนุวัตร อินทนชิตจ้อย (2562) พบว่า การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง โดยภาพรวม พบว่าการบริหารจัดการหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (X1) การไว้วางใจกัน (X4) ความยืดหยุ่นผูกพัน (X2) และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (X3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.876 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.767 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R²adj) เท่ากับ 0.763 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SEest) เท่ากับ 7.083 ตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรสามารถพยากรณ์มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 76.70 สอดคล้องกับ นิตยา เกตุแก้ว และมังกร หริรักษ์ (2567) พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการตัดสินใจ ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .985 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 97.00 (R²=.970)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษา ครอบคลุม 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การไว้วางใจกัน ความยืดหยุ่นผูกพัน และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านหลักสูตรและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบ

คือ รูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการตัดสินใจ ร่วมตั้งเป้าหมาย และมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งยังเสริมสร้างความผูกพันภายในองค์กร และความไว้วางใจต่อผู้บริหาร อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในประเทศไทย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษามีแนวโน้มอยู่ในระดับมากอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในมิติของความเป็นอิสระในการรับผิดชอบ ผู้บริหารมีแนวโน้มเปิดโอกาสให้ครูตัดสินใจได้เองในขอบเขตงานที่รับผิดชอบ ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจและความมั่นใจในการดำเนินงาน ส่วนมิติที่ยังต้องการการส่งเสริมเพิ่มเติมคือด้านการสร้างความไว้วางใจกัน ซึ่งมีระดับต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมิติอื่น ๆ

ระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเฉพาะด้านหลักสูตรอาชีวศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาเชิงระบบของแผนการเรียนรู้และความสอดคล้องกับทักษะวิชาชีพจริง อย่างไรก็ตาม ด้านการจัดการเรียนการสอนยังมีช่องว่าง โดยเฉพาะในเรื่องของทรัพยากรและครุภัณฑ์สนับสนุนที่ยังไม่ทั่วถึง จึงเป็นจุดที่ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อยกระดับมาตรฐานอย่างยั่งยืน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่า ตัวแปรด้านการตั้งเป้าหมายร่วมกันเป็นตัวแปรทำนายที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา รองลงมาคือ ความไว้วางใจ ความผูกพัน และความอิสระตามลำดับ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในเชิงกลยุทธ์ระหว่างผู้บริหารและครู ไม่เพียงแค่ส่งผลต่อการดำเนินงานเชิงโครงสร้าง แต่ยังส่งผลทางจิตวิทยาการทำงานและความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการสร้างความไว้วางใจกัน แสดงออกถึงการยอมรับและเคารพความคิดเห็นของครูโดยเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ ในช่องทางที่หลากหลาย เช่น กล้องรับความคิดเห็น พูดคุยส่วนตัว หรือแบบสอบถามภายใน เพื่อให้ครูรู้สึกว่าความคิดเห็นของตนมีคุณค่าและได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังโดยไม่สามารถเกิดขึ้นได้เพียงแค่คำพูดหรือคำสั่งจากผู้บริหาร แต่ต้องอาศัยการแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สม่ำเสมอ ความจริงใจในการทำงานร่วมกัน และการให้เกียรติในบทบาทของกันและกันอย่างเท่าเทียม

1.2 สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูผู้สอนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีความใกล้เคียงกับสภาพการทำงานจริง โดยจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาคี หรือฝึกประสบการณ์ในสถานการณ์จริง ซึ่งจะทำให้ นักเรียนได้รับความรู้และทักษะที่ตรงกับสายอาชีพ วางแผนการพัฒนาครูในทุกมิติ ทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านจิตวิญญาณของความเป็นครู โดยจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันการศึกษาหรือสถานประกอบการอื่น ๆ เพื่อให้ครูสามารถออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพการยกระดับมาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษานั้น ผู้บริหารต้องมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างระบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับทิศทางของตลาดแรงงาน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคที่โลกอาชีพเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1.3 สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาตนเอง ในด้านความเป็นอิสระ ต่อความรับผิดชอบในงาน ด้านความยืดหยุ่นผูกพัน ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และด้านการไว้วางใจกัน เป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 5 ในสังกัดอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียนเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งของความสำเร็จของโรงเรียนทางด้านงบประมาณและด้านการบริหารจัดการ

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษากับปัจจัยอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- แก้วภักธา จิตรอักษร, พิชราวลัย สังข์ศรี และ พรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(1), 249-261.
- นิตยา เกตุแก้ว และ มังกร หริรักษ์. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาด้านการสร้างสังคม แห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้. *วารสารนวัตกรรม การจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(2), 303-316.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยวุฒิ เยี่ยมสวัสดิ์. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธนบุรี).
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2561). *การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- อนุวัตร อินทอนิตจชัย. (2562). *การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw – Hill.
- Swansburg, R. C. (1996). *Management and Leadership for Nurse Managers*. Boston: Jones and Bartlett.

Transformational Leadership in the Digital Era of School Administrators under the Provincial Office of Learning Promotion, Phra Nakhon Si Ayutthaya

Thitiporn Pasee^{1*} and Vinutthaput Phopphet²

¹ Master's degree student, Faculty of Education, Rajapruk University, Thailand

² Faculty of Education, Rajapruk University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: thitiporn.bell.pa@gmail.com

ABSTRACT

This research article aims to (1) study the transformational leadership in the digital age of educational administrators and (2) compare the transformational leadership in the digital age of educational administrators under the Office of the Promotion of Learning in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, classified by gender, age, work experience, and educational zone. The sample consists of 160 teachers from educational institutions under the Office of the Promotion of Learning in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The research instrument used was a questionnaire with content validity ranging from .67 to 1.00, and a reliability coefficient of .99. The statistical methods used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and pairwise comparison using the LSD method. The research findings revealed that (1) the overall and specific aspects of transformational leadership in the digital age of educational administrators were at a high level, with the highest average in the area of intellectual stimulation, followed by ideological influence, consideration of individual differences, and inspiration, respectively. (2) The comparison of transformational leadership in the digital age of educational administrators classified by gender, age, work experience, and educational zone showed no significant differences overall.

Keywords: Transformational Leadership, Digital Era, Office of Learning Promotion

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคในดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ฐิติพร พาสี^{1*} และ วัฒนรัฐพัชร โพธิ์เพชร²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ประเทศไทย

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: thitiporn.bell.pa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ (2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน กลุ่มโซนสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง .67 – 1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบความแปรปรวนรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา รองลงมา คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และสังกัดกลุ่มโซน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ยุคดิจิทัล, สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

ในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคของเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารและการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็วและทุกที่ทุกเวลา สถานการณ์ดังกล่าวผลักดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลง มุ่งสร้างรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศผ่าน "การพัฒนาคุณภาพคน" ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว ภาวะผู้นำในรูปแบบนี้เน้นการมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ การสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากร และการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในทุกกระดับ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคนของประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ พร้อมเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 กำหนดให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้มีหน้าที่ในการจัดส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย รู้จักสิทธิควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ พร้อมทั้งภูมิใจและตระหนักในความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) โดยสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนตามวิสัยทัศน์ที่มุ่งหวังให้ประชาชนได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมตอบสนองจุดเน้นการดำเนินงานของกรมฯ ในการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยจัดทำระบบหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่มีคุณภาพครบวงจร รวมถึงแอปพลิเคชันและสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านบุคลากร โดยพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมด้านวิชาการ และทักษะการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2566) หลักการและแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass & Riggio (2006) สอดคล้องกับบริบทปัญหาของสำนักงานดังกล่าว โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ซึ่งผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความไว้วางใจและความเคารพจากบุคลากร 2) การสร้างแรงบันดาลใจ โดยผู้นำต้องกระตุ้นให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่าและเป้าหมายร่วมขององค์กร 3) การกระตุ้นทางปัญญา โดยผู้นำสนับสนุนการคิดเชิงนวัตกรรม และการแก้ปัญหาใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการเรียนการสอน และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำต้องใส่ใจความต้องการและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระดับบุคคล เพื่อให้สามารถปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่มีการขาดแคลนและการเปลี่ยนแปลงบุคลากร

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลจะเปิดโอกาสในการเรียนรู้ที่กว้างขวางและไร้ขอบเขต แต่สถานศึกษาหลายแห่งยังคงประสบปัญหาในการปรับตัว โดยเฉพาะในด้านการนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาให้สอดคล้องกับพลวัตของสังคมและนโยบายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เพียงพอในการสะท้อนระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในหน่วยงานใหม่อย่างสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนอย่างรอบด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับและลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร และวางแผนทางการเสริมสร้างความพร้อมในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และกลุ่มโซนสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 16 ศูนย์ รวมทั้งสิ้น 278 คน (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2567 จากสถานศึกษา 12 ศูนย์ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 160 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครซี่และมอร์แกน (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2562) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดย การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลากรายชื่อตามกลุ่มโซนของสถานศึกษา จำนวน 16 อำเภอ แบ่งเป็น 4 กลุ่มโซน

สถานศึกษา ได้แก่ กลุ่มPBB ประกอบด้วยสถานศึกษาในอำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะอิน อำเภอบางบาล และอำเภอผักไห่ กลุ่มบ้านราชเรือหลวง ประกอบด้วยสถานศึกษาในอำเภอนครหลวง อำเภอท่าเรือ อำเภอมหาราช และอำเภอบ้านแพรก กลุ่มพุทธรักษาประกอบด้วยสถานศึกษาในอำเภอภาชี อำเภอกุฑย อำเภอบางปะหัน และอำเภอรังน้อย กลุ่มบ้านแพนประกอบด้วยสถานศึกษาในอำเภอบางไทร อำเภอเสนา อำเภอบางซ้าย และอำเภอลาดบัวหลวง แล้วคำนวณจำนวนตามสัดส่วน (Proportional) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 160 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน สังกัดกลุ่มโซนสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการงาน (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยข้อคำถามตามตัวแปรตาม 4 ด้าน จำนวน 60 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ

ผู้วิจัยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการ นำแบบสอบถามฉบับร่างประกอบไปด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน กลุ่มโซนสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดของ Bass & Riggio (2006) ที่สอดคล้องกับบริบทปัญหาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1) การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่จัดทำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปสาขาการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารอย่างน้อย 5 ปี ตรวจสอบและพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละข้อคำถาม (Index of Item – Object Congruence: IOC) คือ แบบสอบถามชุดนี้ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาข้อระหว่าง .67 – 1.00 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ควบคุม วิทยานิพนธ์ ตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำไปทดลองใช้

2) การหาความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สกร.ระดับอำเภอบางบาล สกร.ระดับอำเภอบ้านแพรก สกร.ระดับอำเภอภาชี และ สกร.ระดับอำเภอบางซ้าย จำนวน 30 ฉบับ และนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach's alpha) โดยใช้เกณฑ์ค่าความเที่ยงทั้งฉบับไม่ต่ำกว่า .70 โดยใช้เกณฑ์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา แบบสอบถามชุดนี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .99

3) ปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับจริง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และประธานหลักสูตร ตรวจสอบและให้ความเห็นชอบนำแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4) จัดทำพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และจัดทำเป็นรูปแบบออนไลน์ด้วย Google form และแปลงเป็น QR Code เพื่อสะดวกในการตอบแบบสอบถาม online

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันตามเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันตามช่วงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันตามประสบการณ์ในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันตามกลุ่มโชนสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ เดือน มกราคม 2568 - มีนาคม 2568 ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้อำนวยการสถานศึกษาทั้ง 12 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการสถานศึกษาทั้ง 12 แห่ง และผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผ่านระบบสารสนเทศสารบัญอิเล็กทรอนิกส์ Google Forms

4.3 รวบรวมข้อมูลทั้งจากแบบสอบถาม และ จากการตอบแบบสอบถามออนไลน์ ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยจากแบบสอบถามจำนวน 160 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

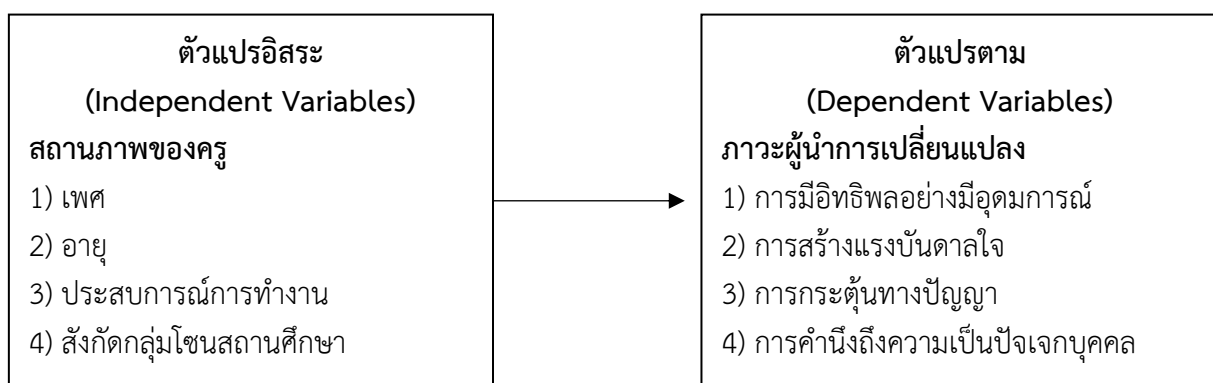
วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่

5.1 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และสังกัดกลุ่มโชนที่ต่างกัน ด้วยการทดสอบทีแบบอิสระ (Independent Sample t-test)

5.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และสังกัดกลุ่มโชน ที่ต่างกัน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทำการทดสอบรายคู่ตามแบบ LSD

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร จากแนวคิดของนักทฤษฎีต่างประเทศ ในประเทศและมีความสนใจแนวคิดของ Bass & Riggio (2006) 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา รองลงมา คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

(n = 160)

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.43	.51	มาก	2
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.36	.48	มาก	4
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.44	.48	มาก	1
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.38	.51	มาก	3
ภาพรวม		4.40	.46	มาก	

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ที่มีต่อ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์ สังกัดกลุ่มโรงเรียนสถานศึกษา

ผลการเปรียบเทียบระดับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน สังกัดกลุ่มโรงเรียนสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ

(n = 160)

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ				t	P-Value
		ชาย		หญิง			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.43	.56	4.43	.49	.03	.98
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.35	.47	4.37	.49	-.18	.86
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.43	.52	4.44	.46	-.22	.83
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.40	.49	4.37	.52	.47	.64
	ภาพรวม	4.40	.48	4.40	.15	.03	.97

2.2 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อายุ 41-50 ปี รองลงมาคือ อายุ น้อยกว่า 30 ปี อายุ 31-40 ปี และ มากกว่า 50 ปี ตามลำดับ ผลการพิจารณาความแปรปรวนทางเดียว จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ

(n = 160)

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล	SS	df	MS	F	P-Value
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	.64	3	.21	.81	.49
		40.99	156	.26		
		41.63	159			
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	.90	3	.30	1.29	.28
		36.10	156	.23		
		37.00	159			
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	1.04	3	.35	1.49	.22
		36.22	156	.23		
		37.26	159			
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	1.07	3	.36	1.39	.25
		39.98	156	.26		
		41.04	159			
ภาพรวม		.86	3	.29	1.38	.25
		32.25	156	.21		
		33.11	159			

2.3 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี รองลงมาคือ ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 11 - 20 ปี และ ประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 20 ปี ตามลำดับ ผลการพิจารณาความแปรปรวนทางเดียว จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

(n = 160)

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล	SS	df	MS	F	P-Value
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	1.35	2	.67	2.63	.08
		40.28	157	.26		
		41.63	159			
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	.20	2	.10	.43	.65
		36.80	157	.23		
		37.00	159			
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	1.09	2	.54	2.36	.10
		36.17	157	.23		
		37.26	159			
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.37	2	.19	.72	.49
		40.67	157	.26		
		41.04	159			
ภาพรวม		.60	2	.30	1.45	.24
		32.51	157	.21		
		33.11	159			

2.4 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสังกัดกลุ่มโซน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มบ้านลาดเรือหลวง รองลงมาคือ กลุ่มพุทธรักษา กลุ่มPBB และ กลุ่มบ้านแพน ตามลำดับ ผลการพิจารณาความแปรปรวนทางเดียว จำแนกตามสังกัดกลุ่มโซน ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสังกัดกลุ่มโซน

(n = 160)

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล	SS	df	MS	F	P-Value
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	.67	3	.22	.85	.47
		40.96	156	.26		
		41.63	159			
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	.55	3	.18	.79	.50
		36.44	156	.23		
		37.00	159			
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	.15	3	.05	.21	.89
		37.10	156	.24		
		37.26	159			
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.61	3	.20	.78	.51
		40.44	156	.26		
		41.04	159			
ภาพรวม		.39	3	.13	.63	.60
		32.71	156	.21		
		33.11	159			

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคืออยู่ระดับมาก คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (2566) ด้านการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำที่โดดเด่น ช่วยผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ผู้บริหารได้แสดงบทบาทของการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด ทั้งใน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิด Bass & Riggio (2006) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงค่านิยมจริยธรรม และพฤติกรรมที่สร้างความไว้วางใจและความเคารพจากบุคลากร สามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมาย กระตุ้นความคิดทางปัญญาให้บุคลากรคิดเชิงนวัตกรรม และแก้ปัญหาด้วยวิธีการ

ใหม่ๆและดูแลบุคลากรอย่างใกล้ชิด สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ พิศมัย หลงเจริญ (2560) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ มนธิรา จันทรเชื้อ และคณะ (2567) พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล

2. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลวิจัยที่พบว่าเพศไม่มีผลต่อการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร แสดงให้เห็นถึงความเป็นธรรม ความเท่าเทียม และการบริหารที่เป็นกลาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการส่งเสริมความเสมอภาคและการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ตามแนวคิดของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ และนโยบายการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างทั่วถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีแนวทางการบริหารจัดการที่เน้นความเท่าเทียม โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีโดยไม่คำนึงถึงเพศ ส่งผลให้ครูผู้สอนทั้งชายและหญิงมีการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหารในลักษณะเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อรุมา ศรีประทุมวงศ์ (2563) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจจะเป็นเพราะ ครูในทุกช่วงวัยมีการรับรู้ต่อพฤติกรรมของผู้บริหารในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน อันเป็นผลจากปัจจัยแวดล้อมทางวิชาชีพที่ส่งเสริมการรับรู้ร่วมกันในด้านภาวะผู้นำ เช่น การรับรู้ร่วมจากวัฒนธรรมองค์กรและบริบทการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงอายุใด ครูทุกคนล้วนอยู่ในระบบงานเดียวกันที่มีนโยบาย บทบาทหน้าที่ และโครงสร้างความคาดหวังจากองค์กรแบบเดียวกัน ส่งผลให้ รูปแบบการรับรู้ต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสอดคล้องกันโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลที่มีการอบรมและพัฒนาแนวทางการบริหารในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุสลัน ดาโอะ (2566) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนราธิวาส พบว่า ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่าแตกต่างกันในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ข้อผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์ต่างๆได้ดี ข้อผู้บริหารคำนึงถึงประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้บริหารมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง ผู้บริหารสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานที่ทำหยาให้แก่ครู ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ข้อผู้บริหารส่งเสริมให้ครูประกวดสื่อการสอน ข้อผู้บริหารส่งเสริมให้ครูสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอน ข้อผู้บริหารจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ความแตกต่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ครูที่มีประสบการณ์ต่างกันอาจให้คุณค่าต่อบทบาทของผู้บริหารที่แตกต่างกัน เช่น ครูรุ่นใหม่อาจให้ความสำคัญกับโอกาสในการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ส่วนครูที่มีประสบการณ์อาจให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์และความมั่นคงในการทำงาน ผลดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและหลากหลายรูปแบบ ตาม จุดเน้นที่ 2 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมฐานความรู้ และ จุดเน้นที่ 4 พัฒนาการเรียนรู้ให้ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการพัฒนาและสร้างโอกาสการเติบโตในสายอาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับ อรุมา ศรีประทุมวงศ์ (2563) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครู กศน.ตำบลและครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามสังกัดกลุ่มโซน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน การศึกษาพบว่าความคิดเห็นของครูที่สังกัดกลุ่มโซนต่างกันต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในการบริหารจัดการของผู้บริหารในแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจสะท้อนถึงแนวทางการบริหารของสำนักงานส่งเสริม

การเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งจังหวัด และสื่อถึงการขับเคลื่อนนโยบายอย่างทั่วถึงในระดับพื้นที่ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์คุณภาพในยุคดิจิทัล ที่มุ่งส่งเสริมระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยืดหยุ่นต่อบริบทของพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษาภายในแต่ละโซนปฏิบัติตามนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลในทิศทางเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้ครูผู้สอนมีประสบการณ์และการรับรู้ต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สอดคล้องกันแม้จะอยู่ในกลุ่มโซนที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิศมัย หลงเจริญ (2560) พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ จำแนกตามศูนย์การศึกษาระดับอำเภอ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ซึ่งแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความสามารถในการพัฒนาครู บุคลากรพร้อมยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ ทั้งเป็นแบบอย่างทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม การใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ และยึดมั่นในวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เช่น คลิปวิดีโอ แพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยเพิ่มแรงจูงใจ คอยกระตุ้นให้ครูคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จะทำให้คุณภาพการเรียนการสอนยกระดับขึ้นอย่างชัดเจน ดูแลและสนับสนุนครูเป็นรายบุคคล จะสร้างความผูกพันและความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น ตามองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ครอบคลุม องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การเป็นแบบอย่างที่ดีทางคุณธรรม จริยธรรม และการยึดมั่นในเป้าหมายการพัฒนาการศึกษา (2) การสร้างแรงบันดาลใจ คือ ความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์และ ปลุกพลังความมุ่งมั่นของครูและบุคลากรให้ร่วมมือกันขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (3) การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การสนับสนุนให้บุคลากรคิดเชิงวิเคราะห์ กล้าสร้างนวัตกรรม และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และ (4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ การใส่ใจความต้องการ ความถนัด และศักยภาพเฉพาะของบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพของตน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่โดดเด่นทั้ง 4 ด้าน สามารถเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการพัฒนาครูและบุคลากร การยกระดับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบาย ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมอย่างทันทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้บริหารในสังกัด ด้านการกระตุ้นทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ควรสนับสนุนให้ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ บูรณาการองค์ประกอบ 4 ด้าน (การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล) เข้ากับมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร จัดทำแผนพัฒนาเป็นระยะสั้น กลาง และยาว โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร และพัฒนาบุคลากร

1.2 ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พัฒนารูปแบบการสร้าง แรงบันดาลใจให้สอดคล้องกับวัยและประสบการณ์ของครู ควรจัดกิจกรรมหลากหลาย ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อให้ผู้บริหารได้ฝึกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจริง เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการสร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากร

1.3 ผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกลุ่มโชนสถานศึกษา เพื่อถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดีจากโชนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงไปยังโชนอื่น ๆ และยกระดับ คุณภาพการบริหารในภาพรวมของทั้งจังหวัด พร้อมกับใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง ข้อมูลและองค์ความรู้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารในเชิงนวัตกรรม ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้เข้าใจว่าการมีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และเทคโนโลยีของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริหารในพื้นที่นั้นโดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2566). รายงานยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเรียนรู้.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- พิศมัย หลงเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- มนธิรา จันทรเชื้อ, สำราญ มีแจ้ง และ สติพร เขาวนชัย. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6(2), 489–498.
- รุสลัน ดาโอะ. (2556). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนราธิวาส. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2562). สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS. (ครั้งที่พิมพ์ที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานการวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรอุมา ศรีประทุมวงศ์. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership*. London: Psychology press.

The Development of The EM 09-11 Electrical Machinery Competency Training Set for Vocational Education

Pornrat Thongmee^{1*}

¹ Department of Electrical Power, Nakhon Si Thammarat Technical College, Thailand

* Corresponding author. E-mail: pornrat8086@gmail.com

ABSTRACT

This research article aims to (1) develop and evaluate the effectiveness of the EM 09 – 11 Electrical Machinery Competency Training Set, (2) compare the learning achievements of students using the EM 09 – 11 Electrical Machinery Competency Training Set with those using traditional learning methods, (3) compare the students' post-learning competency scores obtained through the use of the Electrical Machinery Competency Training Set (Panels EM 09–11) with the criterion level of 60 percent, and (4) study the satisfaction of students using the EM 09 – 11 Electrical Machinery Competency Training Set. This research is a quasi-experimental study that employs the 4D Model concept as the framework. The sample group consisted of students from the Electrical Department of Nakhon Si Thammarat Technical College, Semester 2, Academic Year 2024, obtained through cluster random sampling, divided into an experimental group of 21 individuals and a control group of 14 individuals. The tools used for data collection included achievement tests and satisfaction questionnaires. The statistics used for data analysis included percentages, means, standard deviations, and t-tests for independent samples. The study found that 1) the analysis of expert opinions on the EM 09 – 11 Electrical Machinery Competency Training Set showed a high average level ($M = 4.45$, $S.D. = 0.44$). The performance test results met the requirements with 100% compliance, and the average process score to average outcome score ratio of students who learned using the EM 09 – 11 Electrical Machinery Competency Training Set was 81.59/80.58, meeting the set criteria of 80/80. 2) The post-test mean score of students who learned with the EM 09-11 set was significantly higher than that of those taught through traditional methods at the .05 level of significance. 3) The competency scores of students in the experimental group after the learning intervention were significantly higher than the criterion level of 60 percent at the .05 level of significance. 4) The satisfaction level of students who learned with the EM 09 – 11 Electrical Machinery Competency Training Set was at a high level ($M = 4.49$, $S.D. = 0.56$).

Keywords: Vocational Education, Competency Training Set, Electrical Machinery, Learning Achievements, Panels EM 09-11

การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09-11 ระดับอาชีวศึกษา

พรรฐ ทองมี^{1*}

¹ แผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: pornrat8086@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (3) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 กับเกณฑ์ร้อยละ 60 และ (4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi Experimental Research) ใช้แนวคิด 4D Model เป็นกรอบในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 21 คนและกลุ่มควบคุมจำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามระดับความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบค่าที่แบบเป็นอิสระต่อกัน (t – test for independent samples) ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า EM 09 – 11 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ($M = 4.55$, $S.D. = 0.44$) ผลการทดสอบประสิทธิภาพด้านการทำงานตรงตามข้อกำหนดคิดเป็นร้อยละ 100 และร้อยละค่าเฉลี่ยของคะแนนกระบวนการต่อร้อยละค่าเฉลี่ยของคะแนนผลลัพธ์ของผู้เรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า EM 09 – 11 มีค่าเท่ากับ 81.59/80.58 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่จัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) คะแนนสมรรถนะหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า EM 09 – 11 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($M = 4.49$, $S.D. = 0.56$)

คำสำคัญ: อาชีวศึกษา, ชุดฝึกสมรรถนะ, เครื่องกลไฟฟ้า, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, แผงฝึก EM 09-11

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

การพัฒนากำลังคนของไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยมีแนวโน้มที่จะขาดกำลังคนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเกิดจากการลดลงของผลิตภาพแรงงานในช่วงโควิด-19 และความไม่สอดคล้องระหว่างการผลิตกำลังคนกับความต้องการของตลาดงาน แม้จะมีการปรับหลักสูตรการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย แต่ยังคงขาดระบบฐานข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนจัดการเรียนการสอน (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) รายงานการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคในการผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะสูง โดยมีสาเหตุหลักจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การขาดทักษะที่สำคัญ เช่น Soft Skills และการขาดความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับการใช้งานจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) จากผลการศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาฯ ด้านคุณภาพการศึกษา พบว่าสถานศึกษาไม่สามารถผลิตกำลังคนให้มีทักษะและองค์ความรู้ได้เพียงพอเพื่อออกไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้จริง เนื้อหาของหลักสูตรที่ได้มาจึงมีลักษณะ

เป็น “เชิงทฤษฎีวิชาการ” มากกว่า “เชิงปฏิบัติ” ทำให้ไม่สามารถสนองตอบความต้องการกำลังแรงงานให้กับสถานประกอบการได้ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2567) ตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567 ได้กำหนดคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมและจริยธรรม ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2567) สมรรถนะจึงเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566)

การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตร เป็นการบ่มเพาะหรือพัฒนาให้ประยุกต์การเรียนรู้ คือ ความรู้ (K) ทักษะ (S) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์หรืออุปนิสัยกับการมีเจตคติ (A) ในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ใหม่ให้สำเร็จได้ผลผลิตได้ภาระงาน อันสะท้อนขีดความสามารถหรือศักยภาพหรือสมรรถนะของบุคคลนั้น (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2566) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีทักษะหรือสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติงานได้ในชีวิตประจำวันโดยประยุกต์ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และเชื่อมโยงกับการใช้ชีวิต อีกทั้งยังเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะหรือสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต (วิษณุภาค เรืองนาค, 2563) มีความสอดคล้องกับฉัตรชัย สุขุม และศิริวรรณ วณิชพัฒน์ (2566) และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และดร.ณิ ปันจรัตน์ (2566) กล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ เป็นการจัดการศึกษาด้วยหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะและการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ เป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centric) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตสมรรถนะมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อชีวิต กล่าวโดยสรุป ผู้สำเร็จการศึกษาของอาชีวศึกษา ยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับการใช้ชีวิตจริง ซึ่งคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องใน 4 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมและจริยธรรม ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ ดังนั้นทุกรายวิชาจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ด้วยการบูรณาการด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อประยุกต์การปฏิบัติหรือแก้ปัญหาในบริบทใหม่ การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ครูผู้สอนจะต้องสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมให้เหมาะสมกับหลักสูตรรายวิชาและสมรรถนะที่กำหนดไว้ในรายวิชา

สำหรับสื่อการสอนในรายวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ยังขาดแคลนชุดฝึกสมรรถนะในรายวิชาให้กับผู้เรียน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นไปตามที่กำหนดในหลักสูตรที่กำหนดไว้ในรายวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 รหัสวิชา 30104-2005 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567) ประกอบด้วย แผ่นฝึก EM 09 สำหรับฝึกสมรรถนะงานเครื่องกำเนิดไฟฟ้า กระแสตรง แผ่นฝึก EM 10 สำหรับฝึกสมรรถนะงานมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงและแผ่นฝึก EM 11 สำหรับฝึกสมรรถนะงานหม้อแปลงไฟฟ้า

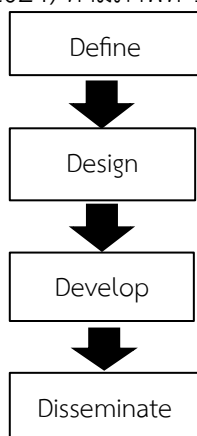
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผ่นฝึก EM 09 – 11
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผ่นฝึก EM 09 – 11 กับผู้เรียนที่เรียนโดยจัดการเรียนแบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผ่นฝึก EM 09 – 11 กับเกณฑ์ร้อยละ 60
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผ่นฝึก EM 09 – 11

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มวัดก่อนเรียนและหลังเรียน มีกลุ่มควบคุมและมีการสุ่มตัวอย่างเข้าสู่กลุ่ม (Pretest – Posttest Control Group Design) (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2562) มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ชุดฝึกสมรรถนะในงานเครื่องกลไฟฟ้าที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ใช้กรอบแนวคิดของการสร้างและพัฒนานวัตกรรม โดยใช้รูปแบบ 4D Model (Adlini, M. N., et al., 2024) ตามภาพที่ 1

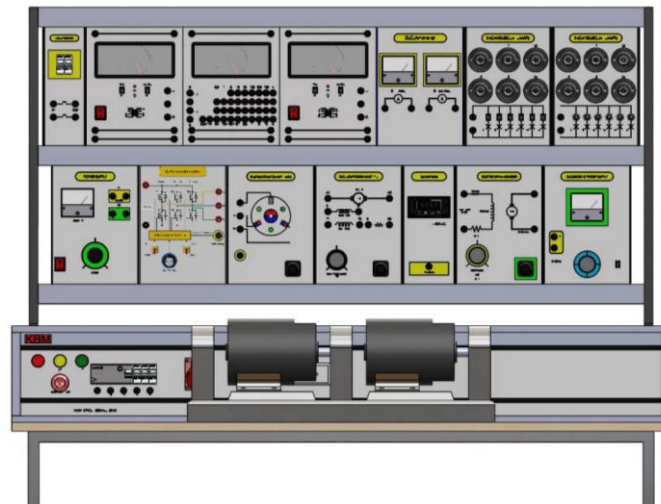

ภาพที่ 1 รูปแบบ 4D Model

จากภาพที่ 1 รูปแบบ 4D Model มีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1) Define (การกำหนด) เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ การวิเคราะห์ความจำเป็น (Needs Analysis) เป็นการวิเคราะห์หาช่องว่างระหว่างสภาพการจัดการเรียนการสอนปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ พบว่าชุดทดลองที่ใช้เป็นสื่อการสอนรายวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 รหัสวิชา 30104 – 2005 ที่มีอยู่มีจำนวนไม่เพียงพอและไม่สามารถใช้ฝึกสมรรถนะด้านการทดสอบและควบคุมเครื่องกลไฟฟ้าได้ การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นการบรรยายจากการวิเคราะห์ผู้เรียน (Learner Analysis) พบว่าผู้เรียนขาดทักษะด้านการต่อวงจรทดสอบเครื่องกลไฟฟ้ากระแสตรงและหม้อแปลงไฟฟ้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยาย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์สาระของเนื้อหาในหลักสูตรรายวิชา เพื่อออกแบบการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ วิเคราะห์ลำดับความยากง่าย สอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการ การวิเคราะห์งานหรือกิจกรรมการเรียนรู้ (Task Analysis) เป็นการวิเคราะห์งานและวิเคราะห์สมรรถนะที่ใช้ในแต่ละงาน โดยประยุกต์จากรูปแบบการวิเคราะห์ของสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่วิเคราะห์สมรรถนะอาชีพ

2) Design (การออกแบบ) ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า ประกอบด้วย ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกำเนิดไฟฟ้า กระแสตรง ชุดฝึกสมรรถนะงานมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงและชุดฝึกสมรรถนะงานหม้อแปลงไฟฟ้า ชุดฝึกสมรรถนะแต่ละชุดประกอบด้วยแผงฝึกสำหรับติดตั้งอุปกรณ์ประกอบในการทดสอบและควบคุมเครื่องกลไฟฟ้า เช่น แผงแหล่งจ่ายแรงดันไฟฟ้า แผงเครื่องมือวัดทางไฟฟ้า แผงโหลดทางไฟฟ้าและโหลดทางกล แผงวงจรของเครื่องกลไฟฟ้าแต่ละชนิด เป็นต้น แผงฝึกทั้งหมดประกอบอยู่ในกล่องอะคริลิกใส พิมพ์เป็นวงจรด้านหน้าพร้อมขั้วต่อสาย ปิดหลังด้วยกล่องอะคริลิกใส ทำให้ผู้เรียนสังเกตอุปกรณ์ที่อยู่ในกล่องได้ ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบร่างของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า

3) Develop (การพัฒนา) การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า มุ่งเน้นการออกแบบที่มีความปลอดภัย ยืดหยุ่น แผงฝึกติดตั้งในรางอลูมิเนียมบนโต๊ะทดลอง แผงฝึกแต่ละแผงสามารถถอดเปลี่ยนตามลักษณะของเครื่องกลไฟฟ้าได้ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านเนื้อหาจำนวน 5 ท่าน พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาเอกสารประกอบการสอน ใบงาน แบบฝึกหัด ใบมอบหมายงาน ใบสั่งงานและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา เครื่องกลไฟฟ้า 1 รหัสวิชา 30104 – 2005 ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 5 ท่าน จากนั้นจึงดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะ โดยทดสอบประสิทธิภาพใช้เบื้องต้น (Try Out) กับกลุ่มผู้เรียนที่ผลการเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อน ในสัดส่วนที่เท่ากันและไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ครั้ง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขจนได้ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 80/80 จากนั้นนำไปทดสอบประสิทธิภาพด้วยการสอนจริงกับกลุ่มตัวอย่าง (Trial Run) ดังนี้

ครั้งที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ทดลองใช้กับผู้เรียนที่ลงทะเบียนวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 ชั้นปวส. 2 กลุ่ม 3 สาขาวิชาไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช จำนวน 21 คน พบข้อบกพร่อง คือ ในบางสมรรถนะยังไม่มีโครงสร้างแผงฝึก เช่น สมรรถนะเกี่ยวกับมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงไร้แปรงถ่านและการเริ่มเดินมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงด้วยตัวต้านทาน เริ่มเดิน จึงได้ดำเนินการแก้ไข เพื่อนำไปทดลองใช้ในครั้งต่อไป ทำให้ประสิทธิภาพกระบวนการต่อประสิทธิภาพผลลัพธ์ E1/E2 ครั้งนี้เท่ากับเท่ากับ 64.25/60.67

ครั้งที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ทดลองกับผู้เรียนที่ลงทะเบียนวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 ชั้นปวส. 2 กลุ่ม 6 สาขาวิชาไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช จำนวน 20 คน พบข้อบกพร่องในครั้งนี้ คือสัดส่วนเนื้อหาทฤษฎีมากเกินไป แบบฝึกหัดไม่สอดคล้องกันกับชุดฝึกและผู้วิจัยได้ปรับโจทย์ของการประยุกต์ใช้จากการประยุกต์ภาคทฤษฎีเป็นการประยุกต์ที่เน้นปฏิบัติ เพื่อใช้ทดลองในครั้งต่อไป ประสิทธิภาพกระบวนการต่อประสิทธิภาพผลลัพธ์ E1/E2 ครั้งนี้เท่ากับ 79.72/72.56

ครั้งที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ใช้ทดลองกับผู้เรียนที่ลงทะเบียนวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 ชั้นปวส. 1 กลุ่ม 3 สาขาวิชาไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช จำนวน 19 คน ได้ประสิทธิภาพกระบวนการต่อประสิทธิภาพผลลัพธ์ E1/E2 เท่ากับ 81.22/80.10 ซึ่งเป็นประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

ครั้งที่ 4 ทดสอบประสิทธิภาพด้วยการสอนจริง (Trial Run) กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้เรียนระดับชั้นปวส. 1 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 รหัสวิชา 30104 – 2005 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 21 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้ประสิทธิภาพกระบวนการต่อประสิทธิภาพผลลัพธ์ E1/E2 เท่ากับ 81.59/80.58

4) Disseminate (การขยายผลและการเผยแพร่) ผู้วิจัยได้ดำเนินการขยายผลด้วยการเผยแพร่ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ การจัดแสดงผลงานเผยแพร่ให้กับครู วิทยาลัยสารพัดช่างนครศรีธรรมราช วิทยาลัยสารพัดช่างสีพระยา และได้นำชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า อบรมเชิงปฏิบัติการให้กับช่างไฟฟ้าอาคารสูง บริษัท อินโนเวชั่น เทคโนโลยี จำกัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร บริษัท พร้อม เทคโนโลยี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการและได้ขยายผลกับนักศึกษาระดับปวส. ชั้นปีที่ 1 กลุ่ม 3 สาขาวิชาไฟฟ้า ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระดับชั้น ปวส. ปีที่ 1 สาขาวิชาไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2567 จำนวน 265 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 35 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 21 คนและกลุ่มควบคุมจำนวน 14 คน ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ประกอบด้วย แผงฝึก EM 09 สำหรับฝึกสมรรถนะงานเครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง แผงฝึก EM 10 สำหรับฝึกสมรรถนะงานมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงและแผงฝึก EM 11 สำหรับฝึกสมรรถนะงานหม้อแปลงไฟฟ้า ดำเนินการออกแบบและสร้างในปีการศึกษา 2565 ชุดฝึกสมรรถนะแต่ละแผงฝึกประกอบด้วยแผงทดลองสำหรับติดตั้งเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับทดสอบเครื่องกลไฟฟ้า ประกอบเป็นกล่องทำจากแผ่นอะคริลิกใสหนา 6 มิลลิเมตร ด้านหน้าติดด้วยแผ่นสติ๊กเกอร์ที่พิมพ์เป็นลายวงจร มีขั้วต่อสายเป็นบานาน่าแจ๊ค ขนาด 4 มิลลิเมตร สำหรับการต่อวงจรเพื่อทดสอบเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึกแต่ละแผงติดตั้งบนรางเลื่อนอลูมิเนียมซึ่งติดตั้งบนโต๊ะทดลอง สามารถถอดเปลี่ยนตามวงจรการทดลองของเครื่องกลไฟฟ้าแต่ละชนิดได้ ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้าได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านเนื้อหาจำนวน 5 ท่าน โดยทั้ง 5 ท่านมีความเห็นว่า ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้สำหรับฝึกสมรรถนะในระดับมากที่สุด ($M = 4.55$, $S.D. = 0.44$)

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ใช้ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 5 แผน ใช้เวลาทั้งหมด 75 ชั่วโมง ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ สำหรับกลุ่มทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุก โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 เป็นสื่อการเรียนรู้ ส่วนกลุ่มควบคุมใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุก โดยใช้ชุดทดลองเดิมเป็นสื่อการเรียนรู้

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นชุดเดียวกัน ชนิด 5 ตัวเลือก ผู้วิจัยได้ออกแบบทดสอบ จำนวน 50 ข้อ โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6 – 1.0 จำนวน 45 ข้อ ผู้วิจัยได้เลือกแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ นำไปใช้ในการเก็บข้อมูล จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียนในการทดลองครั้งที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 19 คน และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ โดยข้อที่ตอบถูกมีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบเท่ากับ 0 คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) พบว่าค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง 0.42 – 0.74 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.36 – 0.89 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ตามวิธีการหาความเป็นเอกพันธ์ภายในของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson: KR-20) (วนิดา วาติเจริญ และคณะ, 2560) พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

2.4 แบบประเมินสมรรถนะ ออกแบบและสร้างโดยการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติงาน ตามหลักการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance criteria) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2562 ได้ผ่าน

ความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 1) แบบประเมินด้านความรู้ ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ 2) แบบประเมินด้านทักษะ ใช้แบบประเมินขั้นตอนการปฏิบัติงาน 3) แบบประเมินด้านคุณลักษณะและเจตคติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความละเอียดรอบคอบ ด้านความสะอาด การทำงานร่วมกันเป็นทีม ใช้แบบสังเกตพฤติกรรม 4) แบบประเมินการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ และ 5) แบบประเมินผลผลิต เป็นแบบประเมินรายงานผลการปฏิบัติงาน

2.5 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ สร้างตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ให้พิจารณาข้อคำถามมีความตรงเชิงเนื้อหาหรือไม่ วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อเท่ากับ 1.0 จากนั้นให้ผู้เรียนระดับชั้นปวส. 1 กลุ่ม 3 สาขาวิชาไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช จำนวน 19 คน และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง ประเมินความพึงพอใจหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้ วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความพึงพอใจ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.73

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะของกลุ่มทดลองสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบทดลองสองกลุ่ม วัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest – Posttest Control Group Design) กลุ่มทดลองจำนวน 21 คนและควบคุมจำนวน 14 คน ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มมีสัดส่วนของผู้เรียนกลุ่มเก่ง กลาง และอ่อน ไม่แตกต่างกัน โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาเรียนสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง จำนวน 15 สัปดาห์ สำหรับกลุ่มทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นร่วมกับชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 สำหรับกลุ่มควบคุมใช้แผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะชุดเดียวกัน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบปกติ

4.3 ประเมินสมรรถนะของกลุ่มทดลองด้วยการประเมินสมรรถนะด้านการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ หลังจากเรียนจบในแต่ละหน่วยสมรรถนะ ตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.4 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ ใช้ทดสอบหลังเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4.5 สำหรับกลุ่มทดลองผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนแล้ว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์คุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน นำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แล้วนำค่ามาแปลความหมาย

5.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ด้านการทำงาน โดยการทดสอบการใช้งานจำนวน 5 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละของจำนวนครั้งที่ผ่านตามเงื่อนไข (สัญญา โพธิ์วังษ์, 2567)

5.3 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ด้านสื่อการเรียนการสอน ที่ใช้กับกลุ่มทดลอง วิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านกระบวนการต่อประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ E1/E2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

5.4 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะของกลุ่มทดลองเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีของประชากร 1 กลุ่ม (t – test for one - sample)

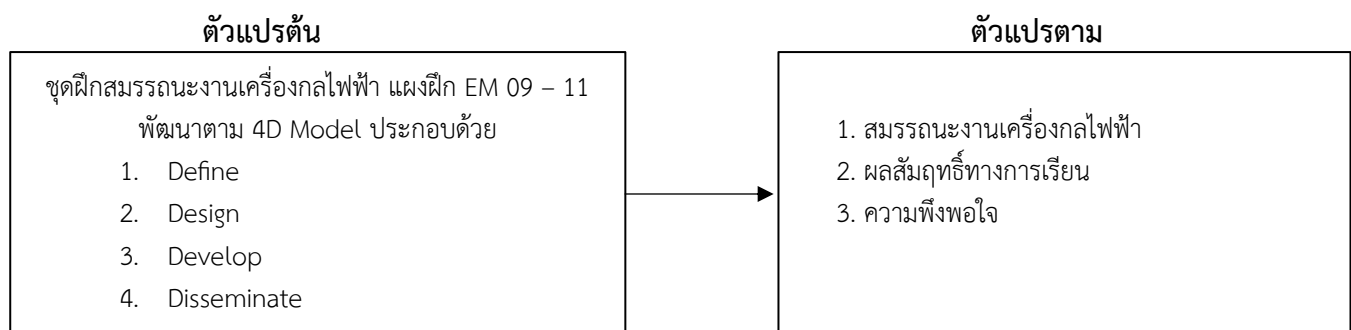
5.5 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t – test for dependent samples)

5.6 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนทดสอบหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (t – test for independent samples) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.7 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ใช้คะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้จากผู้เรียนกลุ่มทดลอง นำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำผลมาแปลความหมาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นไปตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ พ.ศ. 2567 ต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ผู้วิจัยจึงสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะในงานเครื่องกลไฟฟ้า จำนวน 3 ชุด คือ ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง EM 09 ชุดฝึกสมรรถนะงานมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรง EM 10 และชุดฝึกสมรรถนะงานหม้อแปลงไฟฟ้า EM 11 เพื่อใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาเครื่องกลไฟฟ้า 1 โดยมีกรอบคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11

1.1 ผลการพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 แสดงตามภาพที่ 4

(ก) แผงฝึก EM 09 เครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง (ข) แผงฝึก EM 10 มอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรง (ค) แผงฝึก EM 09 หม้อแปลงไฟฟ้า

ภาพที่ 4 ผลการสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11

จากภาพที่ 4 ผลการสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ได้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า จำนวน 3 ชุด แต่ละชุดมีลักษณะสร้างเป็นแผงทดลองใช้วัสดุแผ่นอะคลิลิกใสมีความหนา 6 มิลลิเมตร สร้างเป็นแผงทดลอง 2 ขนาด ได้แก่ ขนาด 210 x 270 มิลลิเมตร และ 120 x 270 มิลลิเมตร ประกอบเป็นชุดฝึกทดลอง วางในบานเลื่อนอลูมิเนียมติดตั้งบนโต๊ะทดลอง สำหรับต้องจรรถทดสอบและควบคุมเครื่องกลไฟฟ้ากระแสตรงและหม้อแปลงไฟฟ้า

1.2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพของฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 - 11 โดยผู้เชี่ยวชาญ แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณภาพของฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 - 11 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายด้าน	M	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	4.53	0.30	มากที่สุด
2. ด้านการออกแบบและโครงสร้าง	4.53	0.55	มากที่สุด
3. ด้านความปลอดภัย	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ด้านการใช้งานในการเรียนการสอน	4.53	0.55	มากที่สุด
5. ด้านการประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อยอด	4.53	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	4.55	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 คุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 จากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.55, S.D. = 0.44) โดยทุกด้านมีเกณฑ์ในระดับมากที่สุด

1.3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านการทำงานของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11

ผู้วิจัยได้ทดสอบการทำงานของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า ให้ทำงานตามเงื่อนไขที่กำหนด ได้แก่ ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง (แผงฝึก EM 09) ทดสอบการทำงานของวงจรมอเตอร์ไฟฟ้าที่ใช้เป็นตัวขับ และทดสอบวงจรการทำงานของเครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง ชุดฝึกสมรรถนะงานมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรง (แผงฝึก EM 10) ทดสอบวงจรการทำงานของวงจรมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงชนิดแปรปรวนและไร้แปรปรวน ชุดฝึกสมรรถนะงานหม้อแปลงไฟฟ้า (แผงฝึก EM 11) ทดสอบวงจรการทำงานของหม้อแปลงไฟฟ้าสถานะที่มีโหลด โดยการทดสอบการทำงานของแผงฝึกทุกแผง ทดสอบจำนวน 5 ครั้ง ต่างวันต่างเวลากัน โดยใช้เกณฑ์การผ่านร้อยละ 100 ผลการทดสอบดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านการทำงานของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11

รายการ	จำนวน	ร้อยละ	ผลการประเมิน
1. ทดสอบการทำงานของมอเตอร์ไฟฟ้าเหนี่ยวนำ (EM 09)	5	100	ผ่าน
2. ทดสอบการทำงานของมอเตอร์ไฟฟ้าซิงโครนัส (EM 09)	5	100	ผ่าน
3. ทดสอบการทำงานของเครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง (EM 09)	5	100	ผ่าน
4. ทดสอบการทำงานของมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงชนิดแปรปรวน (EM 10)	5	100	ผ่าน
5. ทดสอบการทำงานของมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรงชนิด ไร้แปรปรวน (EM 10)	5	100	ผ่าน
6. ทดสอบการทำงานของอิเล็กทรอนิกส์ไดนาโมมิเตอร์ (EM 10)	5	100	ผ่าน
7. ทดสอบการทำงานของหม้อแปลงไฟฟ้า 1 เฟส สถานะมีโหลด (EM 11)	5	100	ผ่าน
8. ทดสอบการทำงานของหม้อแปลงไฟฟ้า 3 เฟส สถานะมีโหลด (EM 11)	5	100	ผ่าน
เฉลี่ย	5	100	ผ่าน

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านการทำงานของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า ทั้ง 3 ชุดฝึก ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบประสิทธิภาพด้านการทำงาน จำนวน 8 รายการ เมื่อวัดและตรวจสอบการทำงานตามเงื่อนไข ผลปรากฏว่าทำงานได้ตามข้อกำหนดทั้งหมด คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 100 ผลการประเมินผ่านทุกรายการทดสอบ

1.4 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11

ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 รายวิชา เครื่องกลไฟฟ้า 1 รหัสวิชา 30104 – 2005 จากนั้นหาประสิทธิภาพกระบวนการและประสิทธิภาพผลลัพธ์ของกลุ่มทดลอง จำนวน 21 คน ตามภาพที่ 5 ได้ประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E1/E2 ตามตารางที่ 3

ภาพที่ 5 บรรยากาศขณะจัดการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11

การทดลอง	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ยของคะแนนกระบวนการ					E1	ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลลัพธ์			E2
		แบบฝึกหัด	ทักษะ	เจตคติ	ผลงาน	รวม		ประยุกต์ใช้	ทดสอบ	รวม	
		(90)	(205)	(110)	(110)	(515)		(90)	(40)	(130)	
ภาคเรียนที่ 2/2567	21	61.71	159.67	104.67	94.14	420.2	81.59	77.57	27.19	104.76	80.58

จากตารางที่ 3 พบว่า เมื่อใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 จัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มทดลอง คะแนนจากกระบวนการระหว่างเรียนค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.59 และคะแนนผลลัพธ์เมื่อเสร็จสิ้นจากการกระบวนการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80.58 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 กับผู้เรียนที่เรียนโดยจัดการเรียนแบบปกติ

2.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนแบบปกติ (กลุ่มควบคุม)

ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบกันระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ (กลุ่มควบคุม) ผลการวิจัยแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	M	S.D.	t-test	df	P(sig)
ก่อนเรียน	14	10.14	3.16	6.32*	13	0.000
หลังเรียน		22	8.16			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 10.14 คะแนนและค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 22 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน จากการทดสอบด้วยสถิติ dependent sample t-test พบว่าค่าผลการทดสอบได้ค่าคะแนน t เท่ากับ 6.32 ค่า $P(\text{sig}) = 0.000$ ($P < .05$) สรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 (กลุ่มทดลอง)

ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบกันระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มเรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 (กลุ่มทดลอง) ผลการวิจัยแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	n	M	S.D.	t-test	df	P(sig)
ก่อนเรียน	21	12.43	3.03	19.62*	20	0.000
หลังเรียน		27.19	4.08			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 12.43 คะแนนและค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 27.19 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน จากการทดสอบด้วยสถิติ dependent sample t-test พบว่าค่าผลการทดสอบได้ค่าคะแนน t เท่ากับ 19.62 ค่า $P(\text{sig}) = 0.000$ ($P < .05$) สรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 กับผู้เรียนที่เรียนโดยจัดการเรียนแบบปกติ

ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 (กลุ่มทดลอง) กับกลุ่มที่เรียนโดยจัดการเรียนแบบปกติ(กลุ่มควบคุม) ผลการวิจัยแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	M	S.D.	t-test	df	P(sig)
กลุ่มทดลอง	21	27.19	4.08	2.203*	17.38	0.021
กลุ่มควบคุม	14	22	8.16			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 การวิเคราะห์คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 27.19 คะแนนและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 22 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน จากการทดสอบด้วยสถิติ independent sample t-test พบว่าค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการทดสอบได้ค่าคะแนน t เท่ากับ 2.203 ค่า $P(\text{sig}) = 0.021$ ($P < .05$) สรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 กับเกณฑ์ร้อยละ 60

ผู้วิจัยได้ทดสอบสมรรถนะการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียนกลุ่มทดลอง หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยสมรรถนะ ด้วยการกำหนดโจทย์สถานการณ์ในบริบทใหม่ (การประยุกต์ใช้) จำนวน 3 หน่วยสมรรถนะ ทดสอบสมมุติฐานด้วยสถิติทดสอบ t – test for one sample เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 (54 คะแนน) ผลการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะหลังเรียนของกลุ่มทดลอง เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60

กลุ่มตัวอย่าง	n	ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะหลังเรียน					S.D.	t-test	df	P(sig)
		ความรู้	ทักษะ	เจตคติ	ผลงาน	M				
		(15)	(30)	(15)	(30)					
กลุ่มทดลอง	21	12.33	24.76	14.71	25.76	77.57	5.07	21.28*	20	0.000

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 การวิเคราะห์คะแนนสมรรถนะหลังเรียนของกลุ่มทดลอง พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะเท่ากับ 77.57 คะแนน จากคะแนนเต็ม 90 คะแนน จากการทดสอบสมมุติฐานด้วยสถิติ t – test for one sample เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 (54 คะแนน) พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 77.57 คะแนนและค่าคะแนน t เท่ากับ 21.28 คะแนน ค่า P(sig) = 0.000 ($P < .05$) สรุปว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า EM 09 – 11 มีคะแนนสมรรถนะหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนกลุ่มทดลอง ที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 ของกลุ่มทดลอง

ด้านที่ประเมิน	M	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านเนื้อหาและการออกแบบ	4.49	0.64	มาก
2. ด้านการใช้งาน	4.52	0.50	มากที่สุด
3. ด้านการเรียนรู้	4.47	0.54	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	4.49	0.56	มาก

จากตารางที่ 8 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.49$, $S.D. = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ผู้ใช้มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือด้านการใช้งาน ($M = 4.52$, $S.D. = 0.50$) ส่วนความพึงพอใจระดับมาก มีสองด้านคือด้านเนื้อหาและการออกแบบ ($M = 4.49$, $S.D. = 0.64$) และด้านการเรียนรู้ ($M = 4.47$, $S.D. = 0.54$)

อภิปรายผล

ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า ประกอบด้วย ชุดแผงฝึกสมรรถนะงานเครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง (EM 09) ชุดแผงฝึกสมรรถนะงานมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสตรง (EM 10) และชุดแผงฝึกสมรรถนะงานหม้อแปลงไฟฟ้า (EM 11) มีคุณภาพจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ในระดับมากที่สุด ($M = 4.55$, $S.D. = 4.44$) ทั้งนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนของ 4D Model การออกแบบและดำเนินการสร้างโดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญตลอดเวลา สอดคล้องกับ เลอพงษ์ สุวรรณนันทน์ (2568) ที่ได้สร้าง

และพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริงในโลกอาชีพ สอดคล้องกับ สัญญา โพธิ์วงษ์ (2567) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องเสียง บอร์ด SMP 88 – 96 วิชาเครื่องเสียง รหัสวิชา 20105 – 2008 ที่ได้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องเสียง ประกอบด้วยชุดฝึกย่อย ๆ จำนวน 9 ชุดฝึก และ เอกชัย ไก่แก้ว และคณะ (2564) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า EM 09 – 11 ด้านการทดสอบทำงานตามเงื่อนไขที่กำหนด ได้ทำการทดสอบ 5 ครั้ง ต่างวันและเวลา ผลปรากฏว่าผ่านเกณฑ์ร้อยละ 100 สอดคล้องกันกับ สัญญา โพธิ์วงษ์ (2567) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องเสียง บอร์ด SMP 88 – 96 วิชาเครื่องเสียง รหัสวิชา 20105 – 2008 ได้ทดสอบประสิทธิภาพจากการทำงานของชุดบอร์ด SMP 88 - 96 จำนวน 10 ครั้ง ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 100 ส่วนการทดสอบประสิทธิภาพจากการสอนจริง ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มทดลอง จำนวน 21 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 ค่าเท่ากับ 81.59/80.58 ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงชุดฝึกสมรรถนะมาโดยลำดับ มีการทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น (Try Out) จำนวน 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการทดสอบคุณภาพ จนผ่านเกณฑ์ จึงทำให้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า EM 09 - 11 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกันกับ เอกชัย ไก่แก้ว และคณะ (2564) ที่ได้ทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง ได้ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 82.07/80.71

เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าทั้งสองกลุ่มคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ค่าคะแนน t-test ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เมื่อใช้สถิติทดสอบ t-test for independent sample ทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่า กลุ่มทดลองได้ใช้ชุดฝึกสมรรถนะที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยได้พัฒนา ใบความรู้ ใบงาน เกณฑ์การปฏิบัติงาน และตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ มีความสอดคล้องกันกับชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า และเป็นไปตามสมรรถนะรายวิชา ส่วนกลุ่มควบคุมถึงแม้จะใช้แผนการจัดการเรียนรู้เดียวกัน แต่เป็นการสอนที่เน้นบรรยาย ชุดทดลองที่ใช้เป็นสื่อเป็นชุดทดลองรุ่นเก่า ไม่สอดคล้องกับสมรรถนะรายวิชา สอดคล้องกันกับ เอกชัย ไก่แก้ว และคณะ (2564) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

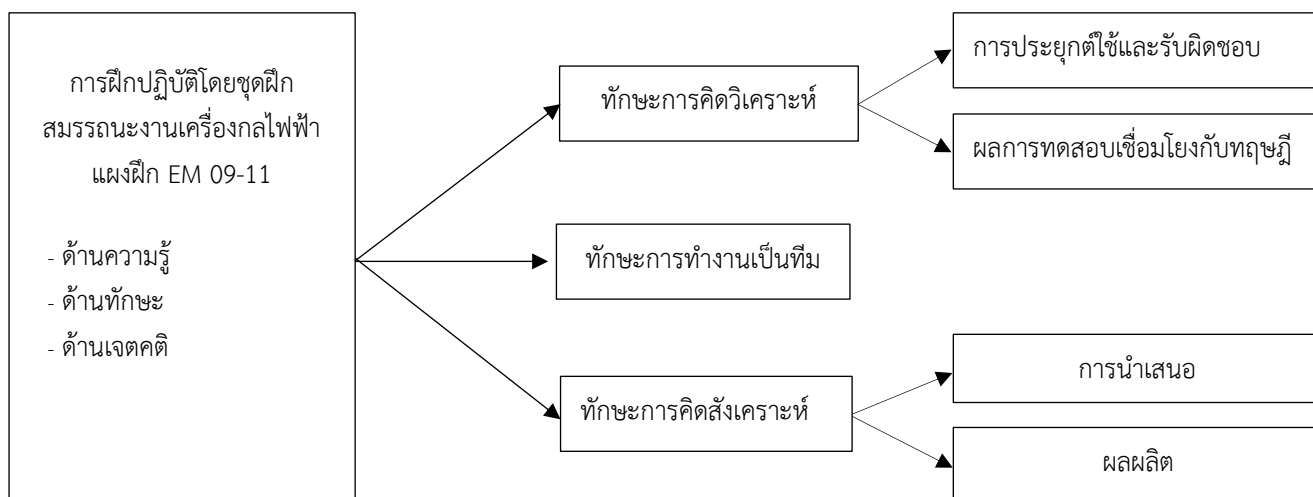
ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า EM 09 – 11 มีคะแนนสมรรถนะหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าชุดฝึกสมรรถนะถูกสร้างและพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ประยุกต์ใช้ภายใต้บริบทใหม่ สอดคล้องกันกับ เลอพงษ์ สุวรรณนันท์ (2568) ที่ได้สร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง คะแนนสมรรถนะหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 60

ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผงฝึก EM 09 – 11 อยู่ในระดับมาก ($M = 4.49$, $S.D. = 0.56$) ทั้งนี้อาจมาเนื่องจากชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า ได้ถูกออกแบบมาเป็นแผงฝึกที่การใช้งานทำได้ง่าย มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถจัดแผนเพื่อประกอบการทดลองได้เอง มีความปลอดภัยในการใช้งาน

ผลการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการสร้างและพัฒนาวัตกรรมการสอนที่เน้นการฝึกสมรรถนะให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับบริบทของอาชีวศึกษา ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และการประยุกต์ใช้ ที่ได้จากชุดฝึกสมรรถนะ เพื่อนำไปประยุกต์หรือแก้ปัญหาในสถานการณ์หรือบริบทใหม่ที่ต่างกัน จนประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับ เลอพงษ์ สุวรรณนันท์ (2568) ที่ได้สร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง เพื่อฝึกสมรรถนะผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้งานการต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำสำหรับอาคารสูงที่มีการจัดประสบการณ์ให้ใกล้เคียงกับงานในโลกอาชีพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยนี้ สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า เป็นสื่อการสอนประเภทชุดทดลอง แต่สิ่งที่ต่างจากชุดทดลองทั่วไปคือ ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ฝึกทักษะการต่อวงจร และเป็นแนวทางผู้เรียนได้ฝึกการประยุกต์ใช้กับเครื่องกลไฟฟ้าในบริบทใหม่ นอกเหนือจากการทดลองตามใบงาน การฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผนฝึก EM 09-11 นี้ได้ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เช่น การเลือกใช้อุปกรณ์และเครื่องมือในการทดสอบและควบคุมเครื่องกลไฟฟ้า ความต้องการด้านความรู้ในการปฏิบัติงานนั้น ๆ วิเคราะห์ผลจากการทดลอง ทดสอบ เปรียบเทียบกับเชื่อมโยงกับความรู้ด้านทฤษฎี ทักษะการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย ทักษะการคิดสังเคราะห์ เช่น การนำเสนอด้วยการเขียนกราฟ การสรุปอภิปรายผล ทั้งหมดนี้เรียกว่าผลผลิตของสมรรถนะ ตามภาพที่ 6

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผนฝึก EM 09-11 เป็นชุดฝึกสมรรถนะที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เป็นครั้งที่ 4 โดยครั้งที่ 1 – 3 ใช้ชื่อว่าชุดทดลองเครื่องกลไฟฟ้า EM 01 – 08 ก่อนใช้ชื่อว่าชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า เมื่อชุดฝึกสมรรถนะถูกนำมาใช้จัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ผู้เรียนได้ฝึกการทดสอบ การควบคุม เครื่องกลไฟฟ้าทั้ง 3 ประเภท และเป็นชุดฝึกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการต่อวงจรทดสอบและควบคุมเครื่องกลไฟฟ้า ด้านการประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ สอดคล้องกับสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผนฝึก EM 09 – 11 กับผู้เรียนที่เรียนโดยจัดการเรียนแบบปกติ ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องกลไฟฟ้า แผนฝึก EM 09 – 11 สูงกว่าผู้เรียนที่เรียนโดยจัดการเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกสมรรถนะงาน เครื่องกลไฟฟ้า แผนฝึก EM 09 – 11 เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มทดลอง ผลปรากฏว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ครูควรสร้างและพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนด้วยตัวเองหรืออาจจะสร้างและพัฒนาร่วมกับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเชิงรุก

1.2 ครูผู้สอนควร วัดผลและประเมินผลในรายวิชาควรเน้นการประเมินสมรรถนะ เพื่อการพัฒนาปรับปรุง (Formative Assessment) ทุกหน่วยสมรรถนะจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้นำ ความรู้ ทักษะ เจตคติ มาประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหาภายใต้สถานการณ์หรือบริบทใหม่

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำชุดฝึกสมรรถนะจัดการเรียนรู้ควบคู่กันกับเทคนิคการสอนรูปแบบอื่น เช่น การเรียนแบบความร่วมมือ เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสังเคราะห์ การใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) การใช้โครงงานเป็นฐาน (PjBL) เป็นต้น

2.2 การสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะ ควรวิเคราะห์สมรรถนะที่ผู้เรียนที่ยังขาดอยู่ แล้วจึงสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะในเรื่องนั้น ๆ

2.3 การสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะควรให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ ศึกษาความต้องการของสถานประกอบการเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบชุดฝึกสมรรถนะ

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย สุขุม และ ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2566). การออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ แนวคิด การออกแบบการเรียนรู้ การสอนและการประเมินผลการเรียนรู้. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 15(1), 65-78.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7-20.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุริยาศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และ ดร.ณิ ปณจรตนากร. (2566). สถาปัตยกรรมการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะตามแนวทางปฏิรูป การศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้*, 6(1), 36-50.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, เพียว ยินดีสุข และ พรเทพ จันทรานุกฤษณ์. (2566). *การเรียนรู้เชิงรุกเสริมสร้างสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลอพงษ์ สุวรรณนันท. (2568). การสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง. *วารสาร วิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 197-212.
- วนิดา วาติเจริญ, รังสรรค์ เลิศในสัตย์ และ สมบัติ ทิพทรัพย์. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัย จากแนวคิด ทฤษฎี สู่ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิษณุ นาค. (2563). *ผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่มีต่อชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ใน วิชาสุขศึกษา โดยใช้การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สัญญา โพธิ์วังษ์. (2567). การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องเสียง บอร์ด SMP 88-96 วิชาเครื่องเสียง รหัสวิชา 20105- 2008. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิศวกรรมศึกษา*, 15(3), 82-96.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2567*. สืบค้นจาก <https://bsq.vec.go.th/Portals/9/Course/30/2567/30100/30104v6.pdf>.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม*. สืบค้นจาก https://bic.moe.go.th/images/stories/pdf/แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ_ฉบับที่13_4-11-2565.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2567). *รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดการ อาชีวศึกษาแนวใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- _____. (2567). *การศึกษาแนวทางการผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะสูง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2567). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2567*. สืบค้นจาก http://bsq2.vec.go.th/crouse_manage/%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%93%E0%B8%91%E0%B9%8C67/%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%93%E0%B8%A7%E0%B8%B8%E0%B8%92%E0%B8%B4%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81.pdf.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย ไก่แก้ว, กิตติศักดิ์ คำผัด, วุฒิชัย คำมีสว่าง, ดำรงค์ สุพล และ ทวี ไพฑูรย์กันต์. (2564). ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง. *วารสารวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา*, 6(2), 19-28.
- Adlini, M. N., Jayanti, U. N. A. D., & Wiryawan, Y. N. R. (2024). Designing educational resources of the 21st-century skills instructional models and socio-scientific issues integration. *Research and Development in Education*, 4(2), 1123–1141.

Guidelines for Budget Administration Based on Good Governance Principles for School Administrators under the Office of Primary Educational Service Area 1, Roi Et

Ratchadaporn Maungnam^{1*} and Phrakruchairattanakorn¹

¹ Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: ratchadaporn1212a@gmail.com

ABSTRACT

This research article aims to (1) study the level of budget management according to the principles of good governance by school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Roi Et District 1, and (2) compare the level of budget management according to the principles of good governance classified by position, education level, and work experience. This study employs a mixed-methods research design with a sample group of 203 school administrators and financial teachers. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table. The research instruments included a questionnaire about budget administration based on the principles of good governance for school administrators and an interview guide. Data analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA. The study's findings indicated that: 1) Overall, budget management was at a high level, with the average scores ranked from highest to lowest in the following areas: financial management, monitoring and evaluation, resource mobilization, budget preparation and proposal, and budget allocation. 2) There were no significant differences in opinions on budget management among school administrators when classified by position, education level, and work experience.

Keywords: Guidelines, Budget Management, Good Governance

แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

รัชฎาภรณ์ เมืองนาม^{1*} และ พระครูชัยรัตนกร¹

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: ratchadaporn1212a@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 (2) เปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงิน จำนวน 203 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารงานงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารการเงิน การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การระดมทรัพยากร การจัดทำและเสนอของบประมาณ และการจัดสรรงบประมาณ 2) การบริหารงานงบประมาณของผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงบประมาณ, หลักธรรมาภิบาล

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางสำคัญของระบบการศึกษาหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนที่เป็นรากฐานสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบจึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่สามารถกำหนดทิศทาง พัฒนาระบบ และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่มีคุณลักษณะตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งแสดงออกผ่านความรับผิดชอบ ความมีคุณธรรม และการสร้างศรัทธาให้กับผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงาน (Chung & Megginson, 1981)

การบริหารงบประมาณถือเป็นแกนหลักสำคัญของการจัดการองค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษา การใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสจะส่งผลต่อความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาทรัพยากร และส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนยึดหลักธรรมาภิบาล Good Governance จึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการกำกับดูแลการใช้งบประมาณให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และประเทศโดยรวม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2567)

อย่างไรก็ตามสถานศึกษายังเผชิญกับปัญหาการบริหารงานงบประมาณ เช่น การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เป็นไปตามแผน ขาดระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และการขาดการมีส่วนร่วมจากบุคลากรภายในโรงเรียน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาในระยะยาว และลดทอนประสิทธิผลของการบริหารงานในภาพรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) การศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นหลักการสำคัญ เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค และหลักนิติธรรม เป็นต้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ในการพัฒนาระบบการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับระบบการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีระบบและกลไกการบริหารงบประมาณที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ โดยยึดตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผ่านการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดสรรงบประมาณตามกรอบแผนงาน/โครงการ การมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผล รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกลไกดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัด เช่น การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ยังไม่ทั่วถึง การขาดระบบตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง และการขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างระบบที่กำหนดไว้กับการปฏิบัติจริง ซึ่งยังไม่มีการศึกษาที่เจาะลึกและนำเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลในระดับสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม จากเหตุผลและปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เนื่องจากผู้วิจัยทำหน้าที่ครูการเงินจึงเป็นเหตุจูงใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับมาตรฐานการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต1จำแนกตามตำแหน่ง การศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีทั้งหมด 216 โรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 216 คน และครูการเงิน จำนวน 216 คน รวมทั้งสิ้น 432 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 รวมทั้งสิ้น 203 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต1, 2567) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะเป็นแบบแจกแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) คำนวนโดยการหาค่าความถี่และหาสัดส่วนเป็นร้อยละ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Rating Scale) 5 ระดับโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา วัตถุประสงค์ให้นำมาปรับปรุงแก้ไข

2) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เพื่อตรวจสอบและให้ความเห็นชอบ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของเครื่องมือแล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูการเงินในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมพันธประสิทธิ์แอลฟาของของครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ 0.98

4) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต1แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากโรงเรียนในศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพอำเภอจตุรพักตรพิมาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

4.2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แบบสอบถามทางระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ และส่งข้อมูลทาง Google Form ในกลุ่มไลน์ผู้บริหารสถานศึกษาและกลุ่มครูการเงิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 203 ชุด

4.3. ผู้วิจัยชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือเพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองจากผู้ตอบแบบสอบถามเสร็จได้แบบสอบถามคืนมา 203 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ดำเนินการถามขั้นตอนการใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้อตอบแบบสอบถามคือผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงิน ประกอบด้วย ตำแหน่ง ระดับการศึกษาประสบการณ์ปฏิบัติงานโดยหาความถี่ และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ระดับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1ตามระดับปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา และครูการเงิน โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังต่อไปนี้

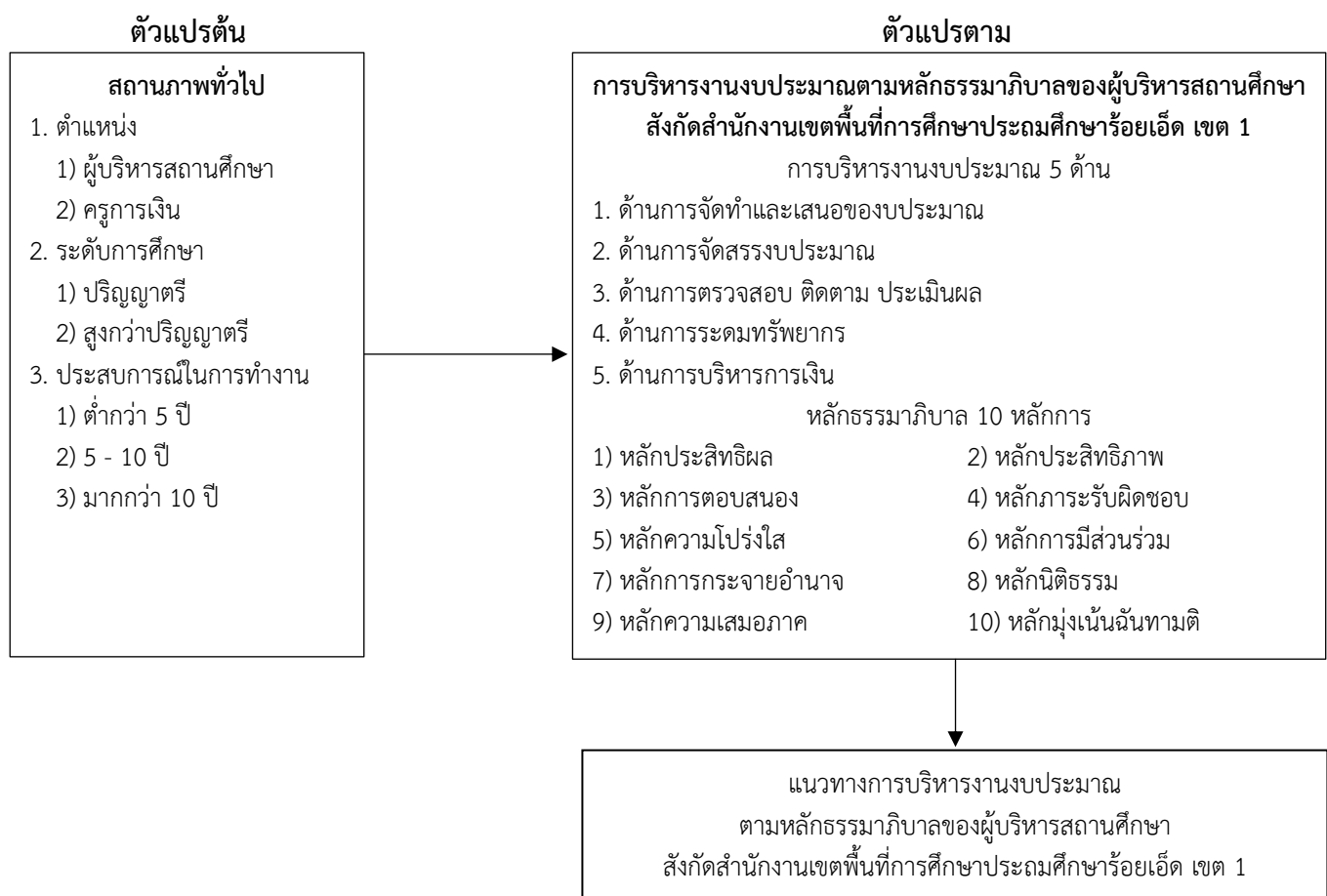
ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.0 - 1.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

5.3 ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าระดับแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้ t-test

5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ใช้ F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานงบประมาณทั้ง 5 ด้านของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) จึงได้กรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 203 คน จำแนกตามตำแหน่งพบว่า เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 49.27 เป็นครูการเงิน จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 50.73 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับปริญญาตรี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 53.20 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 และจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 35.46 ประสบการณ์ทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 41.88 ประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66

1. การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1

ระดับการปฏิบัติแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารการเงิน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.49) ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.46) ด้านการระดมทรัพยากร ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.50) ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.56) ด้านการจัดสรรงบประมาณ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง การศึกษาและประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษา

การบริหารงบประมาณ ตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1) ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ	3.80	0.10	3.78	0.10	1.817	.071
2) ด้านการจัดสรรงบประมาณ	3.66	0.21	3.67	0.26	-.286	.775
3) ด้านการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล	3.90	0.09	3.90	0.10	-.587	.558
4) ด้านการระดมทรัพยากร	3.86	0.20	3.89	0.23	-1.208	.228
5) ด้านการบริหารการเงิน	4.10	0.10	4.12	0.09	-1.854	.065
รวม	3.86	0.09	3.87	0.11	-.757	.450

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงิน ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ยึดระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและหลักเกณฑ์อย่างเคร่งครัดมีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล จากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินจึงมีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูการเงินที่มีต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงาน

การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	.002	2	.001	.079	.924
	ภายในกลุ่ม	2.330	231	.010		
	รวม	2.331	233			
2) การจัดสรรงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	.099	2	.050	.907	.405
	ภายในกลุ่ม	12.623	231	.055		
	รวม	12.722	233			
3) การตรวจสอบติดตาม ประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.029	2	.014	1.760	.174
	ภายในกลุ่ม	1.903	231	.008		
	รวม	1.932	233			
4) การระดมทรัพยากรตาม	ระหว่างกลุ่ม	.161	2	.080	1.728	.180
	ภายในกลุ่ม	10.745	231	.047		
	รวม	10.906	233			
5) การบริหารการเงิน	ระหว่างกลุ่ม	.005	2	.003	.287	.751
	ภายในกลุ่ม	2.167	231	.009		

จากตารางที่ 2 พบว่า แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามประสบการณ์ทำงาน ซึ่งในแต่ละกลุ่มผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้าน 5 ด้านดังนี้การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การระดมทรัพยากร การบริหารการเงิน ดังนั้นผลการจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

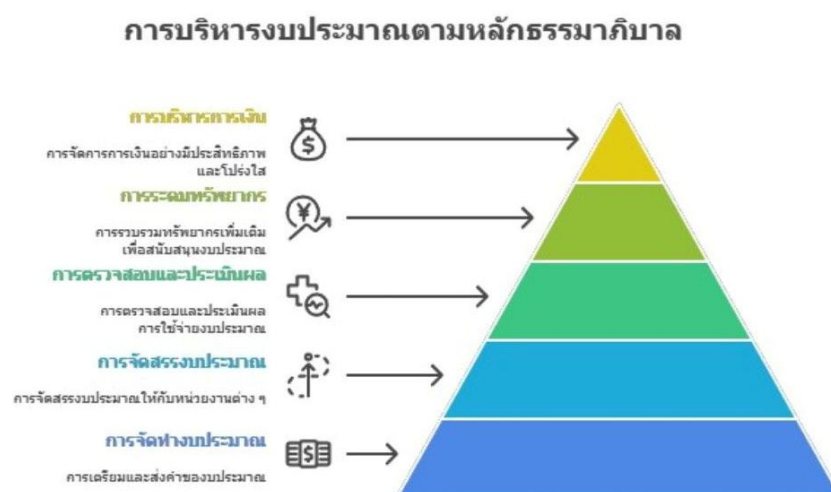
ผลการวิจัยการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต พบว่า “ด้านการจัดสรรงบประมาณ” มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ของการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษายังมีข้อจำกัดในการกระจายงบประมาณไปสู่กิจกรรมภายในโรงเรียนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และขาดการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่ไม่เพียงพอในการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา นอกจากนี้ Pumkaew & Singkaneti (2021) ยังพบว่า กระบวนการจัดทำงบประมาณในประเทศไทยยังคงเป็นแบบ “บนลงล่าง” (top-down) ทำให้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ส่งผลเชิงนโยบายอย่างแท้จริงกระบวนการจัดทำงบประมาณในประเทศไทยยังคงเป็นแบบ “บนลงล่าง” (top-down) ทำให้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ส่งผลเชิงนโยบายอย่างแท้จริง ขณะที่ Todd, et al. (2023) ทดลองใช้รูปแบบการจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัยไทย พบว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านงบประมาณช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และความไว้วางใจในองค์กร การที่ด้านการจัดสรรงบประมาณมีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดจึงสะท้อนถึงช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ที่ควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของบุคลากร ครู นักเรียน และชุมชน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวิเคราะห์และติดตามงบประมาณ อันจะช่วยยกระดับคุณภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยเปรียบเทียบระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง การศึกษาและประสบการณ์ พบว่าไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะความเป็นมาตรฐานของระบบราชการสถานศึกษาไทยที่ยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับเดียวกัน

สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกัน แต่ในความ เป็นครูการเงินในสถานศึกษาย่อมมีความต้องการที่จะเห็นสถานศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณการเงินจะต้องมี ความความโปร่งใสต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลทุกประการ ซึ่งสอดคล้องกับ แสงเทียน จิตรโชติ (2561) พบว่า ระดับ การบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอลอง หลวง จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 10 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับ คะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักมุ่งเน้น ฉันทามติ ด้านหลักความ โปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักการกระจาย อำนาจด้านหลักการตอบสนอง ด้านหลักการระ ับผิดชอบ ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักประสิทธิผล ด้านหลักประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัย พระปลัดไพโร วลัย ชาโคร (ศรีเมือง) (2558) พบว่า ครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลภาพรวมอยู่ในระดับ มาก คือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านหลักนิติธรรมตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า หลักนิติธรรม (Rule of Law) ได้รับการประเมินในระดับน้อยกว่าหลักธรรมาภิบาลด้านอื่น ๆ แม้ในภาพรวมการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจะอยู่ในระดับมากก็ตาม ผู้วิจัยอภิปราย ได้ว่า ลักษณะของระบบราชการไทยที่ยึดระเบียบกฎหมายเป็นหลักสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการบริหารงบประมาณโดยมี ข้อกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของรัฐ กำกับอย่างเข้มงวด เช่น ระเบียบการเงิน การคลังของกระทรวงการคลัง ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารและครูอาจไม่ได้ตระหนักว่าการปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวคือ “การยึดหลักนิติธรรม” ทำให้การรับรู้ และการประเมินในมิติของนิติธรรมต่ำกว่าด้านอื่น ขณะที่ อรอนงค์ เป้าจันทร์ และ อำนวย มีราคา (2568) พบว่า หลักนิติ ธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในผู้บริหารการศึกษา ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริหารสถานศึกษามักให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม ซึ่งต้อง ตีความทางกฎหมายที่ซับซ้อนมากกว่าระดับปฏิบัติการ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในการบริหารงานงบประมาณ ทั้ง 5 ด้านโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางในการบริหาร ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นการศึกษาแนวทางการบริหารงาน งบประมาณของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูการเงิน ได้แนวทางการบริหารงานงบประมาณ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการจัดสรร งบประมาณ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ด้านการระดมทรัพยากร ด้านการบริหารการเงินนำกระบวนการวิจัย

มาใช้ในการบริหาร การดำเนินงานเพื่อพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย ค้นหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ วิเคราะห์สภาพปัญหาของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนางานให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณมากที่สุด ส่วนข้อที่ทำได้ต่ำสุดคือความซื่อสัตย์สุจริต การจัดทำระเบียบและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณให้ความสำคัญกับการจัดลำดับโครงการตามแผนงาน ขณะที่การบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่าทำได้ต่ำสุด 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลดำเนินการตามแผนปฏิบัติการได้อย่างคุ้มค่า แต่การสรุปปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขยังอยู่ในระดับต่ำกว่า 4) การระดมทรัพยากรมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งทุนได้ดี ส่วนการจัดหาครูโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมยังเป็นจุดที่อ่อน 5) การบริหารการเงินดำเนินการตามระเบียบการเงินได้ดี แต่ความรับผิดชอบและการตรวจสอบต้องพัฒนาการพัฒนาต่อไป

ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทุกกลุ่มปฏิบัติตามกฎระเบียบและนโยบายอย่างเคร่งครัดเหมือนกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนากลไกการจัดสรรงบประมาณที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนในการพิจารณา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการยอมรับร่วมกัน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย และระเบียบการเงินการคลังแก่ผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้การบริหารงบประมาณยึดหลักนิติธรรมและตรวจสอบได้จริง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบ และหาความเหมือน-ต่างกันด้านการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีผลต่อการจัดสรรงบประมาณ เช่นระดับความรู้ของผู้บริหาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่แม่นยำขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *กฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550*. สืบค้นจาก

<https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf>.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระปลัดไพโรวัลย์ ชาคโร (ศรีเมือง). (2558). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*. (พุทธศาสนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาปีการศึกษา 2567 เอกสารหมายเลข 3/2567*. ร้อยเอ็ด: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). รายงานต้นทุนผลผลิตและงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561: รายงานต้นทุนผลผลิต ปี 2561. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2563). คู่มือการจัดตั้งงบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (งบลงทุน ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง). กรุงเทพฯ: กลุ่มงบประมาณ 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- แสงเทียน จิตรโชติ. (2561). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขต อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. (พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- อรอนงค์ เบ้าจันทร์ และ อำนวย มีราคา. (2025). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมือง นครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรม สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 5(1), 79–90.
- Chung, K. H., & Megginson, L. C. (1981). *Organizational behavior: Developing managerial skills*. New York: Harper and Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Pumkaew, D., & Singkaneti, B. (2021). Participatory budgeting: A case study of Provincial Administrative Organization. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 1352–1357.
- Todd, R. W., Vungthong, S., Trakulkasemsuk, W., Pojanapunya, P., & Towns, S. G. (2023). Love is blue: Designing and using a multimodal corpus analysis tool. *Applied Corpus Linguistics*, 3(1), 100042.

Transforming University Sports Associations into Learning Organizations: A Case Study of Harbin Normal University

Xianwei Lin^{1*} and Anchalee Chayanuvat¹

¹ Rangsit University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: lijiatanthai@gmail.com

ABSTRACT

This study investigated how a Chinese university sports association can be transformed into a learning organization by focusing on three key dimensions: learning culture, optimized structure, and supportive environment. A mixed-methods design was employed at Harbin Normal University, involving a questionnaire survey of 134 student association members and in-depth interviews with 11 faculty advisors. Quantitative results from multiple regression analysis indicated that all three dimensions significantly predicted the perceived effectiveness of the sports association as a learning organization ($R^2 = 0.45$, $F = 35.08$, $p < .001$). Among these factors, a supportive environment emerged as the strongest predictor of successful organizational learning ($\beta = 0.33$), followed by a strong learning culture ($\beta = 0.30$) and an optimized structure ($\beta = 0.26$). Qualitative findings revealed that the sports association provided valuable opportunities for students' leadership development, teamwork, and emotional well-being; however, it faced challenges such as limited resources, unclear organizational structures, and weak institutional backing. Based on these insights, the study proposes an integrated strategy that combines experiential learning initiatives, participatory leadership structures, and strengthened policy support. This strategy aims to guide the transformation of university sports associations into sustainable, student-centered learning environments in higher education. The findings underscore the critical role of institutional support and organizational adaptation in enhancing the educational impact of collegiate sports associations.

Keywords: Sports Associations, Learning Organizations, Organizational Learning, Student Development, Organizational Effectiveness

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

Introduction

University sports associations have increasingly been recognized as learning environments that contribute to students' holistic development rather than serving merely as extracurricular clubs. Participation in sports has been shown to enhance physical health, reduce stress, and foster social connectedness (Eime et al., 2013). However, many university associations failed to realize this potential due to outdated management structures and limited student engagement (Lower-Hoppe et al., 2020).

The concept of the learning organization offered a theoretical framework for addressing these challenges. Learning organizations emphasize continuous improvement, knowledge sharing, and adaptability (Senge, 1990). When applied in higher education, such principles were found to enhance program effectiveness and student engagement through the cultivation of a learning culture, flexible structures, and supportive environments (Kezar, 2005; Chelladurai & Kerwin, 2018; Vasold et al., 2019). In China, the National Fitness Plan (2021–2025) and the Ministry of Education’s policy initiatives on integrating sports and education encouraged universities to embed physical education into their student competency evaluation systems. These national directives advanced the concept of “sports–education integration” and promoted the broader transformation toward learning-oriented campuses (Meng, et al., 2021). Recent studies further suggested that such reforms had redefined the educational and organizational functions of university sports, strengthening their contribution to student development, institutional learning, and innovation (Li et al., 2023).

Harbin Normal University, a key provincial teacher-training institution in Heilongjiang Province, represented a typical case of policy implementation and reform practice. Confronted with resource constraints and declining participation, the university upgraded its facilities, formalized faculty mentorship, and restructured student associations to enhance their learning and developmental functions. Accordingly, this study investigated how learning culture, organizational structure, and supportive environment interacted to transform a university sports association into a learning organization and proposed evidence-based strategies for improvement.

Research Objectives

1. To investigate the Role of University Sports Associations as Learning Organizations through Learning Culture, Optimized Structure, and Supportive Environment
2. To identify the key factors necessary for transforming university sports associations into effective learning organizations.
3. To develop strategic recommendations for enhancing the sports association’s learning culture, optimizing its structure, and strengthening its supportive environment in order to guide its transformation into a learning organization.

Research Methodology

This study employed a mixed-methods case study using an exploratory sequential design, integrating quantitative survey results with qualitative interviews to explain and enrich the findings. Focusing on one sports association at Harbin Normal University enabled context-rich analysis, though with limited generalizability.

1. Participants and Sampling

Two groups were involved: student members and faculty advisors/coaches. Questionnaire was distributed to all 150 members, and 134 valid responses were collected (89.3% response rate), covering diverse genders and academic years. For interviews, 15 key informants were purposively selected—11 faculty advisors (with at least one year of experience) and 4 senior student leaders—to capture insights from those most engaged in the club’s development.

2. Data Collection Instruments

The survey included demographics, membership details, and scales measuring Learning Culture, Organizational Structure, Supportive Environment, and overall effectiveness as a learning organization. Items were adapted from literature, reviewed by experts, pilot-tested with 15 students, and showed strong reliability ($\alpha = .81-.93$). Semi-structured interviews explored parallel themes: learning opportunities, structure, support, challenges, and suggested improvements. Interviews lasted 45–60 minutes, with consent and transcripts recorded.

3. Procedure and Ethics

Data were collected over one semester. Surveys were distributed online and on paper in the first month, followed by interviews in the next two months. Ethical approval was granted by the Rangsit University Ethics Review Board. Participation was voluntary, with confidentiality ensured and pseudonyms used. Data were securely stored, and summary results were offered to participants.

4. Data Analysis

Quantitative data were analyzed with SPSS 26. Descriptive statistics, Pearson correlations, and multiple regression tested the relationships among learning culture, structure, support, and organizational effectiveness (with diagnostics confirming model validity). Qualitative data were thematically coded in NVivo 12 using an inductive approach. Two coders refined a shared codebook, identifying recurring themes of learning, structure, support, and challenges. Finally, results from both strands were triangulated to generate comprehensive findings and recommendations.

The Conceptual Framework

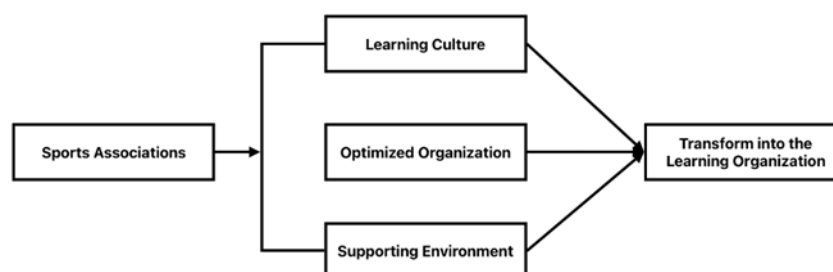

Figure 1 Conceptual of the Study

The conceptual framework draws on Senge's (1990) theory of learning organizations, adapted to student sports associations. It highlights three interrelated dimensions—Learning Culture, Organizational Structure, and Supportive Environment—as drivers of transformation. The three dimensions reinforce one another in practice. A supportive environment nurtures a learning culture by providing structural support such as mentorship, shared resources, and policy encouragement. In return, a strong learning culture and well-structured organization enhance adaptability and drive continuous improvement, enabling sports associations to evolve into learning organizations.

- **Learning Culture:** Shared norms and practices that promote continuous learning, reflection, and knowledge exchange. In sports associations, this may include post-event debriefings, mentoring, and openness to new ideas, all of which motivate members to develop and share skills.

- **Organizational Structure:** The club's hierarchy, roles, and decision-making processes. Flexible and inclusive structures with clear leadership and member participation enhance adaptability and sustain knowledge across leadership transitions (Garvin, 1993).

- **Supportive Environment:** Adequate resources and a climate of psychological safety (Edmondson, 1999). Reliable facilities, funding, and faculty support encourage members to take initiative and fully engage, providing the foundation for organizational learning.

These three dimensions collectively influence the outcome of interest: the sports association's effectiveness as a learning organization. In other words, the degree to which the club continually improves, shares knowledge, and achieves developmental outcomes for students constitutes its transformation into a learning-oriented organization. Based on this framework, the study formulated four research hypotheses (H1–H4) to be tested:

- H1: There is a significant positive relationship between learning culture and the transformation of university sports associations into learning organizations.

- H2: There is a significant positive relationship between optimized organizational structure and the transformation of university sports associations into learning organizations.

- H3: There is a significant positive relationship between a supportive environment and the transformation of university sports associations into learning organizations.

- H4: Learning culture, organizational structure, and supportive environment together significantly predict the sports association's effectiveness as a learning organization (beyond the contribution of any single factor).

Research Results

The results of this study are presented in line with the first two research objectives, integrating quantitative findings with qualitative insights to provide a comprehensive picture of how the sports association functioned as a learning organization. Overall, the evidence indicates that the club at Harbin Normal University embodied many of the characteristics associated with learning organizations. The three focal dimensions—learning culture, organizational structure, and supportive environment—each played important and complementary roles in shaping its development.

1. The Sports Association as a Learning Organization

The correlation analysis revealed that learning culture, optimized structure, and supportive environment all had significant positive effects on the transformation of university sports associations into learning organizations ($p < 0.01$), though the strength of these effects varied. Among the three, learning culture emerged as the most influential factor ($r = 0.68$). Establishing a culture that fostered knowledge sharing, reflective practices, and collaborative learning substantially enhanced the associations' overall learning capacity, making it a central driver of organizational transformation. Optimized structure showed the second strongest effect ($r = 0.58$), indicating that clear role divisions, a flatter management hierarchy, and transparent decision-making processes improved internal coordination and adaptability, thereby facilitating continuous learning and innovation. The supportive environment also exerted a positive influence ($r = 0.50$), although its impact was comparatively weaker. Nevertheless, access to external resources, institutional support, and emotional encouragement remained essential in sustaining member

engagement and strengthening the overall learning atmosphere. Collectively, these findings suggested that the successful transformation of sports associations into learning organizations relied primarily on cultivating a robust learning culture, complemented by structural optimization and environmental support.

Table 1 Summary of Hypothesis Testing Based on Correlation Analysis

Hypothesis	Variable Relationship	Pearson r	Significance	Conclusion
H1	Learning Culture → Learning Organization Transformation	0.68	$p < 0.01$	Significant, Supported
H2	Optimized Structure → Learning Organization Transformation	0.58	$p < 0.01$	Significant, Supported
H3	Supportive Environment → Learning Organization Transformation	0.50	$p < 0.01$	Significant, Supported

Qualitative analyses confirmed these impressions. Students who perceived a stronger culture of mentoring, reflection, and knowledge sharing rated the club as more effective overall. Peer learning was particularly salient: senior members taught new techniques to juniors, who in turn felt motivated to learn and later pass on their knowledge. This created a cycle of growth consistent with Senge's (1990) emphasis on personal mastery and team learning.

Organizational Structure. A stable structure with clear roles and responsibilities was positively associated with learning outcomes. In years when the club maintained a consistent leadership team and held regular meetings, members benefited from well-planned activities and opportunities to take responsibility. In contrast, when turnover was high and roles were undefined, continuity suffered, and knowledge was lost. This highlighted the structural dimension as a necessary foundation for sustaining learning.

Supportive Environment. The association's psychosocial climate emerged as highly influential. Students valued encouragement from advisors and the psychological safety to share ideas and make mistakes without fear of judgment. This echoes Edmondson's (1999) argument that psychological safety is a prerequisite for team learning. However, resource constraints—such as insufficient funding and limited access to facilities—were recurrent challenges, reducing opportunities for workshops or guest coaching. Thus, the environment was simultaneously enabling and limiting: strong interpersonal support fueled motivation, but inadequate material resources curtailed the scope of activities.

Taken together, these findings establish that the club was indeed functioning as a learning organization. Each dimension contributed uniquely, and their combined influence created an environment where students not only enjoyed sports but also grew personally and professionally.

2. Key Factors Driving Transformation

The second objective sought to identify which factors were most critical in driving the association's transformation. To examine the factors that played a critical role in transforming university sports associations into effective learning organizations, a multiple regression analysis was conducted with learning culture, organizational structure, and supportive environment as independent variables. The

overall regression model was significant ($R^2 = 0.45$, $F = 35.08$, $p < .001$), indicating that these three factors collectively explained 45% of the variance in organizational transformation effectiveness.

Table 2 Regression Analysis of Predictors of Learning Organization Effectiveness

Independent Variable	R^2	F	p	Regression Coefficient (B)	Standardized Coefficient (Beta)	t	Sig.
Learning Culture	0.45	35.08	< .001	0.28	0.30	4.06	<.001
Organizational Structure				0.24	0.26	3.94	<.001
Supportive Environment				0.30	0.33	5.08	<.001

Among the predictors, the supportive environment had the strongest positive effect ($B = 0.30$, $\beta = 0.33$, $t = 5.08$, $p < .001$), suggesting that both resource availability and emotional support were central to facilitating organizational change. The influence of learning culture was also significant ($B = 0.28$, $\beta = 0.30$, $t = 4.06$, $p < .001$), highlighting the importance of cultivating an atmosphere of continuous learning, knowledge sharing, and reflective practices in driving transformation. Additionally, optimized organizational structure exerted a meaningful positive effect ($B = 0.24$, $\beta = 0.26$, $t = 3.94$, $p < .001$), indicating that well-defined roles and institutional mechanisms provided a structural foundation for achieving learning-oriented goals.

In sum, the regression analysis confirmed Hypothesis 4, demonstrating that learning culture, optimized structure, and supportive environment collectively and significantly predicted the effectiveness of transforming university sports associations into learning organizations. These findings provided both theoretical and empirical support for the organizational development of campus-based sports associations.

Qualitative evidence revealed additional enabling factors: leadership and mentorship. Both students and faculty emphasized leadership as the linchpin of transformation. Strong student leaders initiated reflection practices, introduced training workshops, and sought external support, acting as catalysts for cultural and structural improvement. Faculty mentors, by modeling open communication and providing encouragement, reinforced these dynamics. Together, leadership and mentorship sustained the club's momentum and embedded learning in its daily operations.

Institutional Support. University policies and recognition significantly influenced sustainability. For example, the inclusion of sports achievements in student honors demonstrated institutional validation. Participants suggested further steps, such as awarding academic credit or guaranteeing annual budgets, as mechanisms to formalize and secure long-term support. Without such backing, gains risked being temporary.

Knowledge Transfer. A persistent challenge was the loss of organizational memory when leaders graduated. Students and faculty called for systematic handover processes, such as end-of-year reports or structured transition meetings. These practices would institutionalize learning, preventing each cohort from

“reinventing the wheel.” This aligns with Argyris and Schön’s concept of organizational learning, where experiences are captured and used to improve future practices.

In summary, the transformation of the association depended on a constellation of factors. Strong leadership cultivated culture, institutional support provided stability, structure ensured continuity, and reflection reinforced growth. These elements were mutually reinforcing: neglecting one undermined progress, while alignment among them created the conditions for sustainable organizational learning.

3. To develop strategic recommendations

To facilitate the transformation of university sports associations into learning organizations, this study proposed five integrated strategies derived from both quantitative analyses and thematic interviews. These strategies collectively aimed to enhance the learning culture, optimize organizational structures, and strengthen supportive environments.

First, establishing systematic leadership development mechanisms was identified as a central driver of transformation. Most student leaders reported acquiring organizational and management skills primarily through personal experience rather than formal training, which hindered knowledge transfer and continuity of practice. Structured leadership programs—covering communication, conflict resolution, and strategic planning—were recommended, alongside succession planning and leadership handover systems to preserve “organizational memory” and sustain development.

Second, building mentorship and peer support networks was considered essential for strengthening knowledge exchange and community cohesion. A dual-track model was suggested, combining vertical mentoring from faculty or alumni for strategic guidance with horizontal peer-to-peer support to facilitate daily collaboration, learning motivation, and group inclusivity.

Third, optimizing resource allocation and infrastructure support addressed the persistent challenge of limited facilities, equipment, and administrative assistance. The study recommended establishing centralized resource management systems based on club size and developmental potential, complemented by cross-departmental and external resource-sharing models to reduce operational burdens and create space for strategic learning.

Table 3 Strategic Recommendations

Strategy	Focus Area	Key Recommendations
1. Leadership Development	Systematic leadership capacity	Introduce structured training, succession planning, and leadership handovers to strengthen organizational continuity.
2. Mentorship & Peer Support	Knowledge transfer and collaboration	Establish dual-track mentoring: faculty/alumni for strategic guidance and peer mentoring for daily support.
3. Resource Allocation & Infrastructure	Optimizing resources and operations	Centralize resource distribution, enable cross-department sharing, and enhance administrative and coaching support.
4. Academic Recognition Integration	Linking extracurricular and academic outcomes	Embed association experience into academic credits or co-curricular transcripts through reports and reflections.
5. Institutional Communication	Transparency and policy awareness	Create centralized platforms, orientation programs, and policy guides to improve resource accessibility.

Fourth, integrating sports association experiences into academic recognition systems was proposed to bridge the gap between extracurricular engagement and formal academic validation. By incorporating leadership reports, project evaluations, or reflective journals into credit-based or co-curricular transcript systems, universities could acknowledge the developmental value of association work while incentivizing sustained participation.

Finally, strengthening institutional communication and policy transparency emerged as critical to improving students' awareness of available resources and institutional support. Centralized information platforms, orientation programs, and policy manuals tailored to sports associations were recommended to foster trust and enable students to fully leverage institutional opportunities.

Discussions

The findings of this study demonstrate both achievements and ongoing challenges in transforming a university sports association into a learning organization. They are interpreted here in relation to existing theory, contributions to student development, differences in perspectives, and implications for university practice, followed by limitations and future research directions.

Alignment with Learning Organization Theory: The study strongly supports core concepts of learning organization theory. Positive relationships between learning culture, structure, supportive environment, and organizational effectiveness reflect Senge's (1990) principles of shared vision, systems thinking, and team learning. For instance, students emphasized psychological safety, consistent with Edmondson's (1999) findings that such climates encourage risk-taking and open communication. However, results also show that improvement must be systemic: a strong learning culture alone could not overcome limited resources, echoing Garvin's (1993) argument that learning organizations require aligned culture, management, and support. Thus, the association illustrated that multiple elements must progress together for sustainable transformation.

Contribution to Student Development Literature: This case contributes to scholarship on co-curricular learning by providing detailed evidence of how sports associations foster student growth. Prior research (Abruzzo et al., 2016; Eime et al., 2013) highlights benefits of extracurricular involvement; our findings add depth by showing how these outcomes emerge through peer mentoring, leadership experience, and reflective practices. Students gained tangible skills in communication, teamwork, and leadership, directly linking organizational learning to developmental outcomes. The strong effect of supportive environment mirrors Casey et al. (2017), who found that welcoming club climates sustain engagement. By identifying how structural clarity and policy support strengthen learning capacity, this study also extends Lower-Hoppe et al.'s (2020) work on organizational effectiveness in sport clubs. Overall, the research demonstrates that when student organizations intentionally apply learning organization principles, they become powerful educational platforms complementing formal curricula.

Differences in Student and Faculty Perspectives: An important insight is the divergence between student and faculty views. Students highlighted immediate benefits—friendships, confidence, and a sense of community—while faculty advisors stressed long-term issues such as stability, documentation, and funding. This reflects the tendency of stakeholders at different levels to emphasize different priorities. Neither perspective is superior; rather, they are complementary. Students ensure the organization remains

engaging and meaningful, while faculty identify systemic improvements needed for sustainability. Bringing these perspectives together is itself a form of double-loop learning (Argyris & Schön), enabling the club to question assumptions and refine structures. Future development efforts should deliberately involve both groups in co-designing improvements, balancing short-term engagement with long-term sustainability.

Implications for University Policy and Practice: The findings offer clear guidance for university administrators and educators. First, steady resource allocation is critical; irregular or inadequate funding hindered the association's learning potential. Universities should provide a modest but consistent annual budget and prioritize facility access. Second, recognizing co-curricular achievements through academic credit or awards, as suggested by Vasold et al. (2019), would signal the institution's commitment to holistic education. Third, capacity-building for student leaders and faculty advisors is vital. Training in leadership, conflict management, and mentoring would reduce inefficiencies and maximize learning outcomes. Moreover, systematic evaluation of co-curricular learning—via surveys or reflection reports—would allow institutions to identify best practices and strategically support the most impactful clubs.

For practitioners, the study highlights the importance of a mentorship approach. Faculty advisors should not only oversee activities but also cultivate a learning ethos by modeling reflection, facilitating feedback sessions, and supporting leadership transitions. Student leaders, meanwhile, should view themselves as peer educators who design learning opportunities for members. Such practices create a virtuous cycle: skilled leaders foster better experiences, which in turn strengthen member commitment and organizational impact.

From an international perspective, the findings of this study aligned with recent research highlighting university sports associations as vital learning arenas that foster social capital and leadership development (Ari & Taşgin, 2023; Oliveira & Carneiro-da-Cunha, 2024). However, this study further revealed that in China's policy-driven context, the emergence of learning organizations relied more heavily on external institutional and structural support. This distinction offered new insight into how organizational learning unfolds in non-spontaneous environments.

The divergence between student and faculty perceptions reflected a transition from single-loop to double-loop learning (Argyris & Schön, 1978). Faculty members tended to emphasize institutional compliance and goal achievement, whereas students valued emotional engagement and participatory experience. Such differences suggested the need for shared reflection at the value level to deepen collective learning (Lee & Han, 2024).

Overall, this study extended the application of learning organization theory within higher education sports management by illuminating the dynamic interaction among policy, structure, and culture. It contributed to understanding how organizational learning can evolve under resource constraints and policy-driven reform (Khasawneh et al., 2023).

Originality and Body of Knowledge

Beyond the application of research methods, this study also generated new practical insights through the research process itself. Direct engagement with students and faculty revealed that university sports associations functioned as complex social systems in which learning, motivation, and hierarchical relationships were deeply intertwined. The process of data collection uncovered a gap between formal

organizational goals and members' lived experiences, which deepened the researcher's understanding of how learning cultures evolved under institutional and cultural constraints. The qualitative inquiry further revealed that informal communication and emotional investment played a crucial role in sustaining member participation—factors often overlooked in existing theoretical frameworks. These insights enriched the interpretation of both quantitative and qualitative findings and contributed to a more grounded understanding of how learning organizations took shape within the practical realities of Chinese higher education.

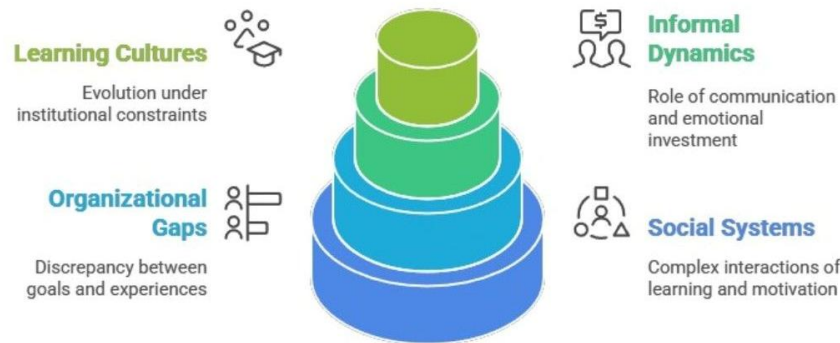

Figure 2 Insights into University Sports Associations

Conclusions

This study examined how a Chinese university sports association could be transformed into a learning organization, using Harbin Normal University as a case. Findings show that three dimensions—learning culture, organizational structure, and supportive environment—each play a significant role. Quantitative results indicated these factors jointly explained a large share of organizational effectiveness, with supportive environment as the strongest predictor. Qualitative insights revealed the club's impact on leadership, teamwork, and personal growth, while also noting challenges such as limited resources and weak continuity.

The evidence underscores the need for a holistic approach. A strong learning culture, sustained by mentorship and reflection, must be paired with clear roles, decision-making processes, and mechanisms for knowledge transfer. A supportive environment, including reliable resources and encouragement, provides the foundation for innovation and initiative. When these elements align, a positive cycle emerges: engaged students, successful activities, and greater institutional support. Early signs of this virtuous cycle were already visible at Harbin Normal University.

More broadly, the case illustrates that meaningful learning often occurs outside the classroom. Applying learning organization principles to student clubs benefits multiple stakeholders: students gain transferable skills, faculty experience professional satisfaction, and universities enhance their mission of holistic education. Strategic recommendations from this study—such as strengthening learning culture and institutional backing—offer a roadmap for other universities to follow.

Transforming student clubs into learning organizations is not instantaneous; it requires sustained vision and collaboration. Yet this case demonstrates that progress is achievable within a short period when students, faculty, and administrators align their efforts. Ultimately, investing in the organizational development of student associations is an investment in students themselves. As these associations

evolve, so do the students—emerging with adaptability, teamwork, and lifelong learning skills essential for success in the 21st century.

Recommendations

1. Policymaking Recommendations

To support the transformation of university sports associations into sustainable learning organizations, this study proposed five key policy directions. First, a structured system of reflection and peer mentoring should be institutionalized to embed continuous learning and improvement in daily practice. Second, organizational governance needs to be strengthened through clear role definitions, succession planning, and shared documentation to ensure continuity and professionalism. Third, stronger institutional and resource support from universities is necessary. Integrating sports associations into official policy frameworks and appointing faculty liaisons could enhance coordination and resource allocation. Fourth, recognition and incentive mechanisms should be developed to link students' learning outcomes with academic credit or co-curricular evaluation, reinforcing the educational value of participation. Finally, a supportive environment is essential to promote holistic growth. Incentives and training for faculty advisors, combined with well-being initiatives for students, encourage mutual development. Together, these strategies provide a coherent framework for cultivating a learning culture, structural stability, and supportive conditions within university sports associations.

2. Recommendations for Future Research

This study was limited by its single-case design, which constrained the generalizability of the findings. Because the data were collected from one university within a specific regional and institutional context, the observed patterns might not fully represent other types of higher education institutions. Future studies should therefore employ multi-case or cross-institutional designs to test whether similar mechanisms operate under different cultural or organizational conditions.

Building on this limitation, Future studies should expand through comparative cases across universities or countries to explore contextual differences. Intervention-based research—for instance, introducing structured reflection sessions or mentorship programs—could provide causal evidence of effectiveness. Extending the framework to other student organizations, such as academic or arts clubs, may reveal whether similar principles apply across co-curricular contexts. Finally, cultural factors deserve greater attention: in China, collective traditions and hierarchical norms shape how students interact with faculty and peers. Investigating these influences could deepen understanding of how organizational learning is enabled or constrained by broader cultural contexts.

References

- Abruzzo, K. J., Lenis, C., Romero, Y. V., Maser, K. J., & Morote, E. S. (2016). Does Participation in Extracurricular Activities Impact Student Achievement?. *Journal for Leadership and Instruction*, 15(1), 21-26.
- Ari, A., & Taşgın, E. (2023). The relationship between organizational social capital, organizational identity and organizational trust levels of academicians in sports education institutions. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 25(3), 433-445.

- Casey, M. M., Eime, R. M., Harvey, J. T., Sawyer, N. A., Craike, M. J., Symons, C. M., & Payne, W. R. (2017). The influence of a Healthy Welcoming Environment on participation in club sport by adolescent girls: a longitudinal study. *BMC sports science, medicine and rehabilitation*, 9(1), 12.
- Chelladurai, P., & Kerwin, S. (2018). *Human Resource Management in Sport and Recreation*. (3rd ed.). Illinois: Human Kinetics.
- Edmondson, A. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative science quarterly*, 44(2), 350-383.
- Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J., & Payne, W. R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*, 10(1), 98.
- Garvin, D. A. (1993). Building a learning organization. *Harvard Business Review*, 71(4), 78-91.
- Kezar, A. (2005). What campuses need to know about organizational learning and the learning organization. *New Directions for Higher Education*, 131, 7-22.
- Khasawneh, S., Abu-Alruzz, J., Alawneh, A., & Al-Jaradat, M. (2023). The impact of social capital on organisational learning in higher education: a tool for empowerment, innovation, and competitive advantage. *Research in Post-Compulsory Education*, 28(4), 670-692.
- Lee, S., & Han, S. H. (2024). Learning organization culture and knowledge sharing: the mediating role of social capital. *Journal of Workplace Learning*, 36(8), 770-787.
- Li, J., Wan, B., Yao, Y., Bu, T., Li, P., & Zhang, Y. (2023). Chinese path to sports modernization: fitness-for-all (Chinese) and a development model for developing countries. *Sustainability*, 15(5), 4203.
- Lower-Hoppe, L. M., Brgoch, S., Bailey, R., Ryder, A., Lowe, C., Dahl, S., & Wray, D. (2020). How do collegiate sport clubs achieve organizational effectiveness?. *Journal of Applied Sport Management*, 12(2), 4.
- Meng, X., Horrell, A., McMillan, P., & Chai, G. (2021). 'Health First' and curriculum reform in China: The experiences of physical education teachers in one city. *European Physical Education Review*, 27(3), 595-612.
- Oliveira, T. C. D., Carneiro-da-Cunha, J. A., Colagrai, A. C., Ferreira, M. P., & Mazieri, M. R. (2024). Organizational policies as a means of sharing sports values among athletes: the role of social capital. *Journal of Strategy and Management*, 17(3), 444-465.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday.
- Vasold, K. L., Kosowski, L. E., & Pivarnik, J. M. (2019). Academic Success and 1 Year of Intramural Sports Participation by Freshmen Students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 23(2), 383-392.

Applying Buddhist Principles for Developing Desirable Characteristics of Generation Alpha Learners: The Role of Monastic Moral Instructors in Driving Educational Transformation

Phrakhrupunyaphisan (Wichanchai Katapunyo)^{1*} Teeraphong Somkhaoyai²

Phrakhrusumetpariyattikhun (Sumet Sumetho)² and Khongrat Chairueang³

¹ Doctor of Education, Buddhist Educational Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

² Buddhist Educational Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

³ Independent Researcher, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Khoom.2544@gmail.com

ABSTRACT

This academic article aims to propose guidelines for applying Buddhist principles to the development of desirable character traits in Generation Alpha children. The study finds that Generation Alpha, comprising children born from 2010 onwards, grows up in a rapidly changing environment where technology plays a crucial role in their lives. While these children demonstrate advanced abilities to use technology for learning and communication, they are simultaneously at risk of lacking essential social skills and moral values, such as patience, compassion, and responsibility, due to excessive consumption of online media and decreased interaction with family and community. This article emphasizes the important role of "Phra Sorn Silatham" in cultivating virtues in children through the use of digital media and modern technology, while also developing the knowledge and skills of monks to be contemporary. Moreover, it seeks to create collaborative networks with families, schools, and communities. Elevating this role represents a significant investment in establishing a solid moral foundation for Generation Alpha youth and preparing them to navigate the digital world in a balanced and responsible manner.

Keywords: Phra Sorn Silatham, Generation Alpha, Desirable Character Traits, Buddhist Principles, Experiential Learning

การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนยุคเจนเอเรชันอัลฟ่า: บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในการขับเคลื่อนการพัฒนา

พระครูปัญญาพิศาล (วิชาญชัย กตปุญโญ)^{1*} อีระพงษ์ สมเขাইใหญ่² พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สุเมธ สุเมโธ)²
และ ครองรัฐ ใจเรือง³

¹ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

² สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

³ นักวิจัยอิสระ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Khoom.2544@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาเด็กเจนเอเรชันอัลฟ่าให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กเจนเอเรชันอัลฟ่า (Generation Alpha) ซึ่งเกิดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิต เด็กกลุ่มนี้เติบโตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และสื่อสารสูง แต่มีความเสี่ยงที่จะขาดทักษะทางสังคมและคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความอดทน ความเมตตา และความรับผิดชอบ เนื่องจากการเสพสื่อออนไลน์มากเกินไปและการลดลงของปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน บทความนี้เน้นบทบาทสำคัญของ “พระสอนศีลธรรม” ในการปลูกฝังคุณธรรมในเด็กผ่านการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ พร้อมพัฒนาความรู้และทักษะของพระสงฆ์ให้ทันสมัย เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน การยกระดับบทบาทนี้จึงเป็นการลงทุนที่สำคัญในการสร้างรากฐานคุณธรรมที่มั่นคงสำหรับเยาวชนเจนเอเรชันอัลฟ่า และเตรียมพวกเขาให้สามารถดำรงชีวิตในโลกดิจิทัลอย่างสมดุลและมีความสุข

คำสำคัญ: พระสอนศีลธรรม, เจนเอเรชันอัลฟ่า, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, พุทธธรรม, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

เยาวชนยุคอัลฟ่า หรือ Generation Alpha คือ กลุ่มเด็กที่เกิดหลังปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเติบโตท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม พวกเขามักเป็นลูกของผู้ปกครองรุ่น Gen Y และ Z ที่มีอายุน้อยลง มีลูกน้อยลง และมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงกว่าเดิม เด็กกลุ่มนี้จึงคุ้นเคยกับอุปกรณ์ดิจิทัลตั้งแต่วัยเยาว์ มีแนวโน้มเป็นคนวัตถุนิยม ชื่นชอบความเร็ว และมีความอดทนต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร อภิสิทธิ์วาสนา และคณะ (2564) ที่มีผลการวิจัยระบุว่า นักเรียนประเมินตนเองว่าน่าจะติดเกมสูงกว่าผู้ปกครอง (ร้อยละ 13.20, 7.39) โดยผู้ปกครอง และนักเรียนประเมินตรงกันว่าเพศหญิงเสี่ยงติดเกมมากกว่าชาย (ร้อยละ 8.21, 6.67) นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนความรู้ และทัศนคติเรื่องเกมและผลกระทบน้อยและปานกลาง (ร้อยละ 57.88, ร้อยละ 73.63) ภูมิคุ้มกันการติดเกม และเพศ เป็นตัวแปรที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการติดเกมได้ ร้อยละ 38.8 โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการติดเกมของนักเรียน คือ ภูมิคุ้มกันการติดเกม และเพศ ซึ่งพบว่าหญิงมีความเสี่ยงต่อการติดเกมสูงกว่าชาย เมื่อเยาวชนเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างลึกซึ้ง การปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว โรงเรียน หรือศาสนสถานจึงลดน้อยลง ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางความสัมพันธ์และการขาดความเอื้ออาทรในสังคม (ชาญวิทย์ แพรนภดล, 2559) อีกทั้งยังพบปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ติดเกม แต่งกายผิดระเบียบ และขาดเป้าหมายชีวิตอย่างชัดเจน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความท้าทายทางสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ส่วนหนึ่งเกิดจากการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของเด็กยุคใหม่ และการขาดบทบาทร่วมของครอบครัวในการดูแลอย่างใกล้ชิด

จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับจริยธรรม เสริมสร้างวินัย และกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อให้เด็กยุคอัลฟาสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน (สิริกร สีนสม, 2558)

แม้ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยจะมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกต่อสังคม (อาคม ช่วยบำรุง, 2565) แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการดำเนินงานยังขาดความต่อเนื่อง และความลึกซึ้งที่สามารถหล่อหลอมจิตใจเยาวชนได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในห้องเรียนที่ยังคงเน้นการสอนเพื่อมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเป็นหลัก ทั้งในรูปของคะแนนสอบ การสอบแข่งขัน และการวัดผลเชิงปริมาณ ส่งผลให้มีมิติด้านคุณธรรมจริยธรรมถูกลดทอนความสำคัญ กลายเป็นกิจกรรมเสริมที่แยกส่วนจากการเรียนรู้หลัก ไม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมหน้าเสาธงหรือกิจกรรมจิตอาสาในบางโรงเรียน อาจดำเนินไปเพียงเพื่อบรรลุตัวชี้วัดเชิงปริมาณ มิใช่การบ่มเพาะคุณลักษณะในระดับจิตสำนึกอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเป้าหมายเชิงนโยบายกับผลลัพธ์ในเชิงคุณภาพของการพัฒนาผู้เรียนในระยะยาว (ดิณณพัชร์ พูลพิพัฒน์ และคณะ, 2562)

ในภาวะที่การเรียนรู้เชิงคุณธรรมในระบบการศึกษาไทยยังดำเนินไปอย่างแยกส่วนและขาดความลึกซึ้ง พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทยจึงมีศักยภาพในการฟื้นฟูคุณลักษณะเชิงจริยธรรมให้กลับมาเป็นแกนกลางของการพัฒนาผู้เรียนอีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นความเมตตา ความมีวินัย ความรับผิดชอบ หรือความเสียสละ ล้วนเป็นคุณค่าที่ฝังอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง (วัชรพล มะลิซ้อน, 2560) โดยเฉพาะ “พระสอนศีลธรรม” ซึ่งมีได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดหลักธรรมตามตำรา แต่สามารถทำหน้าที่เป็น “ผู้ปลูกจิตวิญญาณ” และ “ครูต้นแบบทางจริยธรรม” ให้แก่นักเรียน ผ่านวิธีการที่เรียบง่ายแต่ทรงพลัง เช่น การเล่านิทานธรรมะ การชวนคิด ตั้งคำถามเชิงจริยธรรมจากสถานการณ์จริง หรือการฝึกสมาธิสั้น ๆ ก่อนเริ่มเรียน สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยเชื่อมโยงธรรมะกับชีวิตประจำวันของเด็กเท่านั้น แต่ยังมีส่วนในการบ่มเพาะจิตสำนึกให้พวกเขาเข้าใจคุณค่าแห่งความดีจากภายใน มิใช่เพียงตามคำสั่งหรือนโยบายจากภายนอก นอกจากนี้ บทบาทของพระสอนศีลธรรมยังช่วยเติมเต็มช่องว่างที่โรงเรียนอาจขาดแคลนบุคลากรหรือเวลาในการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยทำหน้าที่ประสานใจของนักเรียนให้กลับมาใส่ใจ ใฝ่ดี ใฝ่ธรรม และใฝ่ความหมายที่แท้ของชีวิต (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563)

ความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้เกิดจากความท้าทายของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านด้านคุณธรรมของเด็กยุคดิจิทัล หากไม่มีการหาวิธีการปลูกฝังที่เหมาะสม เด็กเจนเนอเรชันอัลฟาอาจเติบโตขึ้นพร้อมกับช่องว่างทางจริยธรรมที่กว้างขึ้น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพพลเมืองและความยั่งยืนของสังคมในอนาคต ดังนั้น การแสวงหาวิธีการประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงเป็นประเด็นที่มีคุณค่าทั้งเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาเด็กเจนเนอเรชันอัลฟาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งในมิติของพฤติกรรม จิตใจ และการดำเนินชีวิตในสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของห้องเรียนและการศึกษาไทยในปัจจุบัน ซึ่งกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง บทความจะนำเสนอภาพรวมของเจนเนอเรชันอัลฟาและปัญหาคุณธรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปลูกฝังคุณลักษณะ เช่น เบญจศีล พรหมวิหาร ไตรสิกขา และสัปปริยธรรม รวมถึงแนวทางการถ่ายทอดธรรมะในรูปแบบที่เข้ากับโลกทัศน์ของเด็กยุคใหม่ นอกจากนี้ ยังมุ่งสำรวจบทบาทเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรมในโรงเรียน โดยเน้นการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างระบบนิเวศทางคุณธรรมที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ในเชิงวิธีการศึกษา บทความนี้อาศัยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ตลอดจนเปรียบเทียบเชิงประเด็น เพื่อนำเสนอเป็นข้อเสนอเชิงวิชาการที่มีความเป็นระบบและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

บริบทของเจนเนอเรชันอัลฟ่า: ความท้าทายทางคุณธรรมในสังคมยุคดิจิทัล

เจนเนอเรชันอัลฟ่า (Generation Alpha) คือ กลุ่มเด็กที่เกิดตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป เป็นรุ่นลูกของเจนเนอเรชันวายและเจนเนอเรชันแซด ที่เติบโตมาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างเข้มข้น เด็กกลุ่มนี้จึงมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากรุ่นก่อนหน้าอย่างชัดเจน โดยมีการสัมผัสกับอุปกรณ์ดิจิทัลตั้งแต่ยังเล็กและอยู่ในสังคมที่เน้นความรวดเร็วทันใจ จึงมีแนวโน้มเป็นคนที่เปื่อง่าย ความอดทนต่ำ และชอบความสะดวกสบาย (ชนันภรณ์ อารีกุล, 2562) แต่เมื่อต้องวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จะเห็นความย้อนแย้งที่สำคัญสองประการ 1) เทคโนโลยีเป็นทั้ง “โอกาส” และ “ความเสี่ยง” แม้เพิ่มช่องทางการเรียนรู้ แต่ก็เปลี่ยนรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับผู้อื่น (สุริยเดว ทรีปาตี, 2559) ทำให้การสื่อสารเชิงอารมณ์และการเรียนรู้แบบมีตัวตนลดลง และ 2) การมองว่าเด็กเป็น “digital natives” ไม่เท่ากับว่าพวกเขามีภูมิคุ้มกันทางจริยธรรม เป็นความสามารถทางเทคนิคไม่เท่ากับทักษะการพิจารณาคุณค่า การไตร่ตรองทางจริยธรรม หรือนิสัยแห่งความเมตตาและความรับผิดชอบ (Schawbel, 2014)

ลักษณะเด่นของเจนเนอเรชันอัลฟ่าคือการเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้พวกเขาค้นเคยกับการเข้าถึงข้อมูลอย่างไม่มีขีดจำกัด มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และสื่อสาร แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมน้อยลงโดยเฉพาะกับครอบครัวและชุมชนที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณธรรม เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มักใช้เวลาบนโลกออนไลน์มากกว่าการพบปะหรือสื่อสารด้วยสายตาและสัมผัสทางกาย การขาดปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางอารมณ์และทักษะการสื่อสาร จนอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ขาดน้ำใจ ความเอื้ออาทร และการตระหนักในหน้าที่ต่อผู้อื่น (สุริยเดว ทรีปาตี, 2559) ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและค่านิยมของเด็กเจนเนอเรชันอัลฟ่าประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมทุนนิยมที่มุ่งเน้นวัตถุนิยมและความสำเร็จที่รวดเร็ว การมุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงปริมาณ (เช่น คะแนนสอบ) เป็นแรงกดดันที่ทำให้โรงเรียนและครอบครัวเลือกสื่อหรือกิจกรรมที่ให้ผลทันตา แทนการลงทุนในกระบวนการบ่มเพาะคุณธรรมระยะยาว ซึ่งแนวคิดนี้ต้องถูกตั้งคำถามว่า “ระบบประเมิน” ที่เป็นตัวขับเคลื่อนนั้นยังเหมาะสมกับเป้าหมายทางคุณธรรมหรือไม่ 2) การใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการรับรู้และปฏิสัมพันธ์ เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลมีกลไกการเสริมแรง (reward) ที่เน้นการตอบสนองทันที ซึ่งเสริมสร้างนิสัยแห่งความรวดเร็วและการแสวงหาการยืนยันตน (validation) เป็นช่องว่างระหว่างรูปแบบการเรียนรู้แบบทันทีและการฝึกฝนคุณธรรมที่ต้องใช้เวลาและการสะท้อนคิด 3) ช่องว่างระหว่างวัยที่ทำให้การสื่อสารระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองลดลง ซึ่งหากไม่มีการดูแลและปลูกฝังคุณธรรมอย่างเหมาะสม เด็กอาจเติบโตมาเป็นบุคคลที่มีความเป็นส่วนตัวสูง ไร้รากเหง้าวัฒนธรรม และอาจมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การติดเกม การใช้โทรศัพท์มือถือถือเกินความจำเป็น และการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อน (Schawbel, 2014; พิชราภา ตันติชูเวช, 2560)

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต คุณธรรมจึงกลายเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับการพัฒนาเยาวชน ความไม่เปิดเผยตัวตนในโลกออนไลน์และการแพร่กระจายข่าวลวงสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน และเสี่ยงต่อการหลงผิด การบ่มเพาะค่านิยม “คุณธรรมคือชาติ” จึงจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อรักษารากฐานทางจริยธรรมและความมั่นคงทางสังคม ความสุจริต ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิผู้อื่น และจิตสาธารณะ กลายเป็นคุณค่าที่ต้องฝึกฝนและปลูกฝังในเด็กยุคดิจิทัล เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ และเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ซึ่งการปลูกฝังคุณธรรมในเจนเนอเรชันอัลฟ่าจำเป็นต้องเริ่มจากครอบครัวและสถาบันการศึกษา โดยพ่อแม่และผู้ปกครองควรสร้างบรรยากาศที่เปิดใจ รับฟังเด็ก และเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกถึงคุณธรรม รวมถึงควรจัดการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ เช่น การเลือกใช้เกมหรือแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และคุณธรรม รวมทั้งควรจำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือหรือสื่อดิจิทัลในช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเสพติดและลดผลกระทบด้านลบ ในโรงเรียนควรบูรณาการการสอนคุณธรรมเข้ากับการเรียนรู้เทคโนโลยี เช่น การสอนการตรวจสอบข้อมูลก่อนแชร์ในโลกออนไลน์ การส่งเสริมความสุจริตและความรับผิดชอบต่อผ่านกิจกรรมกลุ่ม และการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) ในการจำลองสถานการณ์ที่ต้องใช้จริยธรรมในการตัดสินใจ นอกจากนี้ การพัฒนาครูและผู้นำทางการศึกษาที่เข้าใจการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่แข็งแกร่ง (ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล, 2567)

แนวทางส่งเสริมคุณธรรมในยุคดิจิทัลยังรวมถึงการใช้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือสร้างเครือข่ายคุณธรรม โดยการจัดแคมเปญออนไลน์ที่เน้นการปลูกฝังคุณค่าที่ดี เช่น การใช้แฮชแท็ก #คุณธรรมดิจิทัลเพื่อกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมที่สร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ การพัฒนาโครงการชุมชนคุณธรรมในพื้นที่ท้องถิ่นจะช่วยสร้างความเข้มแข็งในระดับรากหญ้าให้คุณธรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางที่ชัดเจนทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ เช่น 1) ปรับระบบประเมินให้มีตัวชี้วัดด้านคุณธรรมเชิงพฤติกรรมระยะยาวและการพัฒนาเชิงอารมณ์ (ไม่ใช่กิจกรรมที่วัดผลเป็นครั้งคราว) 2) ออกแบบหลักสูตรผสมผสานที่บูรณาการการฝึกจริยธรรมกับทักษะดิจิทัล (เช่น โมดูล “คุณธรรมดิจิทัล” และการใช้ AR/VR เพื่อจำลองสถานการณ์จริยธรรม) โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับการชี้ชวนให้ครูพัฒนาเครื่องมือที่เข้าใจบริบทเทคโนโลยีของเด็ก (ณกมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล, 2567) 3) พัฒนาระบบการฝึกอบรมผู้ปกครองและครู ให้เข้าใจกลไกทางพฤติกรรมของแพลตฟอร์มดิจิทัล และสามารถออกแบบข้อจำกัดเชิงพฤติกรรมได้อย่างมีเหตุผล (เช่น การตั้งข้อตกลงครอบครัว การใช้สื่อเลือกสรรเพื่อส่งเสริมคุณธรรม) และ 4) ออกแบบโครงการวัดผลเชิงหลากหลายมิติ (mixed methods) ที่ประเมินทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกตพฤติกรรมระยะยาว การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจเชิงปริมาณ เพื่อให้รู้ว่าแนวทางใด “ซึมซับ” เป็นจิตสำนึกจริง ไม่ใช่เพียงพฤติกรรมปฏิบัติชั่วคราว

แนวคิดข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเชิงคุณธรรมของเจนเนอเรชันอัลฟ่าจำเป็นต้องมีการบูรณาการและการจัดสภาพแวดล้อมเชิงสังคม ซึ่งหลักพุทธธรรมมีองค์ความรู้เชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว เช่น หลัก เบญจศีล (ข้อปฏิบัติพื้นฐาน) ส่งเสริมนิสัยการไม่เบียดเบียนผู้อื่น พรหมวิหาร ช่วยปลูกฝังความเมตตาและความกรุณาในเชิงอารมณ์ ไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) ให้กรอบการฝึกทั้งด้านพฤติกรรม สมาธิ และการมีปัญญาคัดสินใจ; และสัปปริยธรรม ซึ่งความสำคัญของสภาพแวดล้อมและผู้นำทางจริยธรรม การนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ในรูปแบบที่เชื่อมกับโลกดิจิทัล (เช่น กิจกรรมสมาธิสั้นก่อนใช้สื่อ การตั้งกติกากิจกรรมสำหรับการแชร์ข้อมูล การใช้เรื่องเล่านิทานธรรมะที่ปรับให้เข้ากับสื่อดิจิทัล) จะทำให้นักเรียนมีทั้งน้ำหนัเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติ

สรุปได้ว่า เจนเนอเรชันอัลฟ่าเติบโตขึ้นท่ามกลางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อพฤติกรรมและค่านิยม คุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังอย่างเข้มแข็งเพื่อเตรียมพร้อมให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลได้อย่างสมดุลและมีคุณภาพ การผสมผสานการสอนคุณธรรมแบบดั้งเดิมกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่จะช่วยสร้างเยาวชนที่มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละ และมีจิตสำนึกต่อสังคมอย่างแท้จริง เพื่อก้าวสู่สังคมที่มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานไทย

ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย พระสอนศีลธรรมมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้สนับสนุนด้านจริยธรรมและคุณธรรม โดยพระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระสอนศีลธรรมมีพันธกิจที่ชัดเจนตามนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดให้พระสอนศีลธรรมมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งทำหน้าที่นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ เจริญปัญญา และสนองงานคณะสงฆ์ เช่น การสอนธรรมศึกษาตรี โท เอก เพื่อส่งเสริมพุทธศาสนาในเชิงปฏิบัติ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563) อีกทั้งยังมีหน้าที่ร่วมวางแผนการจัดการเรียนรู้กับครูในโรงเรียน ประสานงานกับคณะสงฆ์ และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นกำลังสำคัญในการผลักดัน “โรงเรียนวิถีพุทธ” ให้มีความเข้มแข็งสร้างผู้เรียนที่มีศีล สมาธิ และปัญญา

พระสอนศีลธรรมในปัจจุบันไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงแค่การสอนตามตำราเท่านั้น แต่ได้ขยายรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้หลากหลายยิ่งขึ้น ทั้งในรูปของบทเรียนชีวิต นิทานธรรมะ การเจริญภาวนา และกิจกรรมที่ฝึกฝนจิตใจและทักษะชีวิต โดยยึดหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และโยนิโสมนสิการเป็นแนวทางสำคัญในการเรียนรู้ (พระจิรกฤต รัตนบุญโญ, 2566) รูปแบบการสอนเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ อันสอดคล้องกับทักษะ

แห่งอนาคต เช่น การรู้จักคิดวิเคราะห์ การจัดการตนเอง และการมีจิตสำนึกต่อสังคม อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน

ในด้านความสัมพันธ์ พระสอนศีลธรรมยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอกเข้าด้วยกันผ่านความร่วมมือแบบพหุภาคี (Multi คือ stakeholder collaboration) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในทุกมิติ เช่น การจัดค่ายคุณธรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับวัด องค์กรท้องถิ่น หรือภาคเอกชน รวมถึงการทำงานร่วมกับครอบครัวและผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนรายหนึ่งกล่าวไว้ว่า “การพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียนให้เกิดขึ้นได้จริง ต้องอาศัยการหล่อหลอมที่ครอบคลุมทั้งในและนอกห้องเรียน” (กิตติพงษ์ พันธุ์มณี, 2567) ทำให้พระสอนศีลธรรมกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะนักการศึกษา ผู้นำทางจิตวิญญาณ และผู้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับทุกภาคส่วน

สรุปได้ว่า พระสอนศีลธรรมในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีบทบาทหลากหลาย ไม่เพียงเป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอน แต่ยังทำหน้าที่ร่วมวางแผนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และประสานความร่วมมือกับภาคีในชุมชน การจัดการเรียนรู้ที่พระใช้ เช่น การเล่านิทานธรรมะ บทเรียนชีวิต และการภาวนา ล้วนส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างพระสอนศีลธรรมกับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ยังช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นในทุกมิติของสังคมไทย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรมและความรับผิดชอบในอนาคต

แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรม

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เยาวชนในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ทั้งในด้านพฤติกรรม ค่านิยม และกระบวนการคิดที่ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงกลายเป็นภารกิจสำคัญของครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และสถาบันทางศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ ซึ่งมีหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรม มีจิตใจมั่นคง และมีปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและสมดุล

1. การประยุกต์หลักธรรมเพื่อการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายประการสามารถนำมาปรับใช้เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะพื้นฐานและจริยธรรมอันพึงประสงค์ให้แก่เยาวชนได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่

1.1 ศีลพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดิตถิ์ทางเพศ การพูดเท็จ และการเสพของมีนเมา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการฝึกวินัยในตนเอง และส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

กรณีสถานการณ์ปัญหา: เด็กติดเกมออนไลน์ ลอกการบ้าน หรือพูดโกหกเพื่อน

วิธีประยุกต์: ครู/พระสอนศีลธรรมอาจใช้ “เกมการ์ดศีล 5” ให้เด็ก ๆ จับคู่พฤติกรรมที่พบในชีวิตประจำวันกับศีลข้อที่เกี่ยวข้อง แล้วชวนอภิปราย เช่น “ถ้าผมแอบดูคำตอบเพื่อนในห้องสอบ ตรงกับศีลข้อไหน และจะเกิดผลเสียอย่างไร”

ผลที่คาดหวัง: เด็กเกิดความเข้าใจว่าศีล 5 ไม่ใช่เรื่องนามธรรม แต่เป็นกติกาใช้จริงในชีวิตประจำวัน

1.2 พรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมที่เน้นการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข ส่งเสริมภาวะผู้นำทางจิตใจ และความสามารถในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

กรณีสถานการณ์ปัญหา: เด็กทะเลาะกันในกลุ่มเพื่อน หรือบูลลี่กันในห้องเรียน

วิธีประยุกต์: จัดกิจกรรม “โต๊ะกลมพรหมวิหาร” ให้เด็ก ๆ ฝึกบทบาทสมมุติ เช่น คนหนึ่งเล่นเป็น “เพื่อนที่ถูกล้อ” อีกคนเล่นเป็น “เพื่อนที่ต้องปลอบ” จากนั้นสะท้อนว่าพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) สามารถใช้แก้ปัญหาสถานการณ์นี้ได้อย่างไร

ผลที่คาดหวัง: เด็กฝึกทักษะการเข้าใจผู้อื่น (empathy) และรู้จักจัดการความขัดแย้ง

1.3 ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งถือเป็นแกนกลางของการพัฒนามนุษย์ โดยศีลเน้นด้านพฤติกรรม สมาธิเน้นการควบคุมจิต และปัญญาเน้นการรู้เท่าทันสภาพความเป็นจริง อันเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว (วิชาญชัย บุญแสง, 2565)

กรณีสถานการณ์ปัญหา: เด็กสมาธิสั้น ใช้โทรศัพท์ตลอดเวลา

วิธีประยุกต์: ครูเริ่มคาบเรียนด้วย “สมาธิสั้น 3 นาที” เช่น การนั่งเงียบ หลับตา ฟังเสียงระฆังเบา ๆ ก่อนเริ่มเรียน จากนั้นให้เด็กเขียน reflection สั้น ๆ หลังเรียน เช่น “วันนี้ฉันเรียนรู้อะไร และจะใช้ประโยชน์ได้อย่างไร”

ผลที่คาดหวัง: เด็กมีสมาธิเพิ่มขึ้น เข้าใจว่าการหยุดคิดเล็กน้อยช่วยให้มีสติและปัญญาในการเรียนรู้

1.4 สัปปริยธรรม 7 หมายถึง ธรรมะของคนดี หรือหลักธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลดำรงตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็น “บัณฑิต” ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคม โดยประกอบด้วยคุณธรรม 7 ประการ ได้แก่ ธัมมัญญตา คือ ความรู้จักเหตุและผล คือ ความเข้าใจในหลักการ เหตุปัจจัย และธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ อัตถัญญตา คือ ความรู้จักประโยชน์ คือ ความสามารถในการเลือกกระทำสิ่งที่มีคุณค่าและให้ประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม มัตตัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ หมายถึง การรู้ขอบเขตในการใช้สอย ทรัพยากร หรือการบริโภคอย่างพอเหมาะ กาลัญญตา คือ ความรู้จักเวลารู้จักกาลเทศะและจัดสรรเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเรียนรู้ การพักผ่อน และการทำกิจกรรมทางศาสนา ปริสัณญตา คือ ความรู้จักกลุ่มบุคคล คือ การปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับบุคคลหรือกลุ่มคนในแต่ละบริบท ปุคคลัญญตา คือ ความรู้จักบุคคล คือ การให้เกียรติ เข้าใจ และเคารพความแตกต่างของแต่ละบุคคล และอตตัญญตา คือ ความรู้จักตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้จักการพัฒนาและควบคุมตนเองอย่างเหมาะสม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538)

กรณีสถานการณ์ปัญหา: เด็กไม่รู้จักจัดเวลา เล่นมือถือจนไม่ส่งงาน

วิธีประยุกต์: ใช้กิจกรรม “บันทึกเวลา 7 วัน” ให้เด็ก ๆ จดตารางชีวิตประจำวัน แล้วให้ครู/เพื่อนช่วยสะท้อนว่าเขาปฏิบัติใกล้เคียงกับคุณธรรมใดในสัปปริยธรรม เช่น การรู้จักเวลา (กาลัญญตา) หรือการรู้จักประมาณ (มัตตัญญตา)

ผลที่คาดหวัง: เด็กเห็นพฤติกรรมจริงของตนเอง และเรียนรู้การปรับปรุง

2. กระบวนการถ่ายทอดธรรมะให้สอดคล้องกับบริบทของเยาวชนยุคใหม่

ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็ว การถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและจิตวิทยาของเยาวชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก และมีปฏิสัมพันธ์ (พลอย จันทน์เนตร, 2562) ดังนี้

2.1 การใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสร้างสรรค์ การผลิตเนื้อหาธรรมะในรูปแบบที่เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น วิดีโอคลิป บทเพลงธรรมะ การ์ตูนแอนิเมชัน หรือเกมออนไลน์ ถือเป็นการเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคเทคโนโลยี กรณีตัวอย่าง การนำหลักธรรมมาสร้างเป็น “คลิป TikTok 1 นาที” ที่เล่าเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับการใช้ศีลในชีวิตประจำวัน เช่น “เพื่อนไม่ส่งการบ้านให้ลอก = ศีลข้อ 2” ผ่านการใช้เกมออนไลน์แบบ Kahoot ทดสอบความเข้าใจหลักธรรม เช่น “พฤติกรรมนี้ตรงกับพรหมวิหารข้อใด”

2.2 การจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ เช่น ค่ายคุณธรรม การทำกิจกรรมจิตอาสา โครงการพุทธธรรม นิทานธรรมะ และบทเรียนชีวิต ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (experiential learning) ซึ่งมีผลเชิงบวกต่อทัศนคติและพฤติกรรมของเยาวชน กรณีตัวอย่าง เช่น การจัดค่ายคุณธรรมดิจิทัลให้เด็กเว้นจากการใช้มือถือ 3 ชั่วโมง แล้วสะท้อนความรู้สึกที่เกิดขึ้น กิจกรรม “โพสต์อย่างไรให้เป็นธรรม”: ให้นักเรียนออกแบบโพสต์โซเชียลที่สะท้อนศีล 5 หรือพรหมวิหาร 4 เช่น โพสต์ให้กำลังใจเพื่อนแทนการบูลลี่ เป็นต้น

2.3 การเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสม การสื่อสารหลักธรรมควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่เป็นเชิงเทคนิคทางศาสนา มากเกินไป ควรแปลความหมายเป็นภาษาสมัยใหม่ที่เข้าใจง่าย พร้อมยกตัวอย่างจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างการเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมกับโลกความเป็นจริง ลองเปลี่ยนคำพูดแทนที่จะพูดว่า “สมาธิจะทำให้บรรลุธรรม” อาจปรับเป็น “สมาธิช่วยให้เรามีสมองที่สงบ ทำการบ้านได้เสร็จเร็วขึ้น” หรือยกตัวอย่างปัญหาที่เด็กเจอจริง เช่น “การเล่นเกมนอนหลับ” แล้วเชื่อมโยงกับมัตตัญญตา (รู้จักประมาณ)

2.4 การเน้นการปฏิบัติและการสะท้อนคิด การฝึกสมาธิสั้น ๆ การจดบันทึกความดี หรือ การสะท้อนตนผ่านกิจกรรม “ไดอารี่ธรรมะ” ล้วนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “ความสัมพันธ์กับตนเอง” และเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมผ่านกระบวนการภายใน

สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรม มุ่งเน้นการประยุกต์หลักธรรมอย่างเป็นรูปธรรมให้เยาวชนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง โดยใช้ศีล 5 เพื่อฝึกวินัยและความรับผิดชอบ พรหมวิหาร 4 เพื่อฝึกความเข้าใจผู้อื่นและจัดการความขัดแย้ง ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา และสัปปริยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมความรู้จักตนเอง การรู้จักใช้เวลา และการปรับตัวกับสังคม การถ่ายทอดธรรมะควรสอดคล้องกับยุคดิจิทัลผ่านสื่อสร้างสรรค์ เช่น คลิปสั้น เกมออนไลน์ หรือกิจกรรมเชิงประสบการณ์ เช่น ค่ายคุณธรรม จิตอาสา และโครงการพุทธธรรม พร้อมเน้นการสะท้อนตน การจดบันทึก และการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อเชื่อมโยงหลักธรรมกับปัญหาชีวิตจริงของเด็กยุค Generation Alpha บทบาทของพระสอนศีลธรรมในยุคใหม่จึงเป็นทั้งผู้บรรยายและโค้ชทางจริยธรรม คอยชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา และสร้างเครือข่ายกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ทำให้เยาวชนเข้าใจ ปฏิบัติ และพัฒนาคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

แนวทางพัฒนาพระสอนศีลธรรมสู่ผู้นำการปลูกฝังคุณธรรมในอนาคต

ในยุคที่สังคมไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เยาวชนจำนวนไม่น้อยมีความสับสนทางคุณค่า ขาดแบบอย่างที่ดี และหลงใหลในวัตถุนิยม การพัฒนาทางจริยธรรมและคุณธรรมจึงเป็นภารกิจเร่งด่วนของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ “พระสอนศีลธรรม” ในฐานะผู้แทนพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาการส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมกลายเป็น “ผู้นำการปลูกฝังคุณธรรมในอนาคต” ควรดำเนินผ่านแนวทางเชิงพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังต่อไปนี้

1. เสริมสร้างสมรรถนะทางวิชาการและทักษะการสอน พระสอนศีลธรรมควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้เชิงลึกทั้งในด้านพระพุทธศาสนา และศาสตร์การสอนยุคใหม่ เช่น การออกแบบกิจกรรม Active Learning, การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ การประเมินผลแบบอิงสมรรถนะ และการใช้จิตวิทยาการสื่อสาร เพื่อให้สามารถถ่ายทอดธรรมะได้อย่างเข้าใจง่าย น่าสนใจ และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยพระสอนศีลธรรมควรมีความรู้ทั้งด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์การเรียนการสอนยุคใหม่ เช่น Active Learning และ Competency-based Learning เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมที่นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียน ตัวอย่าง การสอนเรื่อง “เบญจศีล” ไม่เพียงแค่บรรยาย แต่ให้เด็กทำโครงการกลุ่ม เช่น สำรวจพฤติกรรมในโรงเรียนว่าอะไรเข้าใกล้ศีลข้อใดบ้าง (เช่น การไม่ลอกการบ้านเพื่อน = ศีลข้อ 2) แล้วนำเสนอในรูปแบบอินโฟกราฟิก เด็กจึงได้เรียนรู้เชิงประสบการณ์ ไม่ใช่ท่องจำ

2. พัฒนารูปแบบเป็น “โค้ชทางจริยธรรม” (Ethical Coach) พระสอนศีลธรรมยุคใหม่ไม่ควรจำกัดบทบาทเพียงแค่ “ผู้บรรยายธรรม” หากแต่ควรมีทักษะการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาทางจริยธรรม (moral mentor) โดยส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักใคร่ครวญ สำรวจตนเอง และฝึกตัดสินใจอย่างมีหลักธรรมกำกับ เช่น การใช้ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นฐานในการตั้งคำถามชีวิต และการใช้หลักสัปปริยธรรมในการพิจารณาตนและผู้อื่น (พระศักดิ์ดา งานหมั่น, 2561) ตัวอย่าง ใช้ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการโค้ช เช่น ตัวอย่างคำถาม “วันนี้หนูรักษาศีลข้อใดได้บ้าง?” เป็นการเชื่อมโยงกับการควบคุมพฤติกรรม, ให้เด็กฝึกสมาธิสั้น ๆ 3 นาที เป็นการเชื่อมโยงกับการจัดการอารมณ์, แลกเปลี่ยนสิ่งที่เรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงกับการใช้ปัญญา ซึ่งกิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กเจน Alpha ที่ใจร้อนและวอกแวกง่ายได้ฝึกความอดทนและสติไปพร้อมกัน

3. เสริมสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน ชุมชน และครอบครัว พระสอนศีลธรรมควรทำงานเชิงรุกกับเครือข่ายทั้งโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม เช่น ค่ายพุทธบุตร โครงการจิตอาสา กิจกรรมสวดมนต์ สมาธิ หรือเวทีแลกเปลี่ยนคุณธรรม การมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับผู้ปกครองและครู จะช่วยให้การปลูกฝังคุณธรรมเป็นไปอย่างมีพลังและยั่งยืน ตัวอย่าง คือ พระสอนศีลธรรมจัด “ค่ายพุทธธรรมออนไลน์” โดยให้เด็กทำกิจกรรมจิตอาสา เช่น ร่วมกับผู้ปกครองเก็บขยะในชุมชน แล้วถ่ายคลิปสะท้อนประสบการณ์ นำมาแลกเปลี่ยนในห้องเรียน วิธีนี้ช่วยให้

หลักธรรม (พรหมวิหาร 4 – เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ถูกนำมาใช้จริงในสภาพแวดล้อมของเด็ก

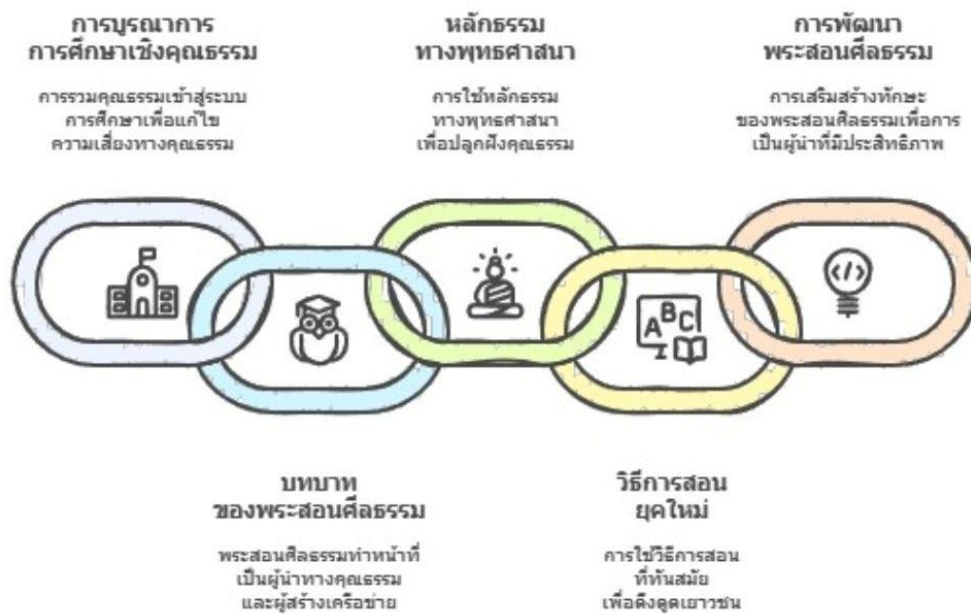
4. ใช้สื่อสร้างสรรค์และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมในยุคสื่อออนไลน์ พระสอนศีลธรรมสามารถเป็น “Influencer ทางธรรม” ได้ โดยจัดทำสื่อธรรมะสั้น ๆ ที่เข้าถึงง่าย เช่น คลิปวิดีโอ TikTok ธรรมะ สื่ออินโฟกราฟิก บทความธรรมะร่วมสมัย หรือ podcast ธรรมะประจำวัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงภาษาที่เหมาะสม สื่อที่ไม่ซับซ้อน และเชื่อมโยงกับปัญหาชีวิตของเยาวชนในปัจจุบัน (พลอย จันทร์เนตร, 2562) ในยุคที่เด็กเจน Alpha ค่อนข้างกับ TikTok, YouTube และเกมออนไลน์ พระสอนศีลธรรมสามารถทำหน้าที่เป็น “Digital Dhamma Influencer” ตัวอย่าง เช่น ทำคลิป 1 นาที ใน TikTok เรื่อง “ศีล 5 เวอร์ชันชีวิตนักเรียน” เช่น ศีลข้อ 4 = ไม่โกหกครูเรื่องการบ้าน, การใช้เกมออนไลน์เล็ก ๆ เช่น เกมจับคู่ศีลกับสถานการณ์ชีวิตจริง, ทำ Podcast “ธรรมะ 5 นาที” ให้เด็กฟังก่อนนอน เป็นต้น ซึ่งสื่อเหล่านี้ช่วยให้ธรรมะไม่เป็นเพียงคำสอนที่นามธรรม แต่เป็นเครื่องมือที่เด็กเข้าถึงง่ายและสนุก

5. ประเมินตนเองและพัฒนาภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ พระสอนศีลธรรมพึงฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการครองตน (เช่น การรักษาศีล การเจริญภาวนา) การครองคน (การมีเมตตาธรรม กรุณา) และการครองงาน (การมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) เพื่อเป็นแบบอย่างทางธรรมและจิตวิญญาณแก่เยาวชนได้อย่างแท้จริง (วิชาญชัย บุญแสง, 2565) ซึ่งพระสอนศีลธรรมควรฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแบบอย่างเชิงปฏิบัติ (Role Model) ตัวอย่าง เช่น ในช่วงเวลาเรียน พระอาจารย์เล่าให้เด็กฟังว่า “วันนี้อาตมาฝึกอุเบกขาเวลารถติดอย่างไร” หรือ “อาตมาเคยพลาดเพราะใจร้อน แล้วแก้ไขอย่างไร” โดยการเล่าประสบการณ์จริงเช่นนี้ ทำให้เด็กเห็นการเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมกับชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ใช่เพียงแนวคิดลอย ๆ

สรุปได้ว่า พระสอนศีลธรรมในศตวรรษที่ 21 ไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ธรรมะ หากแต่ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรม ด้วยทักษะการสื่อสารที่ร่วมสมัย การเข้าใจบริบทของเยาวชน และการทำงานแบบเครือข่าย การยกระดับพระสอนศีลธรรมให้เป็น “ผู้นำการปลูกฝังคุณธรรมในอนาคต” คือการลงทุนกับรากฐานของสังคมไทยอย่างยั่งยืน เพราะเมื่อธรรมะอยู่ในใจเยาวชน สังคมก็จะมีคนสงบ สันติ และมีคุณภาพในระยะยาว

บทสรุป

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาเยาวชนเจนเอเรชันอัลฟ่าให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในยุคดิจิทัล ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า แม้เด็กกลุ่มนี้จะเติบโตมาพร้อมศักยภาพด้านเทคโนโลยีสูง แต่กลับเผชิญความเสี่ยงด้านคุณธรรม เช่น ขาดวินัย ความอดทน ความเมตตา และความรับผิดชอบ อันเนื่องมาจากการใช้สื่อออนไลน์มากเกินไปและปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว-ชุมชนที่ลดลง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นที่ระบบการศึกษาไทยต้องบูรณาการการเรียนรู้เชิงคุณธรรมอย่างจริงจัง พระสอนศีลธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการปลูกฝังคุณธรรม โดยไม่เพียงทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรม แต่ยังทำหน้าที่เป็นครูต้นแบบ ผู้โค้ชทางจริยธรรม และผู้สร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อสร้างระบบนิเวศทางคุณธรรมที่ยั่งยืน หลักพุทธธรรมสำคัญที่เหมาะสมต่อการปลูกฝัง ได้แก่ เบญจศีล พรหมวิหาร 4 ไตรสิกขา และสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งสามารถถ่ายทอดผ่านวิธีการที่สอดคล้องกับยุคสมัย เช่น การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (ค่ายคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา โครงการพุทธธรรม) และการใช้สื่อดิจิทัลสร้างสรรค์ (คลิปสั้น เกมออนไลน์ อินโฟกราฟิก) ที่เข้าถึงง่ายสำหรับเยาวชน นอกจากนี้ การพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีสมรรถนะทางวิชาการ ทักษะการสอนยุคใหม่ ความสามารถด้านดิจิทัล และภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ ถือเป็นการลงทุนสำคัญที่จะทำให้พระกลายเป็น “ผู้นำการปลูกฝังคุณธรรมในอนาคต” เมื่อดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วน จะช่วยให้เยาวชน เจนเอเรชันอัลฟ่าเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และสามารถดำรงชีวิตอย่างสมดุลในสังคมปัจจุบันและอนาคต

ภาพที่ 1 ทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาเยาวชนเจนเอเรชั่นอัลฟ่า

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ พันธุ์มณี. (2567). ผู้อำนวยการโรงเรียน. *สัมภาษณ์*. 11 กันยายน.
- ชนันภรณ์ อารีกุล. (2562). การศึกษาทางเลือก: รูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเจนเอเรชั่นแอลฟา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(3), 270–283.
- ชาญวิทย์ แพรนภดล. (2559). *ทำความเข้าใจวิถีเลี้ยงลูกในยุค เจน อัลฟ่า (Gen Alpha)*. สืบค้นจาก <https://th.theasianparent.com/gen-alpha>.
- ณกมล ปุณฺชเขตต์ทิกุล. (2567). *คุณธรรมในวิถีชีวิตดิจิทัล : กับความท้าทาย “คุณธรรมคือชาติ”*. สืบค้นจาก <https://www.banmuang.co.th/column/politic/7958>.
- ดิณณพัชร์ พูลพิพัฒน์, ณรงค์ กฤติขจรกรกุล และ ณนรศ เต็มศักดิ์เจริญ. (2562). 10 ปรากฏการณ์คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).
- นิภาพร อภิสิทธิ์वासนา, เจียมใจ ศรีชัยรัตนกุล และ มณีรัตน์ เทียมหมอก. (2564). สถานการณ์การติดเกม และปัจจัยที่มีผลต่อการติดเกมในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา : เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*, 37(3), 254-266.
- พระจิรกฤต รัตนปุญโญ. (2566). การจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมในศตวรรษที่ 21. *วารสารชัยมงคลปริทรรศน์*, 3(1), 13–19.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศักดิ์ดา งานหมั่น. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(1), 1–10.
- พลอย จันทรเนตร. (2562). *การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของเด็กเจนเอเรชั่นอัลฟ่าผ่านเนื้อหาบนช่องทางยูทูบ*. (วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- พัชราภา ตันติชูเวช. (2560). *เจนเอเรชั่นแอลฟา: เจนเอเรชั่นใหม่ในสังคมไทยศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรพล มะลิซ้อน. (2560). *การปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้านชุมแสง ตำบลชุมแสง อำเภอเสตึก จังหวัดบุรีรัมย์*. (พุทธศาสนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

- วิชาญชัย บุญแสง. (2565). กระบวนการเสริมสร้างเยาวชนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 5(4), 147–158.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2563). *คู่มือปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรม*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิริกร สีนสม. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2559). *ทำความเข้าใจวิถีเลี้ยงลูกในยุคเจนอัลฟ่า*. สืบค้นจาก <https://th.theasianparent.com/-generation-alpha>.
- อาคม ช่วยบำรุง. (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 9(11), 161–180.
- Schawbel, D. (2014). *5 Predictions for Generation Alpha*. Retrieved from <http://danchawbel.com/blog/5-predictions-for-generation-alpha>.

The Responsibilities of Thai Children in The AI Era: Adapting, Learning, and Creating Value in A Globalized World

Phrakhrupunyaphisan (Wichanchai Katapunyo)^{1*} Teeraphong Somkhaoyai²
and Khrongrat Chairueang³

¹ Doctor of Education, Buddhist Educational Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

² Buddhist Educational Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

³ Independent Researcher, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Khoom.2544@gmail.com

ABSTRACT

This academic article presents the responsibilities of Thai children in the era of artificial intelligence (AI), emphasizing adaptation, learning, and value creation in a globalized world. The study reveals that in the 21st century, advancements in AI and globalization significantly impact the lifestyles of Thai youth, presenting both opportunities and challenges, particularly concerning issues of discipline, responsibility, and digital literacy, which affect harmonious coexistence in a digital society. The basic education curriculum designates “responsibility” as a necessary trait for living in modern society. While AI offers opportunities for personalized learning and effective classroom management, it also poses ethical risks, such as algorithmic bias and violations of privacy. Therefore, it is essential for youth to develop critical judgment, ethical standards, and informed skills in utilizing AI. The article proposes strategies for cultivating responsibility among youth through the integration of digital skills, critical thinking, and AI literacy, utilizing learner-centered activities, including case study analysis and community-benefiting projects. Recommendations highlight the importance of fostering a culture of integrity and responsibility in technology use to ensure that Thai youth grow into quality digital citizens who actively contribute to the sustainable development of Thai society in the era of globalization.

Keywords: Responsibility, Globalization, Digital Literacy, Ethics, Thai Youth

ความรับผิดชอบของเด็กไทยในยุค AI: การปรับตัว เรียนรู้ และสร้างคุณค่าในโลกาภิวัตน์

พระครูปัญญาพิศาล (วิชาญชัย กตปุญโญ)^{1*} อีระพงษ์ สมเขายใหญ่² และ ครองรัฐ ใจเรือง³

¹ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

² สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

³ นักวิจัยอิสระ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Khoom.2544@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอความรับผิดชอบของเด็กไทยในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเน้นการปรับตัว เรียนรู้ และสร้างคุณค่าในโลกาภิวัตน์ การศึกษาพบว่าในศตวรรษที่ 21 ความก้าวหน้าของ AI และโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเยาวชนไทย ทั้งในด้านโอกาสและความท้าทาย โดยเฉพาะปัญหาการขาดวินัย ความรับผิดชอบ และความรู้เท่าทันดิจิทัล ซึ่งมีผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมดิจิทัล หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ “ความรับผิดชอบ” เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่ AI มีทั้งโอกาสในการสนับสนุนการเรียนรู้ส่วนบุคคลและการบริหารจัดการชั้นเรียน แต่ก็มีความเสี่ยงด้านจริยธรรม เช่น อคติจากอัลกอริธึมและการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ดังนั้น เยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาวิจารณญาณ จริยธรรม และทักษะการใช้ AI อย่างรู้เท่าทัน บทความเสนอแนวทางการพัฒนาความรับผิดชอบของเยาวชนผ่านการบูรณาการทักษะดิจิทัล การคิดเชิงวิพากษ์ และความฉลาดรู้เกี่ยวกับ AI โดยใช้กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการวิเคราะห์กรณีศึกษาและการทำโครงการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ข้อเสนอแนะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบ, โลกาภิวัตน์, ความรู้ด้านดิจิทัล, จริยธรรม, เยาวชนไทย

© 2025 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้ได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม วิถีชีวิต และค่านิยมของเยาวชนไทยอย่างมีนัยสำคัญ ความสะดวกสบายจากเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้เวลา การเรียนรู้ และการสื่อสาร แต่ขณะเดียวกันก็สร้างความท้าทายในด้านความรับผิดชอบและวินัยส่วนบุคคล สถานการณ์ดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนจากปัญหาที่พบในปัจจุบัน เช่น การขาดวินัยในตนเอง การเสพติดเกมความจำเป็น ตลอดจนการขาดความร่วมมือทางสังคม (กรกมล ศรีวัฒน์, 2567) นอกจากนี้ รายงานของ World Economic Forum (WEF) ยังชี้ให้เห็นว่า การศึกษาไทยในยุค AI จำเป็นต้องปรับตัวอย่างมาก เนื่องจากระบบการเรียนการสอนกำลังเผชิญแรงกดดันจากความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสภาพสังคมดิจิทัล (ประภาพรณ วิภาตวิทย์, 2567) ปัญหาเหล่านี้ทำให้การบ่มเพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน และสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในกลุ่มเยาวชนกลายเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน

ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยเป็นหนึ่งในคุณธรรมสำคัญที่ผู้เรียนพึงมีควบคู่กับคุณธรรมและค่านิยมอื่น ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และการใฝ่เรียนรู้ ความรับผิดชอบไม่ได้เป็นเพียงคุณลักษณะด้านพฤติกรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมดิจิทัล ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างไร้พรมแดน (ชาวีวัฒน์ ธิวรวงษ์, 2568) การพัฒนาความรับผิดชอบในเยาวชนจึงต้องดำเนินควบคู่กับการส่งเสริมจิตสำนึกในการเคารพสิทธิของผู้อื่น การระมัดระวังต่อการใช้ข้อมูล และการรู้จักปกป้องข้อมูลส่วนตัว อันเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มี

คุณภาพ (TOJO News, 2568) หากเยาวชนขาดคุณลักษณะนี้ ไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อการปรับตัวในชีวิตประจำวัน แต่ยังอาจกระทบต่อการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของสังคมโดยรวม

AI และโลกาภิวัตน์มีบทบาททั้งในฐานะโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาความรับผิดชอบของเยาวชนไทย ในด้านโอกาส AI สามารถช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้และฝึกทักษะที่หลากหลายอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น การใช้โมเดลภาษาขนาดใหญ่ (LLM) เพื่อสืบค้นข้อมูล ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และช่วยจัดการเวลาในการสอน ทำให้ครูสามารถใช้เวลาร่วมกับนักเรียนได้มากขึ้น (ประภาพรรณ วิภาตวิทย์, 2567) สิ่งเหล่านี้ส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และบริหารเวลาอย่างมีวินัย อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง AI ก็เป็นความเสี่ยงด้านจริยธรรม เช่น อคติที่เกิดจากระบบอัตโนมัติ หรือความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีที่อาจทำให้บางกลุ่มไม่ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียม (Anderson, 2025) ดังนั้น การรู้เท่าทัน AI การตัดสินใจใช้อย่างมีจริยธรรม และการเคารพสิทธิของผู้อื่น จึงเป็นแนวทางสำคัญที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อเยาวชนไทยในยุคดิจิทัลและโลกาภิวัตน์

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับตัวและพัฒนาทักษะความรับผิดชอบต่อเยาวชนไทยให้เหมาะสมกับสังคมในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) และโลกาภิวัตน์ โดยเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้เยาวชนสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า ทั้งนี้ บทความยังมุ่งให้สถานศึกษาและสังคมใช้เป็นแนวทางในการบ่มเพาะคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่ออย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบของตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมดิจิทัลได้อย่างสันติและยั่งยืน

การตระหนักรู้และเข้าใจบริบทของโลกาภิวัตน์และ AI

ด้วยการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกรวดเร็ว ประเด็นสำคัญที่ชี้ให้เห็นคือ การเติบโตที่รวดเร็วของเทคโนโลยีอาจเป็นดาบสองคมในการใช้เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบ ดังที่ พรหมพิลาศ กุลดิลก (2560) ได้กล่าวถึง ความเป็นโลกาภิวัตน์ที่ว่า โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างเวลาและพื้นที่ใหม่ ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมที่ยึดติดถิ่นที่และมีการติดต่อกันใกล้ชิด ไปสู่สังคมสมัยใหม่ที่ผู้คน สามารถติดต่อสัมพันธ์ทางไกลกับคนอื่น ๆ ข้ามเวลาและพื้นที่อย่างใกล้ชิด รวดเร็วสร้างเป็นเครือข่ายสังคม ผ่านระบบคมนาคมและเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมในมิติต่าง ๆ มากมาย ในขณะที่ตลอดระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยในปัจจุบันถูกพัฒนาให้หลายแพลตฟอร์มในการเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกัน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การแพทย์ ธุรกิจ ไปจนถึงภาคบริการ โดยเฉพาะในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันอัจฉริยะที่สามารถอำนวยความสะดวกในการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย เช่น ระบบแปลภาษาอัตโนมัติ ระบบผู้ช่วยเสมือน การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และเครื่องมือช่วยวิเคราะห์การเรียนรู้ของนักเรียนแบบรายบุคคล (Personalized Learning) (Citation needed) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในหลายมิติ ทั้งการศึกษา ธุรกิจ การแพทย์ และการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ระบบแปลภาษาอัตโนมัติ ผู้ช่วยเสมือน และการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของเยาวชน อย่างไรก็ตาม หากขาดการกำกับดูแลที่เหมาะสม AI อาจกลายเป็นปัจจัยที่ลดทอนคุณค่ามนุษย์ ทำให้ผู้เรียนพึ่งพาเครื่องมือมากกว่าการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง ดังนั้น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนสามารถแยกแยะข้อมูลจริงเท็จ ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล และใช้ AI อย่างมีจริยธรรม การเน้นพัฒนา Critical Thinking จึงไม่ใช่เพียงการฝึกคิดอย่างมีเหตุผล แต่คือการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาในการเผชิญกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ถึงแม้เทคโนโลยี AI จะเข้ามามีบทบาทต่อเยาวชนอย่างมี อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ก็เป็นอันตรายต่อเยาวชน โดยอาจมอบโอกาสและความสะดวกสบายหลายด้านในการเรียนรู้และความบันเทิงสำหรับเด็ก แต่ก็แฝงมาด้วยความเสี่ยงหลายประการที่ผู้ปกครองไม่ควรมองข้าม ได้แก่

1) การแพร่กระจายอคติและความเกลียดชัง AI เรียนรู้จากข้อมูลมหาศาลบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจรวมถึงอคติทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรมโดยไม่เจตนา ส่งผลให้ AI บางระบบสะท้อนอคติเดิมเหล่านั้นออกมา เช่น การสร้างเนื้อหาที่มีอคติหรือภาพเหมารวม ผู้ใหญ่จึงควรสอนให้เด็กมีวิจารณญาณในการรับข้อมูล และเข้าใจว่าความคิดที่ได้จาก AI ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเสมอไป

2) การละเมิดความเป็นส่วนตัว AI มักเก็บข้อมูลของผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นประวัติการค้นหา เสียงพูด หรือพฤติกรรมบนโลกออนไลน์ ตัวอย่างเช่น ของเล่น AI บางชนิดสามารถบันทึกเสียงสนทนาในบ้านและส่งต่อไปยังเซิร์ฟเวอร์ของบริษัทที่ผลิตโดยที่ผู้ใช้อาจไม่รู้ตัว ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลของเด็กและครอบครัวรั่วไหลสู่บุคคลที่สามโดยไม่ตั้งใจ

3) การกำหนดเป้าหมายทางการตลาดอย่างแอบแฝง AI มีความสามารถในการติดตามพฤติกรรมการใช้งานของเด็ก และใช้ข้อมูลเหล่านั้นนำเสนอเนื้อหาโฆษณาที่ปรับให้ตรงกับความสนใจ เช่น เกมหรือของเล่นที่เด็กสนใจ ซึ่งอาจกระตุ้นให้เกิดการบริโภคโดยไม่รู้เท่าทัน และอาจพาเด็กเข้าสู่สภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม

4) การกลั่นแกล้งและหลอกลวงผ่านเทคโนโลยี Deepfake Generative AI สามารถสร้างภาพ เสียง หรือวิดีโอปลอมได้อย่างแนบเนียน เช่น การตัดต่อภาพโป๊ปลอม หรือการโคลนเสียงเพื่อหลอกให้เด็กให้ข้อมูลส่วนตัวหรือโอนเงิน การกระทำเหล่านี้อาจกลายเป็นรูปแบบใหม่ของการคุกคามทางเพศหรือการกลั่นแกล้งไซเบอร์ ซึ่งอันตรายและยากต่อการตรวจสอบ (American Academy of Pediatrics Council on Communications & Media, 2024)

ผู้เขียนเห็นด้วยแม้ AI จะสร้างคุณค่าในการเรียนรู้ แต่ก็แฝงความเสี่ยงที่อาจกระทบต่อเยาวชนหลายด้าน ได้แก่ (1) การแพร่กระจายของอคติทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม เนื่องจาก AI เรียนรู้จากข้อมูลที่มีอคติบนอินเทอร์เน็ต จึงอาจสะท้อนภาพเหมารวมในเนื้อหาที่สร้างขึ้น (2) การละเมิดความเป็นส่วนตัว จากการเก็บข้อมูลผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง เช่น เสียงสนทนา หรือพฤติกรรมออนไลน์ ซึ่งอาจรั่วไหลสู่บุคคลที่สาม (3) การขึ้นนำทางการตลาดแอบแฝงผ่านอัลกอริทึมที่ปรับเนื้อหาให้ตรงกับความสนใจของเด็ก และ (4) การกลั่นแกล้งผ่านเทคโนโลยี Deepfake ที่สามารถสร้างภาพหรือเสียงปลอมได้อย่างแนบเนียน (American Academy of Pediatrics Council on Communications & Media, 2024) ตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนว่า AI ไม่ได้เป็นกลางเสมอไป การเรียนรู้เกี่ยวกับจริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethics) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนตกเป็นเหยื่อของเทคโนโลยีที่ใช้โดยขาดความเข้าใจ

ขณะที่สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2559) ได้ประมวลข้อมูลจากสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) เกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะในโลกยุคดิจิทัล หรือที่เรียกว่า “ความฉลาดทางดิจิทัล” (Digital Intelligence Quotient: DQ) ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21 โดยระบุไว้ 8 ทักษะสำคัญที่เยาวชนยุคใหม่ควรเรียนรู้เพื่อเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ ดังนี้

1) ทักษะการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) คือ ความสามารถในการสร้างและจัดการอัตลักษณ์ของตนเองทั้งในโลกออนไลน์และโลกจริง เช่น เด็กสามารถแสดงความสามารถพิเศษของตนเองผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Facebook หรือ YouTube

2) ทักษะการจัดการเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) คือ ความสามารถในการบริหารเวลาในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และการจัดสรรเวลาใช้อุปกรณ์หลายชนิดในเวลาเดียวกัน เช่น เด็กสามารถชมการ์ตูนบน YouTube ผ่านสมาร์ทโฟน ขณะเดียวกันค้นหาข้อมูลผ่านแท็บเล็ตได้อย่างเหมาะสม

3) ทักษะการจัดการกับการคุกคามบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) คือ ความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามหรือการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ เช่น เด็กรู้จักปกป้องตนเอง ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวให้กับบุคคลแปลกหน้า

4) ทักษะการจัดการความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity Management) คือ ความสามารถในการป้องกันข้อมูลส่วนตัวผ่านระบบรักษาความปลอดภัย เช่น การตั้งรหัสผ่านที่รัดกุมเพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต

5) ทักษะการจัดการความเป็นส่วนตัว (Privacy Management) คือ ความสามารถในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกเปิดเผยหรือรบกวนจากผู้อื่น เช่น เด็กสามารถปฏิเสธคำขอเป็นเพื่อนจากบุคคลที่ไม่รู้จักในโซเชียลมีเดีย

6) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องและคลาดเคลื่อน รวมถึงข้อมูลที่ปลอดภัยหรือเสี่ยงอันตราย เช่น เด็กสามารถบอกข้อดีและข้อเสียของเกมหรือสื่อออนไลน์ได้

7) ทักษะการจัดการร่องรอยข้อมูลในโลกออนไลน์ (Digital Footprints Management) คือ ความสามารถในการควบคุมข้อมูลที่ตนเองเผยแพร่ และเข้าใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากข้อมูลนั้น เช่น เด็กสามารถลบโพสต์หรือข้อมูลที่ไม่เหมาะสมออกจากบัญชีของตน

8) ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) คือ ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย มีจริยธรรม และเคารพผู้อื่น เช่น เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ด้วยภาษาที่สุภาพ และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ซึ่งสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2559) ได้เสนอแนวคิด “ความฉลาดทางดิจิทัล” (Digital Intelligence Quotient: DQ) ซึ่งประกอบด้วย 8 ทักษะหลักที่เยาวชนควรมี เช่น การรักษาอัตลักษณ์ดิจิทัล การจัดการเวลาหน้าจอ การป้องกันการกลั่นแกล้งไซเบอร์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม อย่างไรก็ตาม การพัฒนา DQ จะมีความหมายมากขึ้นเมื่อบูรณาการร่วมกับทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ครูและสถานศึกษาควรออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียน “คิด ถาม วิเคราะห์ และลงมือทำ” ผ่านโครงการ AI เพื่อสาธารณประโยชน์ (AI for Good) การวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case Study Analysis) และการเรียนรู้ผ่านปัญหา (Problem-Based Learning) เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกใช้วิจารณญาณทางจริยธรรมและสังคมควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ การประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และภาครัฐจึงเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบทางดิจิทัล เพื่อให้เยาวชนไทยเติบโตเป็น “พลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ” ในยุคปัญญาประดิษฐ์อย่างแท้จริง

การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) เป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณ และมีจริยธรรม ทั้งในด้านการสื่อสาร การผลิตสื่อ และการใช้ข้อมูลอย่างปลอดภัยและเหมาะสม โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนี้สำหรับเด็กควรอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน (พิรวิชัย คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ, 2561) ดังนี้

1) ระดับครอบครัว: ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่าง สร้างทักษะและปลูกฝังจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว และควบคุมการเข้าถึงสื่อที่ไม่เหมาะสม

2) ระดับสถานศึกษา: โรงเรียนควรจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัล และจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียน พร้อมอบรมครูให้มีความรู้ในการถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ระดับกระทรวงและหน่วยงานรัฐ: ควรกำหนดนโยบายชัดเจน สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร และจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเผยแพร่ความรู้ในระดับชาติ

4) ระดับผู้ให้บริการสื่อดิจิทัล: ควรผลิตเนื้อหาที่สร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัลอย่างปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน

5) ระดับเครือข่ายภาคประชาสังคม: สนับสนุนการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และการอบรมที่ช่วยให้เด็กมีภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล เช่น การให้ความรู้เรื่องสิทธิ ลิขสิทธิ์ และการไม่ทิ้งร่องรอยออนไลน์

ทั้งนี้ การเรียนรู้ที่เหมาะสมควรสอดคล้องกับวัยของเด็ก เช่น เด็กเล็กควรเริ่มเรียนรู้การตั้งรหัสผ่าน การป้องกันการถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ และความเข้าใจเรื่องลิขสิทธิ์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างมีคุณภาพในอนาคต นอกจากนี้ เด็กในช่วงวัยประถมและมัธยมควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าใจถึงผลกระทบของการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ รู้เท่าทันข่าวสารที่อาจเป็นเท็จ หรือเนื้อหาที่ชักจูงให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสม ตลอดจนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เช่น การใช้โปรแกรมออกแบบ การผลิตสื่อดิจิทัล หรือการเขียนโค้ดเบื้องต้น ซึ่งจะช่วยพัฒนาให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์และมีทักษะการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม

ในระดับมัธยมปลายและอุดมศึกษา ควรเน้นการบูรณาการทักษะดิจิทัลกับการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการค้นคว้าวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล หรือการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการอย่างมีจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้จะส่งผลให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ มีสำนึกทางจริยธรรม และสามารถปรับตัวได้ต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคดิจิทัล

ทักษะการเรียนรู้ใหม่เด็กไทยต้องมีในยุคปัจจุบันและการเสริมทักษะใหม่ในยุค AI

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (AI) และสื่อดิจิทัล ได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการเรียนรู้ พฤติกรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยอย่างลึกซึ้ง ระบบการศึกษาจึงไม่สามารถยึดติดอยู่กับแนวทางเดิม แต่จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความซับซ้อน ความไม่แน่นอน และความเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ทักษะที่เคยเพียงพอในอดีตอาจไม่ตอบโจทย์ยุคปัจจุบันอีกต่อไป เด็กไทยจำเป็นต้องมี “ทักษะใหม่” ที่ครอบคลุมทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพร้อมรับมือกับนวัตกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะในยุคที่ AI ไม่ใช่เพียงเครื่องมือ แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจ การพัฒนาทักษะด้าน Digital Literacy, Coding, Critical Thinking และ AI Literacy จึงไม่ใช่ทางเลือก แต่คือความจำเป็นในการสร้างพลเมืองไทยให้สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก และอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบ โดนสามารถนำเสนอข้อมูลได้ดังนี้

1. ทักษะใหม่ที่เด็กไทยต้องมีในยุคปัจจุบัน

เด็กยุคปัจจุบันควรมีทักษะสำคัญที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและประสบความสำเร็จได้ (NEUROGENIU, 2564) ดังนี้ 1) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ช่วยนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์สร้างไอเดียใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและคิดค้นสิ่งใหม่ 2) การสื่อสาร (Communication) ทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์ ทั้งการฟังและพูด เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง 3) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์อย่างรอบด้าน 4) ความเป็นผู้นำ (Leadership) ความมั่นใจในการพัฒนาศักยภาพตนเองและทีม นำทีมสู่เป้าหมายและสร้างแรงบันดาลใจ 5) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) ทักษะสำคัญในการติดต่อสื่อสารเพื่อตัดสินใจร่วมกันและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ 6) ทักษะสมอง (Brain Skill) เข้าใจสมองและความคิดตนเอง เพื่อใช้จุดแข็งและพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม 7) กรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) มองความล้มเหลวเป็นโอกาสเรียนรู้และปรับปรุง 8) ความฉลาดด้านสังคม (Social Intelligence) การสร้างความสัมพันธ์ เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมถึงควบคุมการแสดงออกให้เหมาะสม 9) ความฉลาดในการแก้ปัญหา (Adversity Intelligence) ปรับตัวและหาทางแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อ และ 10) ความฉลาดด้านอารมณ์ (Emotional Intelligence) การควบคุมและจัดการกับอารมณ์ตนเอง รวมถึงเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น

2. ทักษะสำคัญของ Digital Literacy

ในยุคสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของชีวิตประจำวัน ทักษะด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต การทำงาน และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนา Digital Literacy ไม่ได้หมายถึงเพียงการใช้เทคโนโลยีเป็นเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ สื่อสาร สร้างสรรค์ และจัดการข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและวิจารณญาณ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 5 ทักษะหลัก (กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 2567) ดังนี้

1) ทักษะการเข้าใจสื่อ (Media Literacy) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการเข้าใจบริบท รูปแบบ และกลยุทธ์ของสื่อดิจิทัล ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น และประเมินความถูกต้องของเนื้อหาอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม (fake news) และการบิดเบือนข้อมูล

2) ทักษะการสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ผู้เรียนควรเข้าใจมารยาทดิจิทัล (netiquette) จริยธรรมการสื่อสาร การเคารพสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนสามารถรักษาความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลตนเองได้อย่างเหมาะสม

3) ทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creation) การผลิตสื่อและเนื้อหาดิจิทัลควรเป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบ ผู้เรียนต้องตระหนักถึงลิขสิทธิ์ ทรัพย์สินทางปัญญา และความหลากหลายของความคิดเห็น โดยเนื้อหาที่สร้างขึ้นควรส่งเสริมคุณค่าทางสังคมและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4) ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ทักษะนี้มุ่งเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้เรียนควรมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งคำถาม และตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์หรือข้อมูลที่ได้รับในโลกดิจิทัล ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติและรับผิดชอบ

5) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) ผู้เรียนควรสามารถรับมือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมดิจิทัล เช่น ปัญหาทางเทคนิค ภัยคุกคามทางไซเบอร์ หรือการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (cyberbullying) ตลอดจนสามารถแจ้งปัญหาหรือขอความช่วยเหลือจากแหล่งที่เชื่อถือได้อย่างเหมาะสม

3. การพัฒนา Critical Thinking ควบคู่กับ AI Literacy ในห้องเรียนยุคใหม่

ในบริบทของห้องเรียนยุคดิจิทัล การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ควบคู่กับความฉลาดรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ มีความรับผิดชอบ และสามารถตั้งคำถามเชิงลึกต่อข้อมูลที่ได้รับจากระบบอัตโนมัติ (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2568) ได้แก่

1) เน้นกระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Center Student Thinking) การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างมีระบบ กล่าวตั้งคำถามกับข้อมูลที่ได้รับ ไม่ยอมรับคำตอบจาก AI โดยปราศจากการไตร่ตรอง ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนให้สะท้อนความคิด วิเคราะห์ และประเมินทางเลือกต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อไม่ตกเป็นผู้บริโภคมูลแบบไม่รู้เท่าทัน

2) กำหนดระดับการใช้ AI อย่างชัดเจน (Be Explicit on Level of AI Use) ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ ควรกำหนดบทบาทของ AI ให้ชัดเจน เช่น ใช้ AI ในการสืบค้นข้อมูล ตรวจสอบไวยากรณ์ภาษา หรือช่วยระดมความคิดเบื้องต้น แต่หลีกเลี่ยงการปล่อยให้ผู้เรียนพึ่งพา AI ทำงานแทนทั้งหมด เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการใช้อุปกรณ์กับการพัฒนาทักษะทางปัญญาของตนเอง

3) ครูเป็นแบบอย่างในการใช้ AI อย่างเหมาะสม (Model Appropriate Use) ครูควรแสดงให้เห็นถึงการใช้อย่างมีจริยธรรม เช่น การตั้งคำถามที่มีคุณภาพ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล การอภิปรายข้อจำกัดหรืออคติของ AI ตลอดจนการตัดสินใจด้วยวิจารณญาณ โดยยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคม

ในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบดิจิทัลในทุกมิติของชีวิต การเรียนรู้ของเด็กไทยไม่อาจยึดติดกับรูปแบบเดิมได้อีกต่อไป ผู้เรียนยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน และความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับความสำเร็จทางการศึกษา แต่ยังเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคตอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ การพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันสื่อ การเขียนโปรแกรม (Coding) และความฉลาดรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) จึงเป็นภารกิจหลักของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 หัวข้อนี้เสนอแนวคิดสำคัญและทักษะจำเป็นที่เด็กไทยควรได้รับการส่งเสริมในยุค AI พร้อมวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล สังคม และระบบการศึกษาโดยรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเรียนรู้ใหม่และทักษะสำคัญสำหรับเด็กไทยในยุค AI

หมวดทักษะ / ความรู้	รายละเอียด
1. ทักษะที่เด็กไทยควรมีในยุคปัจจุบัน	- ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity): สร้างแนวคิดใหม่จากประสบการณ์ - การสื่อสาร (Communication): ฟัง พูด ถ่ายทอดความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ - การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking): ตัดสินใจบนฐานข้อมูลและเหตุผล - ความเป็นผู้นำ (Leadership): จัดการตนเองและทีมด้วยความมั่นใจ - การเจรจาต่อรอง (Negotiation): สื่อสารและตัดสินใจร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา - ทักษะสมอง (Brain Skill): เข้าใจการทำงานของสมองและการเรียนรู้ของตนเอง - Growth Mindset: มองความล้มเหลวเป็นโอกาส - Social Intelligence: เข้าใจผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ และจัดการปฏิสัมพันธ์ - Adversity Intelligence: ปรับตัวเมื่อต้องเผชิญปัญหา - Emotional Intelligence: ควบคุมอารมณ์และเข้าใจผู้อื่น
2 Digital Literacy (ความฉลาดรู้ดิจิทัล)	- Media Literacy: วิเคราะห์สื่อ แยกข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น - Digital Communication: สื่อสารอย่างมีมารยาทและปลอดภัยบนแพลตฟอร์มดิจิทัล - Content Creation: สร้างสรรค์เนื้อหาโดยเคารพลิขสิทธิ์และความหลากหลาย - Critical Thinking: วิเคราะห์ ตรวจสอบ และตั้งคำถามต่อข้อมูลที่พบ - Problem Solving: แก้ไขปัญหาและรับมือภัยคุกคามในโลกออนไลน์
3. การพัฒนา Critical Thinking + AI Literacy	- Center Student Thinking: เน้นการคิดของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง - Be Explicit on AI Use: กำหนดบทบาท AI ให้ชัดเจน ไม่แทนที่การคิด - Model Use: ครูเป็นแบบอย่างการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมและวิจารณญาณ

สรุปได้ว่า ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กไทยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่หลากหลายทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการปรับตัว เพื่อรับมือกับโลกที่ขับเคลื่อนด้วย AI และเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะทักษะด้าน Digital Literacy, Critical Thinking และ Coding ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนการสอนจึงควรเน้นให้นักเรียนคิดเป็น วิเคราะห์ได้ ใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม และใช้ AI อย่างรู้เท่าทัน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21

การปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงและการใช้เทคโนโลยี AI อย่างมีจริยธรรม

ในศตวรรษที่ 21 สังคมทั่วโลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในมิติของเทคโนโลยีและการสื่อสาร เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้งานดิจิทัลหลักต้องเผชิญกับทั้งโอกาสและความท้าทายจากการใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญหาข้อมูลเท็จ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ หรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การเติบโตอย่างมีคุณภาพในยุคนี้จึงไม่เพียงพอแค่การเรียนรู้ทักษะดิจิทัล แต่ต้องรวมถึงการพัฒนาความเข้าใจด้านจริยธรรม และการปรับตัวในสังคมที่มีพลวัตสูง หนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่กำลังเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและวิถีเรียนรู้ของมนุษย์คือ “ปัญญาประดิษฐ์” หรือ AI ซึ่งแม้มอบศักยภาพมหาศาลในการเรียนรู้และสื่อสาร แต่ก็มีความเสี่ยงหากใช้อย่างขาดจริยธรรม การสร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล และส่งเสริมแนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) (กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 2567) ที่มีความรับผิดชอบจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาในยุคนี้ เนื้อหาต่อไปนี้จะนำเสนอแนวทางการปรับตัวในโลกดิจิทัล ทั้งในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ การใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ การใช้เทคโนโลยี AI อย่างไม่ละเมิดสิทธิ และการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านบริบทจริง เพื่อพัฒนาเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัย มีจริยธรรม และเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ

1. การสร้างภูมิคุ้มกันในโลกดิจิทัล ในยุคที่เยาวชนใช้สื่อออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ความเสี่ยงจากภัยบนโลกดิจิทัล เช่น การรังแกทางไซเบอร์ หรือการหลอกลวงออนไลน์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเสริมสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล” (Digital Resilience) จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เด็กสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและมีสติ (โรมัส กวาดามูช และคณะ, 2566; ชีระ กุลสวัสดิ์, 2567; กรวรรณ คำกรเกตุ และอุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2564) ได้ดังนี้

1) เสริมทักษะดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ ให้เด็กเรียนรู้การแยกแยะข้อมูลจริง-เท็จ และใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และเคารพผู้อื่น 2) ฝึกให้รู้เท่าทันความเสี่ยงออนไลน์ สอนให้สังเกตและระวังเมื่อเผชิญพฤติกรรมแปลก เช่น การแอบอ้างตัวตน หรือการส่งลิงก์อันตราย 3) สร้างภูมิคุ้มกันทางใจ (Resilience) ปลูกฝังความเข้มแข็งทางอารมณ์ รู้จักฟื้นตัวเมื่อตกเป็นเป้าในการกลั่นแกล้งหรือลัทธิหลอทางออนไลน์ 4) ส่งเสริมการขอความช่วยเหลือเมื่อเผชิญปัญหา ให้เด็กรู้ว่าพวกเขาไม่จำเป็นต้องเผชิญลำพัง และควรปรึกษาครอบครัวหรือครูได้ทันที 5) ใช้ครอบครัวเป็นพื้นที่ปลอดภัย ครอบครัวควรเปิดใจพูดคุยเรื่องออนไลน์ สนับสนุนการใช้สื่ออย่างเหมาะสมกับวัย 6) เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด เด็กควรได้รับการชี้แนะให้ใช้เป็นบทเรียนเพื่อเติบโตอย่างมีวุฒิภาวะ 7) ปลูกฝังการใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบ เด็กควรตระหนักว่า การกระทำบนโลกออนไลน์ส่งผลต่อผู้อื่น และมีผลทางกฎหมาย 8) ให้ความรู้ด้านการป้องกันการหลอกลวงออนไลน์ สอนเรื่องการลงทุน การซื้อของออนไลน์ และวิธีป้องกันการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ 9) ร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชน สร้างกิจกรรมหรือหลักสูตรที่ส่งเสริมการใช้สื่ออย่างปลอดภัยและเข้าใจภัยแฝง และ 10) สร้างสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัยร่วมกันทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมออนไลน์ที่สุภาพ ปลอดภัย และสร้างสรรค์

เพื่อให้เยาวชนสามารถเสริมสร้างความสามารถตามแนวทางที่กล่าวมาได้ สิ่งสำคัญคือการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และมีกรอบชัดเจน เช่น การจัดตารางกิจกรรมฝึกทักษะดิจิทัล การจำลองสถานการณ์เสี่ยงออนไลน์ หรือการใช้ AI ในกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างมีจริยธรรม นอกจากนี้ การสะท้อนผลจากประสบการณ์จริง เช่น การวิเคราะห์กรณีศึกษา เหตุการณ์ออนไลน์ที่เกิดขึ้นจริง จะช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีการรับมือกับความเสี่ยงและพัฒนาความเข้มแข็งทางอารมณ์ได้ดีขึ้น

การสร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการเสริมภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล เยาวชนจะได้รับการสนับสนุนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ทำให้สามารถใช้ AI และสื่อดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบ และปลอดภัย การปลูกฝังวัฒนธรรมออนไลน์ที่สุภาพ ปลอดภัย และสร้างสรรค์จึงไม่ใช่หน้าที่ของเยาวชนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วน

2. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี AI เพื่อการเรียนรู้สำหรับเยาวชน

2.1 การสร้างการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในการใช้เทคโนโลยี AI การสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในยุค AI จำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ควรออกแบบให้มีความหมาย สะท้อนชีวิตประจำวันของนักเรียน และเปิดโอกาสให้ได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติจริง กิจกรรมเหล่านี้ควรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น การนำข่าวสารหรือกรณีศึกษาจากประเทศต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจโลกในมุมกว้าง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เข้าใจความแตกต่างของผู้คนในสังคมต่างวัฒนธรรม ฝึกพิจารณาวิธีการดำรงชีวิตของบุคคลที่อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงศึกษากิจกรรมขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม และความหลากหลาย กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ไม่เพียงแต่พัฒนา ทักษะทางดิจิทัล และการคิดเชิงวิพากษ์ เท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้าง เจตคติ ที่ดีต่อผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีความเข้าใจ และเคารพความแตกต่าง ซึ่งการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในยุค AI จำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ ประสบการณ์จริงของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ควรออกแบบให้มีความหมาย สะท้อนชีวิตประจำวัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติจริง กิจกรรมเหล่านี้ควรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น การนำข่าวสารหรือ กรณีศึกษาจากประเทศต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจโลกในมุมกว้าง รวมถึงฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และศึกษากิจกรรมขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม และความหลากหลาย (ชไมพร ไทยสิทธิ์, 2566)

2.2 การใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบบนพื้นฐานของการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล ในสังคมดิจิทัลที่ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่ายเพียงปลายนิ้ว การใช้เทคโนโลยีจึงต้องควบคู่กับความรับผิดชอบต่อ โดยเฉพาะเรื่องการเคารพลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา เช่นเดียวกับการเรียนรู้ผ่าน AI หรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่อาจนำเนื้อหาจากแหล่งอื่นมาใช้โดยไม่ตั้งใจ ละเมิดสิทธิของเจ้าของผลงาน เครื่องมือตรวจจับการคัดลอก เช่น คอปปีลีส (CopyLeaks) จึงถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริม

จริยธรรมทางวิชาการ ป้องกันการละเมิดสิทธิ และส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์เนื้อหาด้วยตนเอง พร้อมทั้งฝึกทักษะการอ้างอิงอย่างถูกต้อง (ศุภพล ทองอินทร์ และอุทิศ บำรุงชีพ, 2568) อย่างไรก็ตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยยังมีข้อจำกัด เช่น การไม่ลงโทษผู้ผลิตเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อหลีกเลี่ยงระบบป้องกันลิขสิทธิ์ และนิยามของ “มาตรการทางเทคโนโลยี” ที่ยังไม่ครอบคลุมในบางกรณี จึงส่งผลต่อการบังคับใช้ (ลัดดา บุญเรืองศรี, 2563) การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องจึงควรเริ่มตั้งแต่ในโรงเรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสำคัญของลิขสิทธิ์ การใช้งานที่เป็นธรรม (Fair Use) การอ้างอิงแหล่งข้อมูล และความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์ การสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์ ความเคารพ และความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นหัวใจของการพัฒนา “พลเมืองดิจิทัล” ที่พร้อมรับผิดชอบต่อทั้งตนเองและสังคมในโลกออนไลน์ ในสังคมดิจิทัลที่ข้อมูลเข้าถึงง่าย การใช้เทคโนโลยีต้องควบคู่กับความรับผิดชอบ โดยเฉพาะเรื่องการเคารพลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การเรียนรู้ผ่าน AI หรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่อาจนำเนื้อหาจากแหล่งอื่นมาใช้โดยไม่ตั้งใจละเมิดสิทธิของเจ้าของผลงาน เครื่องมือตรวจจับการคัดลอก เช่น CopyLeaks ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมทางวิชาการ ป้องกันการละเมิดสิทธิ และส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าการสร้างสรรค์เนื้อหาด้วยตนเอง พร้อมทั้งฝึกทักษะการอ้างอิงอย่างถูกต้อง (ศุภพล ทองอินทร์ และอุทิศ บำรุงชีพ, 2568) อย่างไรก็ตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยยังมีข้อจำกัด เช่น การไม่ลงโทษผู้ผลิตเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อหลีกเลี่ยงระบบป้องกันลิขสิทธิ์ และนิยามของ “มาตรการทางเทคโนโลยี” ที่ยังไม่ครอบคลุมบางกรณี (ลัดดา บุญเรืองศรี, 2563) การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องควรเริ่มตั้งแต่ในโรงเรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจ ความสำคัญของลิขสิทธิ์ การใช้งานอย่างเป็นธรรม (Fair Use) การอ้างอิงแหล่งข้อมูล และความเสียหายจากการละเมิดลิขสิทธิ์ เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์ ความเคารพ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนา พลเมืองดิจิทัลที่รับผิดชอบ

2.3 การใช้เทคโนโลยี AI อย่างมีจริยธรรมในแพลตฟอร์มดิจิทัล ในยุคที่ AI เข้ามามีบทบาทในการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ความเข้าใจเรื่อง “จริยธรรม AI” จึงกลายเป็นทักษะสำคัญของพลเมืองดิจิทัล ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทักษะเทคโนโลยีและจิตสำนึกต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานอย่างไม่เหมาะสมโดยประเด็นจริยธรรมสำคัญ ได้แก่ 1) การไม่เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือน 2) การเคารพความเป็นส่วนตัวและการขออนุญาตก่อนใช้ข้อมูล 3) การหลีกเลี่ยงการใช้ AI ในการกลั่นแกล้งหรือหลอกลวงผู้อื่น และ 4) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของข้อมูลที่สร้างด้วย AI ในยุคที่ AI มีบทบาทในการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ความเข้าใจเรื่อง จริยธรรม AI (AI Ethics) กลายเป็นทักษะสำคัญของพลเมืองดิจิทัล ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทั้ง ทักษะเทคโนโลยี และ จิตสำนึกต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานอย่างไม่เหมาะสม ประเด็นจริยธรรมสำคัญ ได้แก่ การไม่เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือน การเคารพความเป็นส่วนตัวและการขออนุญาตก่อนใช้ข้อมูล การหลีกเลี่ยงการใช้ AI ในการกลั่นแกล้งหรือหลอกลวงผู้อื่น และความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของข้อมูลที่สร้างด้วย AI (เผด็จ จงสกุลศิริ, 2568)

การปลูกฝังจริยธรรม AI ควรบูรณาการเข้าสู่ระบบการศึกษา ผ่านกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เช่น การวิเคราะห์บทบาทของ AI ในสื่อสังคม การจำลองเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์ และมีวิจารณญาณในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งโรงเรียนควรสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร AI ที่เชื่อมโยงกับคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาครูให้มีความรู้ด้าน AI และจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง แนวทางนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ ใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และอยู่ร่วมกับ AI ได้อย่างสมดุลและปลอดภัย (วุฒิชัย ดานะ, 2566)

สรุปได้ว่า ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เยาวชนต้องเผชิญทั้งโอกาสและความเสี่ยงจากการใช้งานดิจิทัล เช่น ข้อมูลเท็จ การกลั่นแกล้งออนไลน์ และการละเมิดสิทธิ การเตรียมความพร้อมจึงต้องครอบคลุมทั้งด้านทักษะดิจิทัล จริยธรรม และความเข้าใจต่อบริบทสังคม AI เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูง แต่หากใช้อย่างขาดความรับผิดชอบ อาจสร้างปัญหาด้านจริยธรรมและสิทธิส่วนบุคคลได้ การเสริมสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล” จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เยาวชนสามารถรับมือกับความเสี่ยง มีสติ และรู้เท่าทันสิ่งที่เผชิญ ในขณะเดียวกัน การใช้ AI เพื่อการเรียนรู้ต้องควบคู่กับการเคารพลิขสิทธิ์ ความโปร่งใส และการไม่ละเมิดข้อมูลของผู้อื่น ระบบการศึกษาควรบูรณาการจริยธรรม AI เข้ากับกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์จริง ฝึกคิดวิเคราะห์ และสร้างวัฒนธรรม

ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และพร้อมอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและยั่งยืน

การสร้างคุณค่าของเยาวชนไทยในความเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม การสร้างคุณค่าและการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนไทยบนพื้นฐานความเป็นพลเมืองดิจิทัลจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง พลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพไม่เพียงแต่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างชำนาญ แต่ยังต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบ สิทธิ เสรีภาพ และบทบาทในการร่วมสร้างสังคมออนไลน์ที่ดีและปลอดภัย ด้วยเหตุนี้ หลักการสำคัญ 4 ประการ จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนไทยให้ก้าวสู่การเป็นพลเมืองยุคใหม่ที่มีคุณค่าและมีส่วนร่วมต่อสังคมอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองดิจิทัลและความรับผิดชอบต่อสังคม เยาวชนควรตระหนักถึงบทบาทของตนในสังคมออนไลน์ในฐานะผู้ใช้งานที่มีจริยธรรม เคารพสิทธิผู้อื่น และรับผิดชอบต่อผลกระทบจากการกระทำ เช่น การสื่อสาร การแชร์ข้อมูล และการผลิตเนื้อหา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะผ่านกิจกรรมหรือสื่อที่สร้างสรรค์เพื่อประโยชน์สังคม (Ribble, 2015)

2. การพัฒนาความรู้เท่าทันดิจิทัลและวิจรรณญาณในการใช้เทคโนโลยี เยาวชนต้องมีทักษะวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบ รู้เท่าทันอัลกอริธึมและความเสี่ยงต่าง ๆ เช่น ฟิชชิงหรือข่าวลวง โดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์ เช่น การผลิตเนื้อหาสื่อออนไลน์เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (สุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ, 2567)

3. การรู้เท่าทันสิทธิ เสรีภาพ และกฎหมายดิจิทัล เยาวชนต้องเข้าใจสิทธิและขอบเขตในการแสดงความคิดเห็น การเคารพทรัพย์สินทางปัญญา และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์และความเป็นส่วนตัว ผ่านการฝึกฝนให้เคารพกฎหมายและจริยธรรมดิจิทัล เพื่อการมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัยและถูกต้อง (Ribble, 2015, Mossberger, 2009)

4. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อคุณค่าและนวัตกรรม ต้องสนับสนุนให้เยาวชนใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์นวัตกรรม พัฒนาอาชีพ และแก้ปัญหาสังคม เช่น การสร้างแอปพลิเคชัน หรือธุรกิจออนไลน์ โดยจัดหลักสูตรและพื้นที่ให้เยาวชนได้ฝึกทักษะและสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

สรุปได้ว่า การสร้างคุณค่าของเยาวชนไทยในความเป็นพลเมืองดิจิทัลต้องครอบคลุมทั้ง จิตสำนึกพลเมืองดิจิทัล, ความรู้เท่าทันดิจิทัล, สิทธิและกฎหมายดิจิทัล, รวมถึง การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างคุณค่าและนวัตกรรม การบ่มเพาะคุณลักษณะเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้เยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างชำนาญและมีจริยธรรม แต่ยังส่งเสริมให้พวกเขามีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย รวมถึงสามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคม ส่งเสริมความยั่งยืนและเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญในสังคมไทยยุคดิจิทัล

บทสรุป

เยาวชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่รวดเร็ว โดยเฉพาะการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งนำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทาย การใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบจึงเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากเด็กไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากข้อมูลบิดเบือน การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และการกลั่นแกล้งออนไลน์ ในขณะเดียวกัน AI ยังสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาได้ หากใช้ด้วยจริยธรรมและวิจารณญาณ การสร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลและจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อข้อมูลเป็นภารกิจที่ต้องการความร่วมมือจากครอบครัว โรงเรียน และสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมของเยาวชนให้สามารถปรับตัวและใช้ AI อย่างมีคุณค่า โดยการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น Digital Literacy, Critical Thinking, ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา โรงเรียนควรจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ AI เป็นเครื่องมือเสริมการคิด และสร้าง Growth Mindset เพื่อให้เยาวชนมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การใช้ AI อย่างมีจริยธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของความรับผิดชอบต่อข้อมูลในยุคดิจิทัล โดยเด็กไทยควรได้รับการปลูกฝังให้เข้าใจสิทธิส่วนบุคคลและความโปร่งใสของข้อมูล การบูรณาการ AI ในหลักสูตรการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ AI เพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในโลกาภิวัตน์

ภาพที่ 1 การเตรียมเยาวชนไทยสำหรับยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กรกมล ศรีวัฒน์. (2567). เมื่อการศึกษาเผชิญหน้า AI: แง่มุมไหนที่การศึกษาไทยต้องเตรียมตัว. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/clip-ai-for-teaching-and-learning/>.
- กรวรรณ คำกรฤตะ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2564). การสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคม. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 17(1), 1-16.
- กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. (2567). *Digital literacy: ทักษะการเข้าใจและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล*. สืบค้นจาก <https://blog.think-digital.app/2024/07/01/digital-literacy/>.
- ชไมพร ไกยสิทธิ์. (2566). การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองโลก. *วารสารสถาบันวิจัย*, 10(1), 185-195.

- ชาวีวัฒน์ ถวิลวงษ์. (2568). การพัฒนาผู้เรียนด้านปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมในยุค AI. *Journal of Buddhist Education and Research*, 11(3), 626-634.
- ธีระ กุลสวัสดิ์. (2567). *อาชญากรรมไซเบอร์: ศึกษากรณีการหลอกลวงให้ลงทุน* (รายงานวิจัย). ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โรมัส กวาดามูช, ณัฐรัชต์ สามี และ วรวิทย์ วรวิทย์. (2566). *ภูมิคุ้มกันในโลกดิจิทัล (Digital resilience): ทักษะที่เด็กและเยาวชนไทยยุคใหม่ต้องมี*. สืบค้นจาก <https://mahidol.ac.th/musef/%E0%B8%A0%E0%B8%B9%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B9%89%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%B1/>.
- ประภาพรณ วิภาตวิทย์. (2567). *การสร้างอนาคตของการเรียนรู้: บทบาทของ AI ในยุคการศึกษา 4.0*. สืบค้นจาก <https://bdi.or.th/movements/ai-education/>.
- เผด็จ จงสกุลศิริ. (2568). จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล: ความท้าทายและแนวทางในการสร้างสังคมดิจิทัลที่ยั่งยืน. *วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา*, 3(1), 1-22.
- พรรณพิลาศ กุลดิลก. (2560). การขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(49), 62.
- พีรวิทย์ คำเจริญ และ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). เด็กกับการรู้เท่าทันดิจิทัล. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 6(2), 22-31.
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2568). *เด็กเจนใหม่ใช้ AI อย่างไรให้ฉลาดขึ้น ไม่ใช่แค่สะดวกขึ้น*. สืบค้นจาก <https://ece.utcc.ac.th/blogs/gen-z-guide-to-using-ai-wisely/>.
- ลัดดา บุญเรืองศรี. (2563). *ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยี ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537*. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- วุฒิชัย ดานะ. (2566). จริยธรรมในยุคปัญญาประดิษฐ์: การเตรียมนักเรียนสำหรับอนาคต. *วารสารวิชาการจินตาสี*, 1(3), 167-178.
- ศุภพล ทองอินทร์ และ อุทิศ บำรุงชีพ. (2568). คอพีลีส: เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สร้างสรรค์การตรวจสอบการคัดลอกผลงานทางวิชาการ เสริมสร้างทักษะการเคารพเขาเคารพเราบนโลกดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา*, 3(1), 121-134.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.). (2559). *ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital intelligence: DQ) ที่จำเป็นสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/1137>.
- สุภัทรชัย สีสะใบ, พระครูสุธีรัตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ), พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร และ พระครูสมุทรปริยัตยาภรณ์ (นพพล กนต์สีโล). (2567). เยาวชนไทยกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(6), 451-464.
- American Academy of Pediatrics Council on Communications & Media. (2024). *How will artificial intelligence (AI) affect children?*. Retrieved from <https://www.healthychildren.org/English/family-life/Media/Pages/how-will-artificial-intelligence-AI-affect-children.aspx>.
- Anderson, A. (2025). *Legal and ethical risks of using AI in hiring*. Retrieved from <https://info.recruitics.com/blog/legal-and-ethical-risks-of-using-ai-in-hiring>.
- Mossberger, K. (2009). Toward digital citizenship: Addressing inequality in the information age. In Chadwick, A., & Howard, P. N. (Eds.), *Routledge handbook of Internet politics* (pp. 173-185). New York: Routledge.

NEUROGENIU. (2564). 10 ทักษะสำคัญ ที่เด็กยุคนี้ควรมี. สืบค้นจาก <https://www.neurogenius.com/blog/r/36/10-%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%84%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%81%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B9%89%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B5>.

Ribble, M. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know*. (3rd ed.). Washington DC.: International Society for Technology in Education.

TOJO News. (2568). พลเมืองยุคดิจิทัล: สิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์. สืบค้นจาก <https://today.line.me/th/v3/article/yz9EYK6>.